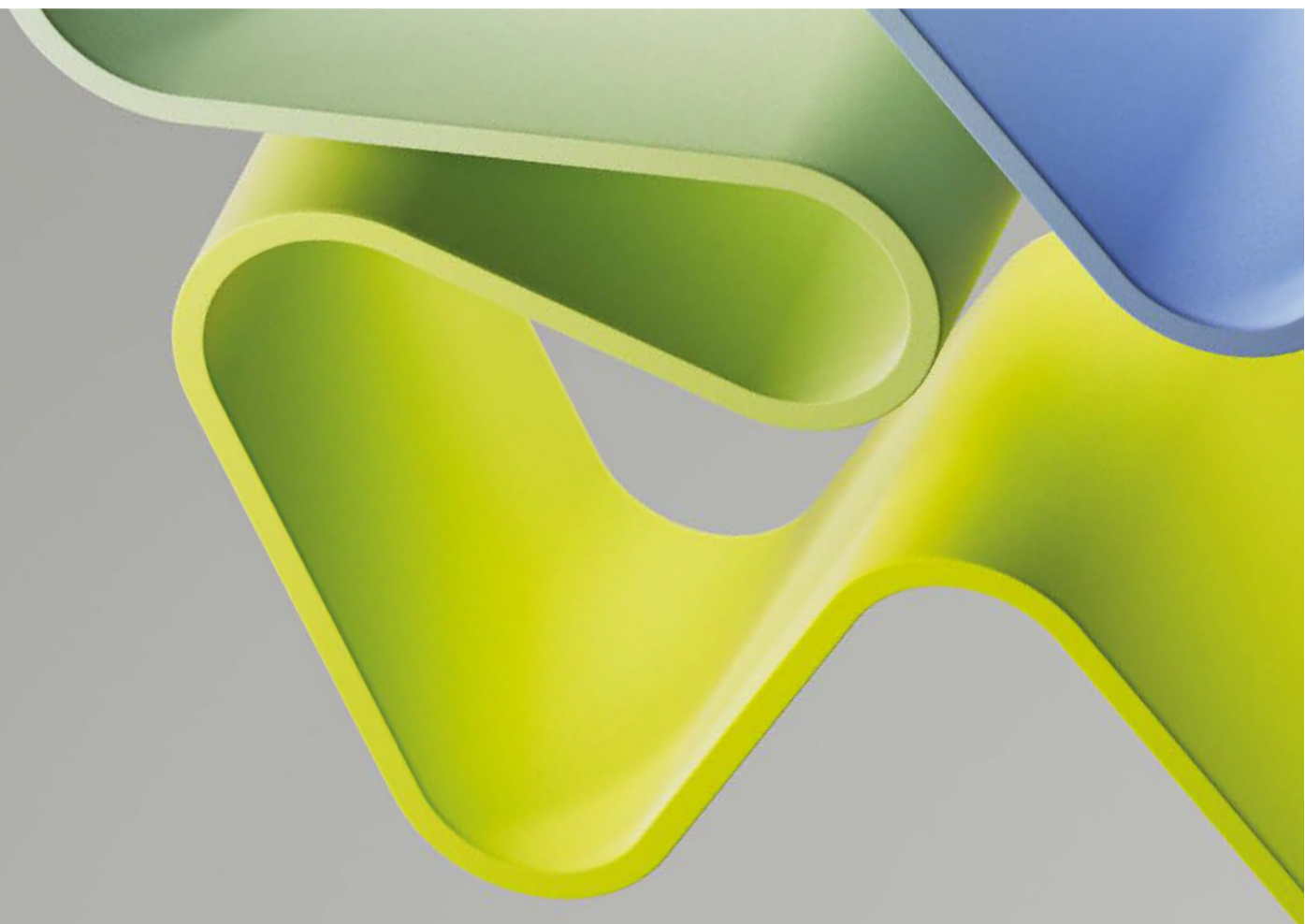

Budsjettforslag 2024

Innhold

1. NI PRIORITERTE SATSINGSFORSLAG	3
SATSINGSFORSLAGENE	3
OPPFØLGINGEN AV LANGTIDSPLANEN.....	5
2. BUDSJETTRAMMER	8
3. DEPARTEMENTENE	13
KUNNSKAPSDEPARTEMENTET	13
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENTET	16
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET	19
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET	22
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET	24
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	27
UTENRIKSDEPARTEMENTET	29
SAMFERDSELSDEPARTEMENTET	32
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENTET.....	33
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET	36
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET	38
BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET	40
FINANSDEPARTEMENTET	42
KULTUR- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET	43
FORSVARSDEPARTEMENTET	45
4. SATSINGSFORSLAGENE - FULLTEKST	47
SAMFUNNSOPPDRAG - BÆREKRAFTIG FÔR	47
SAMFUNNSOPPDRAG - INKLUDERE FLERE BARN OG UNGE I UTDANNING, ARBEID OG SAMFUNNSLIV	49
GRØNT NÆRINGS- OG INDUSTRILØFT I HELE LANDET	51
BÆREKRAFTIG AREAL- OG NATURFORVALTNING	55
INNOVATIV TJENESTEPRODUKSJON I STAT OG KOMMUNE	57
MULIGGJØRENDE AVANSERTE TEKNOLOGIER	59
SAMFUNNSSIKKERHET OG CYBERSIKKERHET I EN USIKKER VERDEN.....	61
DATAINFRASTRUKTURER I ET FRAMTIDSRETTET OG DATADREVET FORSKNINGS- OG INNOVASJONSSYSTEM	63
UNGE TALENTER SOM FLYTTER FORSKNINGSFRONTEN	65
5. VEDLEGG: TILLEGGSFORSLAG MOT ENKELTE DEPARTEMENT	67
INNLEDNING.....	67
TILLEGGSFORSLAG	68

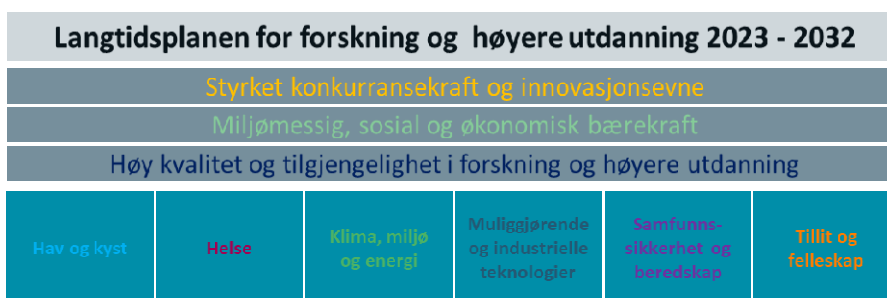
Budsjettforslag 2024

1. Ni prioriterte satsingsforslag

Innledning

Budsjettforslag 2024 er Forskningsrådets endelige og eneste formelle innspill til statsbudsjett 2024. Det er også det første budsjettforslaget fra Forskningsrådet som følger opp den nylig fremlagte reviderte Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023 – 2032. Dette forslaget omhandler oppfølging av det andre året i den nye langtidsplanen.

I dette dokumentet foreslås det, - innenfor en realistisk vekstramme, *ni prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Et slikt, mer avgrenset forslag, kan ikke dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar. I eget vedlegg fremmes derfor *tilleggsforslag* overfor enkelte av departementene. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde.

Satsingsforslagene

I Budsjettforslag 2024 foreslås det satsingsforslag rettet mot alle de tre målene og de seks tematiske prioriteringene i ny langtidsplan. Totalt foreslås det ni satsingsforslag. Det foreslås også tydelige forslag mot de to nye samfunnsoppdragene. Flere områder i langtidsplanen gjenstår, men en langtidsplan må også oppfattes som en plan hvor ikke alt må skje samtidig. Enkelte områder må kunne ivaretas senere i perioden. De ni forslagene fremgår av tabellen under og er gitt en kort omtale nedenfor. Under kapittel 4 Satsingsforslagene er det gitt en full beskrivelse av satsingsforslagene.

Satsingsforslag 2024	Vekst
Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr	50
Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	60
Grønt nærings- og industriløft i hele landet	240
Bærekraftig areal- og naturforvaltning	50
Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	80
Muliggjørende avanserte teknologier	50
Samfunnsikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden	40
Datainfrastrukturer i et framtidsrettet og datadrevet forskning	80
Unge talenter som flytter forskningsfronten	100
	750

Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr er en av de største utfordringene innenfor husdyrhold og fiskeoppdrett. Nesten alle råvarer i dagens fiskefôr er importert. For husdyr varierer norskandelen i fôrrasjonen mellom dyreslagene. Importerte innsatsfaktorer til fisk og kraftfôr til husdyr er en av de viktigste årsakene til CO2-utslipp og andre negative miljøpåvirkninger. Norge har et sterkt næringsliv innenfor området, ledende kunnskapsmiljøer og tilgang på nødvendige innsatsfaktorer som bioressurser, fornybar energi, i tillegg til en industrialisert og betalingsdyktig havbruksnæring. En satsing på bærekraftig fôr har et stort potensial for å bli ett av Norges viktigste bidrag i det grønne skiftet og bidra til å nå Hurdalsplattformens visjon om alt fôr til havbruksnæringen skal være fra bærekraftige kilder innen 2030.

Samfunnsoppdrag – Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv: Ungt utenforskap er en stor samfunnsutfordring og har betydelige kostnader for den enkelte og for samfunnet. Utenforskap blant unge voksne har ofte rot i barne- og ungdomsårene. Målet med forskningsinnsatsen er å ta helhetlig grep og jobbe på tvers av helse, utdanning, arbeidsliv og kultur, slik at det kan tilbys oppvekstvilkår og tjenester som kan bidra til redusert ungt utenforskap. Det må bygges solide, tverrfaglige og tverrdisiplinære kunnskapsmiljøer. Miljøene må tilbys rammebetingelser som kan gi fornyelse og stabilitet. Virkemidlene må forsterke hele FoUoI-kjeden og drive frem økt grad av nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Satsingen skal frembringe ny kunnskap som gir et forbedret grunnlag for en helhetlig politikk knyttet til ungt utenforskap, mer kunnskapsbaserte tjenester med god innovasjonskapasitet, og styrket dialog mellom forskere og brukere av forskningen.

Grønt nærings- og industriløft i hele landet er rettet mot de grønne omstillingsutfordringene i alle bransjer og næringer, slik at ambisjonene knyttet til 2 prosentmålet og grønt skifte i næringslivet kan realiseres. Innenfor alle næringer må det stimuleres til økt forskningsbasert innovasjon for å bidra til utvikling av grønnere produkter, kompetanse og verdiskaping. Satsingen skal følge opp regjeringens Grønt industriløft gjennom en videreføring av Grønn plattform, en tydelig satsing på energiomstilling, klimavennlig energi, bærekraftig samferdsel og maritim transport, men også en satsing på sirkulær økonomi hvor ressurser kan holdes i et bærekraftig kretsløp. En slik satsing vil i særlig grad skje gjennom økt satsing på innovasjonsprosjekter, men også kompetanse- og samarbeidsprosjekter, kommersialiseringsstøtte og nærings-phd, slik at det gjennom alle tiltaksformer legges til rette for økt forskningsbasert innovasjon i næringslivet.

Bærekraftig areal- og naturforvaltning er en forutsetning for et bærekraftig lavutslippssamfunn. Klima- og naturkrisene henger sammen både når det gjelder utfordringer og løsninger. Satsingen skal være en kraftfull, bred og sektorovergripende satsing for å svare på de akutte utfordringene knyttet til norsk arealutnyttelse og naturmangfold. Forskningsinnsatsen skal både understøtte den nasjonale forvaltningens tiltak for bedre styring, samordning og veiledning knyttet til natur- og arealforvaltningen, men også forske på verktøy og løsninger for lokal og regional natur- og arealforvaltning. Samfunnsmessige rammebetingelser for de tiltakene OECD har anbefalt er også viktig å få belyst. Satsingen skal gi ny kunnskap med relevans for samfunn og forvaltning, bidra til innovasjon i offentlig og privat sektor og gi grunnlag for utvikling av grønn næring, blant annet gjennom naturbaserte løsninger.

Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune: Flere eldre, endret sykdomsbilde, økt innvandring, endret arbeidsmarked, økt utenforskap og økt digitalisering, stiller større krav til offentlige tjenester. Mange av de store samfunnsutfordringene skal løses av kommunale og statlige aktører. Innovasjonsarena for stat og kommuner skal bidra til å bygge opp en bred arena for innovasjon i offentlig sektor. Satsingen vil sikre forskningsstøtte til ulike faser av innovasjonsprosessen, bygge kunnskap, kompetanse og samarbeid, utnytte helse og velferdsdata, og bidra til å forsterke kunnskapsgrunnlaget for og om offentlig sektor. Satsingen skal bidra til utvikling av nye sosiale innovasjoner, nye, forbedrede og mer effektive tjenestetilbud, nye produkter og digitale løsninger, nye modeller for organisering av sektoren, nye styringsprinsipper og smarte offentlige innkjøp. Satsingen vil gi mer

forskningsbasert kunnskapsutvikling og innovasjon i en offentlig sektor som står for halvparten av verdiskapingen i Norge.

Muliggjørende avanserte teknologier: Norge må ligge i front innenfor forskning, utdanning og innovasjon skal vi kunne utnytte muliggjørende og industrielle teknologier til kunnskapsbasert nyskaping og nødvendig omstilling i alle deler av samfunnet. Satsingen skal styrke kompetanse, kunnskaps-, metode- og teknologiutvikling på områdene IKT, bioteknologi, nanoteknologi og avanserte materialer, og på tvers av områdene gjennom konvergens. Satsingen skal også bygge forskningskapasitet på nye og fremtidsrettede teknologier som Norge må ha kompetanse på, herunder kvanteteknologi. De generiske teknologiområdene som inngår i satsingen har et bredt spekter av anvendelsesområder, som hver for seg, sammen og i interaksjon med ulike fag- og næringsområder har potensial til å drive frem radikale innovasjoner, avanserte industrielle teknologier og nødvendige samfunnsendringer.

Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden: Trusselbildet er blitt tydeligere. Utviklingstrekk som globalisering, digitalisering, krigssituasjon, hungersnød, migrasjon, epidemier, politisk uro og polarisering fører til økt risiko og sårbarhet. Beredskapen må styrkes, også gjennom forskning og innovasjon. Gjennom tiltak som inkluderer samarbeid mellom flere fagområder og aktører innenfor ulike sektorer, skal satsingen gi økt evne til å identifisere, forstå og håndtere forventede og uventede hendelser som rammer grunnleggende verdier, funksjoner og infrastruktur, matsystemer, og setter liv og helse i fare. Satsingen skal gi økt kvalitet og kapasitet i FoU-miljøene, bedre kunnskapsgrunnlag for beredskap og politikktutforming, bidra til mer velfungerende matsystemer, bedre sikkerhetsløsninger i privat og offentlig sektor og økt verdiskaping fra produkter og tjenester som møter sikkerhetsutfordringene. Effekten på sikt vil være et mer robust samfunn.

Datainfrastrukturer i et framtidsrettet og datadrevet forsknings- og innovasjonssystem skal bidra til bedre utnyttelse av de mulighetene det store tilfanget av data gir for å gjøre vitenskapelige framskritt, og øke effektiviteten og verdiskaping i møte med de store samfunnsutfordringene. Forskingen er i endring og de fleste forskningsfelt er mer datadrevet enn tidligere. Dette, sammen med ambisjonen om åpen forskning og FAIR data, øker behovet for lagring og tilgjengeliggjøring av data og tungregning. For å nå nasjonale ambisjoner knyttet til åpen forskning og for å kunne nyttiggjøre oss av potensialet som ligger i tilgjengeliggjøring og gjenbruk av data, er det behov for å bygge kapasitet. Vi må satse nasjonalt og samarbeide internasjonalt.

Unge talenter som flytter forskningsfronten: Skal vi klare å beholde forskertalentene i forskning og høyere utdanning, fremme banebrytende forskning og utvikle sterke internasjonale forskningsmiljøer, trenger vi forutsigbare rammer som sikrer talentene gode muligheter for videre karriereutvikling. Innsatsen mot unge talenter som ønsker å gi seg i kast med dristige nysgjerrighetsdrevne forskningsprosjekter må styrkes. Det er også behov for å styrke internasjonal mobilitet innenfor alle fagområder. Økt innsats skal bidra til at forskere som er på et tidlig stadium i karrieren og som har vist evne til å utføre forskning av høy vitenskapelig kvalitet skal få muligheten til å forfølge egne ideer og å lede et forskningsprosjekt. Prosjektene skal bidra til å frambringe ny kunnskap uten særskilt krav til umiddelbar anvendelse, men som på sikt vil bidra til bærekraftige løsninger i samfunn og næringsliv.

Oppfølgingen av langtidspanen

Vekstforslaget har et tydelig tyngdepunkt mot forskning *i og for* et grønnere næringsliv i omstilling. Vekstforslaget mot *Konkurranseskraft og innovasjonsevne, Hav og kyst* og store deler av *Klima, miljø og energi* og *Muliggjørende og industrielle teknologier*, bidrar til dette. Over halvparten av økning går derfor mot mål og prioriteringer i langtidspanen som, enten direkte eller indirekte, bidrar til bærekraftig omstilling i næringslivet. Oppfølgingen av det nye samfunnsoppdraget *Bærekraftig før* er et viktig ledd i en slik oppfølging. På denne måten vris

Forskningsrådets portefølje i en enda grønnere retning. En kraftfull oppfølging av Grønt industriløft er kjernen i dette, hvor det forutsettes at NFD, OED, LMD, KLD og SD bidrar til en samlet og koordinert finansiering. Samlet vil dette være et viktig element i arbeidet for to-prosentmålet for forskning og innovasjon i næringslivet.

Tabell 1.1. Oppfølging av langtidsplanens mål og prioriteringer. Mill. kroner.

		Sum	KD	NFD	OED	LMD	KLD	HOD	UD	SD	KDD	AID	JD	BFD	FIN	KUD	FD
Mål	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	140		80							30	30					
	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	80	80														
	Kvalitet og tilgjengelighet	100	100														
Prioriteringer	Hav og kyst	90		45		25	20										
	Helse	20						20									
	Klima, miljø og energi	170		10	80	20	40			20							
	Muliggjørende og industrielle teknologier	50		20							30						
	Samfunnssikkerhet og beredskap	40							15				15				10
	Tillit og fellesskap	60	10					10				10		20		10	
	Sum	750	190	100	80	45	60	30	15	20	60	40	15	20		10	10

Langtidsplanen har tydelige ambisjoner knyttet til klima- og naturkrisen og veien mot lavutslippssamfunnet. Også disse områdene foreslås med vekst. Innenfor område *Klima, miljø og energi* fremmes det derfor både forslag rettet mot bærekraftig omstilling i næringslivet knyttet til fornybar energi, transport og sirkulær økonomi, men også forslag for å ta tak i utfordringene knyttet til fremtidens areal- og naturforvaltning. Sentrale departementer i disse satsingene er OED, KLD og SD.

De to nye områdene *Helse* og *Tillit og fellesskap* foreslås også med vekst. Først og fremst gjennom oppfølging av det nye samfunnsoppdraget *Inkludering av barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv*, men også for å følge opp ambisjonene knyttet til bedre helsetjenester gjennom mer effektiv utnyttelse av helsedata. Samfunnsoppdraget *Inkludering av barn og unge* representerer en særlig sektorovergripende utfordring og foreslås derfor med finansiering fra BFD, KD, HOD, AID og KUD.

Område *Samfunnssikkerhet og beredskap* er løftet enda sterkere frem i ny langtidsplan. Dette følges opp gjennom forskning som kan bidra til økt samfunnssikkerhet, både knyttet til trusler som økt digitalisering kan medføre, men også usikkerhet knyttet til global matsikkerhet. Både UD, JD og FD er sentrale i en slik satsing.

Langtidsplanens brede ambisjoner innebærer at kapasiteten, produktiviteten og samarbeidet i forskningssystemet må styrkes. En slik ambisjon krever flere forskere, at de beste talentene velger en karriere innenfor forskning og tilgang til moderne laboratorier, utstyr og databaser som kan gi økt produktivitet og kvalitet i forskningen. Forskningssystemets viktigste innsatsfaktorer må styrkes. En oppfølging av målområdet *Kvalitet og tilgjengelighet* forslås derfor gjennom en økt satsing på unge forskertalenter innenfor alle fagområder. Målområdet *Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft* følges opp gjennom den gjennomgående grønne profilen i budsjettforslaget, men også mer spesifikt gjennom en satsing på datainfrastruktur for deling av forskningsdata. Tilgjengelig datainfrastruktur er helt avgjørende for å nå bærekraftsmålene.

I en vurdering av vekstrammene på de enkelte mål og prioriteringene i langtidsplanen må en ta hensyn til hvor bredt de enkelte områdene er avgrenset, men også hvordan innsatsen virker på tvers av områdene. Alle satsingsforslagene bidrar til flere av målene og prioriteringene. I tabellen nedenfor er det vist hvordan satsingsforslagene bidrar på tvers av mål og prioriteringer.

Forskningsrådet fremmer også en rekke tilleggsforslag mot enkelte av departementene. Samtlige av disse er også innrettet slik at de skal bidra til oppfølgingen av langtidsplanen.

Tabell 1.2. Ni prioriterte satsingsforslag for oppfølging av langtidsplanen. Mill. kroner.

Konkurranskraft og inn. Bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Klima, miljø og energi	Helse	Muliggjørende teknologier	Samfunnsikkerhet	Tillit og felleskap	Satsingsforslag 2024		Vekst 2024
■	■	■	■			■		Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr	50	
	■			■			■	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	60	
■	■	■	■			■		Grønt nærings- og industriløft i hele landet	240	
	■	■	■					Bærekraftig areal- og naturforvaltning	50	
■	■			■			■	Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	80	
■	■	■	■	■	■	■	■	Muliggjørende avanserte teknologier	50	
■					■	■		Samfunnsikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden	40	
■	■	■	■	■	■	■	■	Datainfrastrukturer i et framtidrettet og datadrevet forsknings- og innovas	80	
	■	■	■	■	■	■	■	Unge talenter som flytter forskningsfronten	100	
									750	

2. Budsjettrammer

Vekstrammer

Forslaget til statsbudsjett for 2023 innebærer en realnedgang til forskning og innovasjon. Også Forskningsrådet får samlet sett en realnedgang. Med Regjeringens forutsetninger om prisstigning vil realnedgangen for Forskningsrådet bli om lag 1. mrd. kroner sett i forhold til 2019, - siste «normalår» før tiltakspakker som følge av pandemien, engangskutt og omdisponeringer av avsetninger. Totalt er det i forslaget til statsbudsjett for 2023 foreslått et budsjett på 10,6 mrd. mill. kroner i departementsinntekter til Forskningsrådet. Sett over tid, og med de ambisjonene som ligger i langtidsplanen, er dette et for svakt budsjett til å følge opp langtidsplanen. Forslaget til statsbudsjett i 2023 forsterker behovet for økt satsing i 2024.

Behovet for forsterket innsats må sees i lys av regjeringens langsiktige mål om at forskning og innovasjon skal utgjøre 3 prosent av BNP innen 2030. Under normale tider er den offentlige innsatsen på nivå med målet om en prosent, men for næringslivet er målet fremdeles langt unna. For at man skal nå to-prosentmålet for næringslivet må det skje en markant økning i næringslivets FoU. Skal en kunne utløse betydelig økt FoU i næringslivet, er det nødvendig med økt offentlig innsats tidlig i denne langtidsplanperiode. Det er også nødvendig å vurdere ytterligere og andre typer tiltak, både knyttet til å få frem nye finansieringskilder, men også andre typer tiltak som kan bidra til å stimulere til økt FoU-innsats i næringslivet.

Det foreslås en samlet vekstramme på 750 mill. kroner for 2024. Utgangspunkt for en slik begrenset vekstramme er langtidsplanens forutsetninger om at gjennomføringen av planen skal kunne skje uten ytterligere vekst i offentlig finansiering. En vekstramme i denne størrelsesorden uttrykker i realiteten en videreføring av dagens bevilgningsnivå til Forskningsrådet.

Tabell 2.1: Satsingsforslag 2024 fordelt på departement. Mill. kroner.

Satsingsforslag 2024	Vekst	KD	NFD	OED	LMD	KLD	HOD	UD	SD	KDD	AID	JD	BFD	KUD	FD
Samfunnsoppdrag - Bærekraftig før	50		25		25										
Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	60	10					10				10		20	10	
Grønt nærings- og industriløft i hele landet	240		100	70	10	40			20						
Bærekraftig areal- og naturforvaltning	50		10	10	10	20									
Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	80						20			30	30				
Muliggjørende avanserte teknologier	50		20							30					
Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden	40							15				15			10
Datainfrastrukturer i et framtidsrettet og datadrevet forskning	80	80													
Unge talenter som flytter forskningsfronten	100	100													
	750	190	155	80	45	60	30	15	20	60	40	15	20	10	10

Det fremmes forslag over for alle departementer bortsett fra Finansdepartementet. Overordnet har det viktigste hensynet vært å konsentrere finansieringen rundt departementer som oppfattes å ha et tydelig sektoransvar. Samtidig er det tatt hensyn til at noen forslag har en tydelige sektorovergripende karakter. Rammen mot det enkelte departement er utelukkende sett i forhold til den innholdsmessige bestemmelsen av de ulike forslagene. Det gir nokså ulike forslag til vekstrammer mot det enkelte departement. KDs post 53 er normalt en post hvor mange satsingsforslag kunne vært relevante. På grunn av den samlede budsjettssituasjonen innenfor KD, og behovet for kraftfulle forslag knyttet til *Unge talenter* og *Datainfrastruktur* fremmes det ikke vekstforslag på KDs post 53. I forslaget til rammer er det i utgangspunktet ikke tatt hensyn til likviditetssituasjonen på budsjettformål knyttet til satsingsforslagene. Når forslaget likevel fremstår med betydelig vekst på disse områdene så er det begrunnet i at dette er høyt prioriterte områder, som uansett likviditetssituasjon ville vært foreslått med betydelig vekst.

Tabell 2.2: Budsjettforslag 2024 fordelt pr departement. 1000 kroner

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Kunnskapsdepartementet	4 986 132	5 054 518	5 054 518	190 000	5 244 518
Nærings- og fiskeridepartementet	2 202 650	2 154 655	2 144 655	155 000	2 299 655
Olje- og energidepartementet	1 014 800	927 500	927 500	80 000	1 007 500
Landbruks- og matdepartementet	476 629	470 599	470 599	45 000	515 599
Klima- og miljødepartementet	613 799	628 799	628 799	60 000	688 799
Helse- og omsorgsdepartementet	370 562	381 211	381 211	30 000	411 211
Utenriksdepartementet	276 850	278 450	278 450	15 000	293 450
Samferdselsdepartementet	104 500	106 370	106 370	20 000	126 370
Kommunal- og distriktssdepartementet	222 602	202 902	202 902	60 000	262 902
Arbeids- og inkluderingsdepartementet	186 326	191 035	191 035	40 000	231 035
Justis- og beredskapsdepartementet	60 032	61 432	61 432	15 000	76 432
Barne- og familiedepartementet	31 740	42 107	42 107	20 000	62 107
Finansdepartementet	31 600	41 250	41 250	0	41 250
Kultur- og likestillingsdepartementet	31 197	31 982	31 982	10 000	41 982
Forsvarsdepartementet	19 945	19 945	19 945	10 000	29 945
Sum departementene	10 629 364	10 592 755	10 582 755	750 000	11 332 755
Diverse inntekter	209 840	207 213	207 213		207 213
Total sum	10 839 204	10 799 968	10 789 968	750 000	11 539 968

Rangeringer

Forskningsrådet har tradisjon for å rangere satsingsforslagene fremmet mot hvert departement. Hensikten er å få frem hvilke forslag som Forskningsrådet oppfatter som særlig viktig i departementets ansvar for oppfølgingen av langtidsplanen, og som departementet derfor bør innfri først, - helt eller delvis. I rangeringen er det lagt vekt på bidraget til oppfølging av langtidsplanen, den faglige begrunnelsen for forskningsbehovet, relasjonen til EUs rammeprogram, tidligere innsats og behov for fornyelse, og graden av samfunns- og næringsnytte.

Samlet og overordnet sett reflekterer rangeringene at de enkelte departementene har ansvar for ulike deler av forskningspolitikken langsiktige prioriteringer og at det slik sett er en relativt tydelig arbeidsdeling mellom departementene på forsknings- og innovasjonsområdet. Dette kommer også til uttrykk ved at det er få satsingsforslag som er gjennomgående høyt rangert på alle departementene satsingsforslaget fremmes overfor.

Tabell 2.3: Oversikt over rangeringen av satsingsforslagene pr departement. Mill. kroner.

Rang	Departement/Satsingsforslag	Beløp	Rang	Departement/Satsingsforslag	Beløp
KD		190	HOD		30
1	Unge talenter som flytter forskningsfronten	100	1	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	10
2	Datainfrastrukturer i et framtidrettet og datadrevet f	80	2	Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	20
3	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	10	UD		15
NFD-N		100	1	Samfunnsikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verd	15
1	Grønt nærings- og industriløft - Grønn plattform 2,0	40	SD		20
2	Grønt nærings- og industriløft - Åpen arena	40	1	Grønt nærings- og industriløft - Transport	20
3	Muliggjørende avanserte teknologier	20	KDD		60
NFD-M		55	1	Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	30
1	Samfunnsoppdrag - Bærekraftig før	25	2	Muliggjørende avanserte teknologier	30
2	Grønt nærings- og industriløft - Maritim	20	AID		40
3	Bærekraftig areal- og naturforvaltning	10	1	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	10
OED		80	2	Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	30
1	Grønt nærings- og industriløft - Energiomstilling og kli	70	JD		15
2	Bærekraftig areal- og naturforvaltning	10	1	Samfunnsikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verd	15
LMD		45	BFD		20
1	Samfunnsoppdrag - Bærekraftig før	25	1	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	20
2	Bærekraftig areal- og naturforvaltning	10	KUD		10
3	Grønt nærings- og industriløft - Sirkulær økonomi	10	1	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	10
KLD		60	FD		10
1	Bærekraftig areal- og naturforvaltning	20	1	Samfunnsikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verd	10
2	Grønt nærings- og industriløft - Sirkulær økonomi	20	FIN		0
3	Grønt nærings- og industriløft - Maritim	20			

Endret innretning i nullvekst

Med de budsjettssignaler som foreligger antas det at omprioriteringer blir et viktig element i oppfølgingen av ny langtidsplanen. Forskningsrådet vil advare mot urealistiske omprioriteringer av midler som er forpliktet i prosjekter eller som er rettet inn mot viktige vedtatte satsinger som bør gjennomføres. Det er imidlertid mulig å endre innretningen på utlysninger innenfor budsjettformål og innenfor de sektorovergrepene midlene (KDs post 53) når utfordringsbildet krever det. Det er kun slike endringer i innretningen i nullvekst som foreslås i dette budsjettforslaget.

Omprioriteringer mellom departement er lite aktuelt, siden langtidsplanen ikke fremhever behovet for dette. Med et vekstforslag som i realiteten ikke representerer mer enn prisstigningen over den siste femårsperioden, så innebærer vekstforslaget i seg selv en tydeligere endret innretning innenfor nullvekst, også mellom departement. Den økonomiske situasjonen i Forskningsrådet og de tiltak som er gjort i den forbindelse gjør også at omfanget av forslag om endret innretning må bli begrenset.

Post 53 skal være en mekanisme for å skape endringer gjennom nye virkemidler og sektorovergrepene satsinger særlig i forbindelse med revisjon av langtidsplanen. Likviditetssituasjon på post 53 i 2024 ligger fremdeles an til å være krevende, men ikke vanskeligere enn at det er rom for å endre innretningen dersom en legger til grunn nivået på forpliktelser i 2024 i de budsjettformål som i dag får midler fra posten. De to nye samfunnsoppdragene peker seg i særlig grad ut som områder som bør finansieres gjennom post 53. Det foreslås at dette gjøres gjennom å øremerke midler mot samfunnsoppdragene innenfor relevante budsjettformål, og ved å flytte midler mellom enkelte budsjettformål. I forslaget er det tatt utgangspunkt i relevante budsjettformål for de to samfunnsoppdragene, og at det frigjøres midler etter *Arven etter Nansen*.

Det foreslås i tillegg at det øremerkes midler mot samfunnsoppdragene innfor de samme departementene som det foreslås vekst overfor. Dette omfatter ikke HOD, som ligger an til å ha negativ likviditet i 2024. Nivået på slike endringer i nullvekst foreslås til å være på et nivå som tilsvarer det samlede vekstforslaget for de to samfunnsoppdragene, altså på 110 mill. kroner. Dette innebærer at samfunnsoppdragene også kan finansieres gjennom nullvekst 2024, dersom det ikke kommer vekst.

Samfunnsoppdrag - Bærekraftig før foreslås styrket med 29 mill. kroner på KDs post 53. Det foreslås at en omprioriterer 10 mill. kroner etter frihetsgraden etter Arven etter Nansen til Bærekraftig før. De øvrige midlene er knyttet til endret innretning innenfor relevante budsjettformål på post 53. Også innenfor øvrige departement er det mulig å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål. Det foreslås å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål på NFD-M og LMD med til sammen 21 mill. kroner. Dette utgjør 4,5 prosent av antatt nullvekstramme for relevante budsjettformål i 2024.

Samfunnsoppdrag – Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv foreslås styrket med 26 mill. kroner på KDs post 53. Det foreslås at en omprioriterer 20 mill. kroner etter frihetsgraden etter Arven etter Nansen til Inkludere barn og unge. De øvrige midlene er knyttet til endret innretning innenfor relevante budsjettformål på post 53. Også innenfor øvrige departement er det mulig å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål. Det foreslås å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål på KD, AID og BFD på til sammen 34 mill. kroner. Dette utgjør 9 prosent av antatt nullvekstramme for relevante budsjettformål i 2024.

På KDs post 53 foreslås det i tillegg at *Arven etter Nansen* videreføres gjennom satsingsforslaget *Det nye Arktis*. Det foreslås at 10 mill. kroner av frihetsgraden etter Arven etter Nansen allokteres som en oppstart til Det nye Arktis i 2024. Det fremmes også vekst overfor KLD til satsingen. Utfasingen av Arven etter Nansen, Norges overtakelse av

formannskapet i Arktisk råd og at samarbeidet i Arktis med Russland er frosset, tilsier at deler av innsatsen på området må videreføres.

Reduksjonsalternativet

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene.

Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Tilleggsforslaget mot enkelte departement

Sektorprinsippet innebærer at departementene har ansvar for forskning knyttet til sine sektorområder. Dette innebærer blant annet at departementet skal bidra til forskning og kompetanseoppbygging for sektoren, sørge for forskning for politikktutforming, finansiere forskning av høy kvalitet og relevans, men også samarbeide med andre departementer om finansiering. Forskningsrådets rolle innenfor rammen av sektorprinsippet er knyttet til å gi råd om sektoren kunnskapsbehov, vurdere forskning som virkemiddel for å nå sektorpolitiske råd, men i særlig grad sørge for en koordinert iverksetting av relevante satsinger finansiert av departement. Et viktig element i dette er å gi råd om kunnskapsbehov i det årlige budsjettforslaget.

Når forskning og innovasjon blir et stadig viktigere virkemiddel i politikktutvikling og gjennomføring av politikk, så reflekteres dette ofte i råd fra Forskningsrådet om nye satsinger som samlet sett kan oppfattes som lite realistisk. Tatt samlet uttrykker de et behov for vekst som går ut over det som kan forventes det enkelte år. På den annen side, som rådgiver bør Forskningsrådet også vise frem hva Forskningsrådet oppfatter som forskningsbehovene og mulighetsrommet innenfor hver sektor. I tillegg til å fremme ni prioriterte satsingsforslag ønsker Forskningsrådet derfor også å synliggjøre et tilleggsforslag pr departement som viser hvilke ytterligere satsingsforslag som vil bidra til å videreutvikle departementenes sektoransvar. Tilleggsforslaget inngår ikke i tallmaterialet under hvert departement. Det foreslås følgende tilleggsforslag i 2024.

- Grunnbevilgning - Kompetanseløft for næringslivsomstilling, NFD
- Havforskningstiåret, NFD og KLD
- Petroleum på vei mot et nullutslippssamfunn, OED
- Global matsikkerhet, LMD og UD
- Det nye Arktis, KLD
- Persontilpasset medisin, HOD
- Kvinnehelse, HOD
- Utviklingsforskning, UD
- Internasjonale relasjoner, utenriks- og sikkerhetspolitikk, UD
- Bruke hele landets kapasitet i omstillingen, KDD
- Samisk forskning, KDD
- Rettsvitenskapelig forskning, AID og JD
- Migrasjon og integrering, AID
- Bærekraftig nasjonaløkonomi, FIN

- Likestilling og mangfold i vår tid, KUD

3. Departementene

Kunnskapsdepartementet

Innledning

De overordnede målene for kunnskapssektoren er at alle skal delta i samfunns- og arbeidsliv, at alle har den kompetansen de selv og samfunnet trenger og at samfunnet har tilgang til oppdatert kunnskap av høy kvalitet. KD har et særlig ansvar for innsatsfaktorene i kunnskapssystemet gjennom ansvaret for langsiktig grunnleggende forskning innenfor alle fagområder, rekruttering av talenter til forskning, sektorovergripende forskning, og forskningsinfrastruktur, og i tillegg ansvar for en bred deltagelse i EUs rammeprogram. I Budsjettforslag 2024 overfor KD er ny langtidsplanen lagt til grunn, hvor oppfølgingen i særlig grad er knyttet til forslag rettet mot rekruttering av unge forskningstalenter, forskningsinfrastruktur og tilgjengeliggjøring av data, og midler til å få i gang de to nye samfunnsoppdragene Bærekraftig før og Inkludere barn og unge. KD har et særlig ansvar for deltagelse i Samfunnsoppdraget- Inkludere barn og unge, gjennom sitt sektoransvar for utdanning. Begge samfunnsoppdragene foreslås med midler i nullvekst på KDs post 53. Innenfor en begrenset vekstramme fremmes ikke vekst til sektorovergripende forskning, siden innsatsen i KD i 2024 bør konsentreres om utfordringene knyttet til forskertalenter og forskningsinfrastruktur. Finansieringsutfordringene knyttet til deltagelse i EUs rammeprogram (RETUR-EU) oppfattes som løst i forslaget til statsbudsjett 2023.

Tabell 3.1: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett			
	2022	2023	Nullvekst	Økning	Vekst
KD Kap. 285.52	1 708 476	1 757 574	1 757 574	100 000	1 857 574
KD Kap. 285.53	1 952 908	1 913 094	1 913 094		1 913 094
KD Kap. 285.54	765 607	787 609	787 609	80 000	867 609
KD Kap. 287.57	228 426	234 990	234 990		234 990
KD Kap. 288.21	25 814	35 000	35 000		35 000
KD Kap. 226.71	94 651	94 351	94 351		94 351
KD Kap. 201.21	208 750	231 900	231 900	10 000	241 900
KD Kap. 275.21	1 500				
Total sum	4 986 132	5 054 518	5 054 518	190 000	5 244 518

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot KD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslagene som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Unge talenter som flytter forskningsfronten, 100 mill. kroner
2. Datainfrastrukturer i et framtidsrettet og datadrevet forsknings- og innovasjonssystem, 80 mill. kroner
3. Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge, 10 mill. kroner

Unge talenter som flytter forskningsfronten: Skal vi klare å beholde forskertalentene i forskning og høyere utdanning, fremme banebrytende forskning og utvikle sterke internasjonale forskningsmiljøer, trenger vi forutsigbare rammer som sikrer talentene gode muligheter for videre karriereutvikling. Innsatsen mot unge talenter som ønsker å gi seg i kast med dristige nysgjerrighetsdrevne forskningsprosjekter må styrkes. Det er også behov for å styrke internasjonal mobilitet innenfor alle fagområder. Økt innsats skal bidra til at

forskere som er på et tidlig stadium i karrieren og som har vist evne til å utføre forskning av høy vitenskapelig kvalitet skal få muligheten til å forfølge egne ideer og å lede et forskningsprosjekt. Prosjektene skal bidra til å frambringe ny kunnskap uten særskilt krav til umiddelbar anvendelse, men som på sikt vil bidra til bærekraftige løsninger i samfunn og næringsliv.

Datainfrastrukturer i et framtidsrettet og datadrevet forsknings- og innovasjonssystem

skal bidra til bedre utnyttelse av de mulighetene det store tilfanget av data gir for å gjøre vitenskapelige framskritt, og øke effektiviteten og verdiskaping i møte med de store samfunnsutfordringene. Forskingen er i endring og de fleste forskningsfelt er mer datadrevet enn tidligere. Dette, sammen med ambisjonen om åpen forskning og FAIR data, øker behovet for lagring og tilgjengeliggjøring av data og tungregning. For å nå nasjonale ambisjoner knyttet til åpen forskning og for å kunne nyttiggjøre oss av potensialet som ligger i tilgjengeliggjøring og gjenbruk av data, er det behov for å bygge kapasitet. Vi må satse nasjonalt og samarbeide internasjonalt.

Samfunnsoppdrag – Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsniv:

Ungt utenforskap er en stor samfunnsutfordring og har betydelige kostnader for den enkelte og for samfunnet. Utenforskap blant unge voksne har ofte rot i barne- og ungdomsårene. Målet med forskningsinnsatsen er å ta helhetlig grep og jobbe på tvers av helse, utdanning, arbeidsliv og kultur, slik at det kan tilbys oppvekstvilkår og tjenester som kan bidra til redusert ungt utenforskap. Det må bygges solide, tverrfaglige og tverrdisiplinære kunnskapsmiljøer. Miljøene må tilbys rammebetingelser som kan gi fornyelse og stabilitet. Virkemidlene må forsterke hele FoUoI-kjeden og drive frem økt grad av nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Satsingen skal frembringe ny kunnskap som gir et forbedret grunnlag for en helhetlig politikk knyttet til ungt utenforskap, mer kunnskapsbaserte tjenester med god innovasjonskapasitet, og styrket dialog mellom forskere og brukere av forskningen.

Tabell 3.2: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		KD	HOD	AID	BFD	KUD	Sum
1	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	10 000	10 000	10 000	20 000	10 000	60 000
2	Datainfrastrukturer i et framtidsrettet og datadrevet forsknings- og inn	80 000					80 000
3	Unge talenter som flytter forskningsfronten	100 000					100 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.3: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Forskning om kunnskapssektoren	304 901	326 251	326 251	10 000	336 251
Langsiktig grunnleggende forskning	2 728 323	2 815 173	2 815 173	180 000	2 995 173
Sektorovergripende forskning	1 952 908	1 913 094	1 913 094		1 913 094
Sum	4 986 132	5 054 518	5 054 518	190 000	5 244 518

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Det foreslås ikke omprioriteringer i nullvekst innenfor Forskning for kunnskapssektoren eller Langsiktig grunnleggende forskning. Innenfor forskningsrådets løpende satsing på forskning for forskning og innovasjonspolitikken avsluttes deler av porteføljen i 2023. Det er dialog om videre innretning av satsingen. Det foreslås derfor at satsingen videreføres på samme nivå i 2024.

Innenfor Sektorovergripende forskning (KDs post 53) foreslås det omprioriteringer og retningskifte for å følge opp de to nye samfunnsoppdragene. Dette innebærer at bruk av frihetsgrad på enkelte budsjettformål og muligheten for retningskifte for relevante budsjettformål med tilfredsstillende likviditet, ikke brukes til å styrke likviditeten på budsjettformål med negativ likviditet på posten, men til en nødvendig oppfølging av langtidsplanen. Det forutsettes at den negative likviditeten knyttet til enkelte budsjettformål håndteres gjennom andre prosesser. Det foreslås følgende endringer på post 53 i 2024.

Samfunnsoppdrag - Bærekraftig før foreslås styrket med 29 mill. kroner på KDs post 53. Det foreslås at en omprioriterer 10 mill. kroner etter frihetsgraden etter Arven etter Nansen til Bærekraftig før. De øvrige midlene er knyttet til endret innretning innenfor relevante budsjettformål på post 53. Også innenfor øvrige departement er det mulig å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål. Det foreslås å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål på NFD-M og LMD med til sammen 21 mill. kroner.

Samfunnsoppdrag – Inkludere barn og unge foreslås styrket med 26 mill. kroner på KDs post 53. Det foreslås at en omprioriterer 20 mill. kroner etter frihetsgraden etter Arven etter Nansen til Inkludere barn og unge. De øvrige midlene er knyttet til endret innretning innenfor relevante budsjettformål på post 53. Også innenfor øvrige departement er det mulig å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål. Det foreslås å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål på KD, AID og BFD på til sammen 34 mill. kroner.

Det nye Arktis. På KDs post 53 foreslås det i tillegg at *Arven etter Nansen* videreføres gjennom satsingsforslaget *Det nye Arktis*. Det foreslås at 10 mill. kroner av frihetsgraden etter Arven etter Nansen allokeres som en oppstart til *Det nye Arktis* i 2024. Det fremmes også vekst overfor KLD til satsingen. Utfasingen av Arven etter Nansen, Norges overtakelse av formannskapet i Arktisk råd og at samarbeidet i Arktis med Russland er frosset, tilsier at deler av innsatsen på området må videreføres. Satsingsforslaget *Det nye Arktis* er gitt en full omtale under tilleggsforslagene.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.4: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge									10 000
Datainfrastrukturer i et framtidrettet og datadrevet fors		80 000							
Unge talenter som flytter forskningsfronten			100 000						
Forslag om vekst		80 000	100 000						10 000

Nærings- og fiskeridepartementet

Innledning

Overordnet mål for forsknings- og innovasjonssatsingen er å bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. Dette innebærer å legge grunnlaget for økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv, styrke evnen til omstilling i norsk økonomi og bidra til bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom forskningsinstitusjoner og næringsliv. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet regjeringens storsatsing på et grønt industriløft i Norge. Det foreslås derfor en integrert samlet satsing som styrker Grønn plattform, grønn skipsfart og behovet for økt satsing på forskningsbasert innovasjon i bredden av norsk næringsliv. Grønt industriløft følges opp også overfor OED, KLD og SD gjennom forslag knyttet til energiomstilling, sirkulær økonomi og transport. Budsjettforslaget fremmer også satsingsforslag knyttet til det nye samfunnsoppdraget Bærekraftig fôr, utfordringene som fiske og havbruk medfører for areal- og naturbruken i Norge, og behovet for økt FoU-basert kompetanse innenfor nano- og bioteknologi og kvanteteknologi. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til Havforskningstiåret eller økt grunnbevilgning til den teknisk-industrielle instituttsektoren. Et forslag knyttet til disse to områdene er fremmet som tilleggsforslag. Tilleggsforslagene inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.5: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
NFD Kap. 920.50	1 594 180	1 563 755	1 553 755	100 000	1 653 755
NFD Kap. 920.51	608 470	590 900	590 900	55 000	645 900
Total sum	2 202 650	2 154 655	2 144 655	155 000	2 299 655

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot NFD i 2024. Det er skilt mellom satsinger innenfor NFDs områder *Næringsrettet forskning* og *Marin og maritim forskning*. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslagene som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

Næringsrettet forskning

1. Grønt nærings- og industriløft - Grønn plattform 2.0, 40 mill. kroner

2. Grønt nærings- og industriløft - Åpen arena, 40 mill. kroner
3. Muliggjørende avanserte teknologier, 20 mill. kroner

Grønt nærings- og industriløft i hele landet er rettet mot de grønne omstillingsutfordringene i alle bransjer og næringer, slik at ambisjonene knyttet til 2 prosentmålet og grønt skifte i næringslivet kan realiseres. Innenfor alle næringer må det stimuleres til økt forskningsbasert innovasjon for å bidra til utvikling av grønnere produkter, kompetanse og verdiskaping. Satsingen skal følge opp regjeringens Grønt industriløft gjennom en videreføring av Grønn plattform, en tydelig satsing på energiomstilling, klimavennlig energi, bærekraftig samferdsel og maritim transport, men også en satsing på sirkulær økonomi hvor ressurser kan holdes i et bærekraftig kretsløp. En slik satsing vil i særlig grad skje gjennom økt satsing på innovasjonsprosjekter, men også kompetanse- og samarbeidsprosjekter, kommersialiseringsstøtte og nærings-phd, slik at det gjennom alle tiltaksformer legges til rette for økt forskningsbasert innovasjon i næringslivet.

Muliggjørende avanserte teknologier: Norge må ligge i front innenfor forskning, utdanning og innovasjon skal vi kunne utnytte muliggjørende og industrielle teknologier til kunnskapsbasert nyskaping og nødvendig omstilling i alle deler av samfunnet. Satsingen skal styrke kompetanse, kunnskaps-, metode- og teknologiutvikling på områdene IKT, bioteknologi, nanoteknologi og avanserte materialer, og på tvers av områdene gjennom konvergens. Satsingen skal også bygge forskningskapasitet på nye og fremtidsrettede teknologier som Norge må ha kompetanse på, herunder kvanteteknologi. De generiske teknologiområdene som inngår i satsingen har et bredt spekter av anvendelsesområder, som hver for seg, sammen og i interaksjon med ulike fag- og næringsområder har potensial til å drive frem radikale innovasjoner, avanserte industrielle teknologier og nødvendige samfunnsendringer.

Tabell 3.6 a: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		NFD-N	KDD	Sum
1	Grønt nærings- og industriløft - Grønn plattform 2,0	40 000		40 000
2	Grønt nærings- og industriløft - Åpen arena	40 000		40 000
3	Muliggjørende avanserte teknologier	20 000	30 000	50 000

Marin og maritim forskning

1. Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr, 25 mill. kroner
2. Grønt nærings- og industriløft – Maritim, 20 mill. kroner
3. Bærekraftig areal- og naturforvaltning, 10 mill. kroner

Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr er en av de største utfordringene innenfor husdyrhold og fiskeoppdrett. Nesten alle råvarer i dagens fiskefôr er importert. For husdyr varierer norskandelen i fôrrasjonen mellom dyreslagene. Importerte innsatsfaktorer til fisk og kraftfôr til husdyr er en av de viktigste årsakene til CO₂-utslipp og andre negative miljøpåvirkninger. Norge har et sterkt næringsliv innenfor området, ledende kunnskapsmiljøer og tilgang på nødvendige innsatsfaktorer som bioressurser, fornybar energi, i tillegg til en industrialisert og betalingsdyktig havbruksnæring. En satsing på bærekraftig fôr har et stort potensial for å bli ett av Norges viktigste bidrag i det grønne skiftet og bidra til å nå Hurdalsplattformens visjon om alt fôr til havbruksnæringen skal være fra bærekraftige kilder innen 2030.

Grønt nærings- og industriløft i hele landet er rettet mot de grønne omstillingsutfordringene i alle bransjer og næringer, slik at ambisjonene knyttet til 2 prosentmålet og grønt skifte i næringslivet kan realiseres. Innenfor alle næringer må det stimuleres til økt forskningsbasert innovasjon for å bidra til utvikling av grønnere produkter, kompetanse og verdiskaping. Satsingen skal følge opp regjeringens Grønt industriløft gjennom en videreføring av Grønn plattform, en tydelig satsing på energiomstilling, klimavennlig energi, bærekraftig samferdsel og maritim transport, men også en satsing på

sirkulær økonomi hvor ressurser kan holdes i et bærekraftig kretsløp. En slik satsing vil i særlig grad skje gjennom økt satsing på innovasjonsprosjekter, men også kompetanse- og samarbeidsprosjekter, kommersialiseringsstøtte og nærings-phd, slik at det gjennom alle tiltaksformer legges til rette for økt forskningsbasert innovasjon i næringslivet.

Bærekraftig areal- og naturforvaltning er en forutsetning for et bærekraftig lavutslippssamfunn. Klima- og naturkrisene henger sammen både når det gjelder utfordringer og løsninger. Satsingen skal være en kraftfull, bred og sektorovergripende satsing for å svare på de akutte utfordringene knyttet til norsk arealutnyttelse og naturmangfold. Forskningsinnsatsen skal både understøtte den nasjonale forvaltningens tiltak for bedre styring, samordning og veiledning knyttet til natur- og arealforvaltningen, men også forske på verktøy og løsninger for lokal og regional natur- og arealforvaltning. Samfunnsmessige rammebetingelser for de tiltakene OECD har anbefalt er også viktig å få belyst. Satsingen skal gi ny kunnskap med relevans for samfunn og forvaltning, bidra til innovasjon i offentlig og privat sektor og gi grunnlag for utvikling av grønn næring, blant annet gjennom naturbaserte løsninger.

Tabell 3.6 b: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		NFD-M	OED	LMD	KLD	Sum
1	Samfunnsoppdrag - Bærekraftig før	25 000		25 000		50 000
2	Grønt nærings- og industriløft - Maritim	20 000			20 000	40 000
3	Bærekraftig areal- og naturforvaltning	10 000	10 000	10 000	20 000	50 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.7: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
<i>Næringsrettet forskning</i>					
Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsvirksomhet	956 932	906 024	906 024	90 000	996 024
Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom næringsvirksomheter	634 949	655 432	645 432	10 000	655 432
Andre tiltak	2 299	2 299	2 299		2 299
<i>Marin og maritim forskning</i>					
Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsvirksomhet	461 580	440 510	440 510	55 000	495 510
Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom næringsvirksomheter	145 035	148 535	148 535		148 535
Andre tiltak	1 855	1 855	1 855		1 855
Sum	2 202 650	2 154 655	2 144 655	155 000	2 299 655

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå. Innenfor Marin forskning foreslås imidlertid at innsatsen innenfor relevante satsinger vris mot Bærekraftig før. For NFD vil dette utgjøre anslagsvis 13 mill. kroner.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse,

og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.8: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
<i>Næringsrettet forskning</i>									
Grønt nærings- og industriløft - Grønn plattform 2.0	40 000								
Grønt nærings- og industriløft - Åpen arena	40 000								
Muliggjørende avanserte teknologier							20 000		
<i>Marin og maritim forskning</i>									
Samfunnsoppdrag - Bærekraftig før				25 000					
Grønt nærings- og industriløft - Maritim				20 000					
Bærekraftig areal- og naturforvaltning						10 000			
Forslag om vekst	80 000			45 000		10 000	20 000		

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor NFD.

Næringsrettet forskning

- Grunnbevilgning - Kompetanseløft for næringslivsomstilling. 100 mill. kroner

Marin og maritim forskning

- Havforskningståret, 30 mill. kroner

Olje- og energidepartementet

Innledning

Olje- og energidepartementets forskningssatsing skal bidra til økt verdiskapning, reduserte klimagassutslipp og en bærekraftig utnyttelse av energi- og petroleumsressursene. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet regjeringens satsing på et grønt industriløft i hele landet. Det fremmes også forslag knyttet til de utfordringene som en rask energiomstilling medfører for areal- og naturbruken i Norge. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til petroleum

på vei mot nullutslippssamfunnet. Et forslag knyttet til dette er fremmet som et tilleggsforslag. Tilleggsforslaget inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.9: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
OED Kap. 1830.50	736 500	0	0	0	0
OED Kap. 1840.50	82 000	0	0		0
OED Kap. 1830.51	195 000	0	0		0
OED Kap. 1800.50	1 300				
OED Kap. 1850.50		927 500	927 500	80 000	1 007 500
Total sum	1 014 800	927 500	927 500	80 000	1 007 500

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot OED i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslagene som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Grønt nærings- og industriløft - Energiomstilling og klimavennlig energiproduksjon, 70 mill. kroner
2. Bærekraftig areal- og naturforvaltning, 10 mill. kroner

Grønt nærings- og industriløft i hele landet er rettet mot de grønne omstillingsutfordringene i alle bransjer og næringer, slik at ambisjonene knyttet til 2 prosentmålet og grønt skifte i næringslivet kan realiseres. Innenfor alle næringer må det stimuleres til økt forskningsbasert innovasjon for å bidra til utvikling av grønnere produkter, kompetanse og verdiskaping. Satsingen skal følge opp regjeringens Grønt industriløft gjennom en videreføring av Grønn plattform, en tydelig satsing på energiomstilling, klimavennlig energi, bærekraftig samferdsel og maritim transport, men også en satsing på sirkulær økonomi hvor ressurser kan holdes i et bærekraftig kretsløp. En slik satsing vil i særlig grad skje gjennom økt satsing på innovasjonsprosjekter, men også kompetanse- og samarbeidsprosjekter, kommersialiseringsstøtte og nærings-phd, slik at det gjennom alle tiltaksformer legges til rette for økt forskningsbasert innovasjon i næringslivet.

Bærekraftig areal- og naturforvaltning er en forutsetning for et bærekraftig lavutslippssamfunn. Klima- og naturkrisene henger sammen både når det gjelder utfordringer og løsninger. Satsingen skal være en kraftfull, bred og sektorovergripende satsing for å svare på de akutte utfordringene knyttet til norsk arealutnyttelse og naturmangfold. Forskningsinnsatsen skal både understøtte den nasjonale forvaltningens tiltak for bedre styring, samordning og veiledning knyttet til natur- og arealforvaltningen, men også forske på verktøy og løsninger for lokal og regional natur- og arealforvaltning. Samfunnsmessige rammebetingelser for de tiltakene OECD har anbefalt er også viktig å få belyst. Satsingen skal gi ny kunnskap med relevans for samfunn og forvaltning, bidra til innovasjon i offentlig og privat sektor og gi grunnlag for utvikling av grønn næring, blant annet gjennom naturbaserte løsninger.

Tabell 3.10: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		OED	NFD-M	LMD	KLD	Sum
1	Grønt nærings- og industriløft - Energiomstilling og klimavennlig energi	70 000				70 000
2	Bærekraftig areal- og naturforvaltning	10 000	10 000	10 000	20 000	50 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.11: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Energisektoren	744 500	0	0	0	0
Petroleumssektoren	270 300	0	0		0
Ny klimavennlig teknologi		665 000	665 000	80 000	745 000
Petroleum på vei mot nullutslippsamfunn	0	230 000	230 000		230 000
Internasjonalt forsknings- og teknologisamarbeid		19 500	19 500		19 500
Kartlegging av sjøfugl		13 000	13 000		13 000
Sum	1 014 800	927 500	927 500	80 000	1 007 500

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.12: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Grønt nærings- og industriløft - Energiomstilling og klima						70 000			
Bærekraftig areal- og naturforvaltning						10 000			
Forslag om vekst						80 000			

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres

sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor OED.

- Petroleum på vei mot et nullutslippssamfunn, 30 mill. kroner

Landbruks- og matdepartementet

Innledning

Forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling skal bidra til å nå de overordnede landbruks- og matpolitiske målene knyttet til matsikkerhet og beredskap, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet langtidsplanens nye samfunnsoppdrag Bærekraftig fôr. Det fremmes også forslag knyttet til de utfordringene som land- og skogbruk medfører for areal- og naturbruken i Norge. Også regjeringens storsatsing på et grønt industriløft, hvor sirkulær økonomi inngår, følges opp. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til Global matsikkerhet. Et forslag knyttet til dette er fremmet som et tilleggsforslag. Tilleggsforslaget inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.13: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets			
	budsjett	budsjett	Forslag 2024		
	2022	2023	Nullvekst	Økning	Vekst
LMD Kap. 1137.50	206 290	195 906	195 906	45 000	240 906
LMD Kap. 1137.51	194 486	198 840	198 840		198 840
LMD Kap. 1150.77	75 853	75 853	75 853		75 853
Total sum	476 629	470 599	470 599	45 000	515 599

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot LMD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslagene som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr, 25 mill. kroner
2. Bærekraftig areal- og naturforvaltning, 10 mill. kroner
3. Grønt nærings- og industriløft - Sirkulær økonomi, 10 mill. kroner

Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr er en av de største utfordringene innenfor husdyrhold og fiskeoppdrett. Nesten alle råvarer i dagens fiskefôr er importert. For husdyr varierer norskandelen i fôrrasjonen mellom dyreslagene. Importerte innsatsfaktorer til fisk og kraftfôr til husdyr er en av de viktigste årsakene til CO₂-utslipp og andre negative miljøpåvirkninger. Norge har et sterkt næringsliv innenfor området, ledende kunnskapsmiljøer og tilgang på nødvendige innsatsfaktorer som bioressurser, fornybar energi, i tillegg til en industrialisert og betalingsdyktig havbruksnæring. En satsing på bærekraftig fôr har et stort potensial for å bli ett av Norges viktigste bidrag i det grønne skiftet og bidra til å nå Hurdalsplattformens visjon om alt fôr til havbruksnæringen skal være fra bærekraftige kilder innen 2030.

Bærekraftig areal- og naturforvaltning er en forutsetning for et bærekraftig lavutslippssamfunn. Klima- og naturkrisene henger sammen både når det gjelder utfordringer

og løsninger. Satsingen skal være en kraftfull, bred og sektorovergripende satsing for å svare på de akutte utfordringene knyttet til norsk arealutnyttelse og naturmangfold. Forskningsinnsatsen skal både understøtte den nasjonale forvaltningens tiltak for bedre styring, samordning og veiledning knyttet til natur- og arealforvaltningen, men også forske på verktøy og løsninger for lokal og regional natur- og arealforvaltning. Samfunnmessige rammebetingelser for de tiltakene OECD har anbefalt er også viktig å få belyst. Satsingen skal gi ny kunnskap med relevans for samfunn og forvaltning, bidra til innovasjon i offentlig og privat sektor og gi grunnlag for utvikling av grønn næring, blant annet gjennom naturbaserte løsninger.

Grønt nærings- og industriløft i hele landet er rettet mot de grønne omstillingsutfordringene i alle bransjer og næringer, slik at ambisjonene knyttet til 2 prosentmålet og grønt skifte i næringslivet kan realiseres. Innenfor alle næringer må det stimuleres til økt forskningsbasert innovasjon for å bidra til utvikling av grønnere produkter, kompetanse og verdiskaping. Satsingen skal følge opp regjeringens Grønt industriløft gjennom en videreføring av Grønn plattform, en tydelig satsing på energiomstilling, klimavennlig energi, bærekraftig samferdsel og maritim transport, men også en satsing på sirkulær økonomi hvor ressurser kan holdes i et bærekraftig kretsløp. En slik satsing vil i særlig grad skje gjennom økt satsing på innovasjonsprosjekter, men også kompetanse- og samarbeidsprosjekter, kommersialiseringsstøtte og nærings-phd, slik at det gjennom alle tiltaksformer legges til rette for økt forskningsbasert innovasjon i næringslivet.

Tabell 3.14: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		LMD	NFD-M	OED	KLD	Sum
1	Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr	25 000	25 000			50 000
2	Bærekraftig areal- og naturforvaltning	10 000	10 000	10 000	20 000	50 000
3	Grønt nærings- og industriløft - Sirkulær økonomi	10 000			20 000	30 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.15: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Sektorpolitisk prioritering 1 og 2	282 143	271 759	271 759	45 000	316 759
Sektorpolitisk prioritering 3	194 486	198 840	198 840		198 840
Total sum	476 629	470 599	470 599	45 000	515 599

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå. Det foreslås imidlertid at innsatsen innenfor relevante satsinger vris mot Bærekraftig fôr. For LMD vil dette utgjøre anslagsvis 8 mill. kroner.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse,

og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.16: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr				25 000					
Bærekraftig areal- og naturforvaltning						10 000			
Grønt nærings- og industriløft - Sirkulær økonomi						10 000			
Forslag om vekst				25 000		20 000			

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor KLD.

- Global matsikkerhet, 10 mill. kroner

Klima- og miljødepartementet

Innledning

Klima- og miljødepartements sektoransvar er knyttet til klima, naturmangfold, polarområdene, forurensing og miljø i bred forstand. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn. Det fremmes derfor forslag knyttet til de utfordringene som klimaendringene og omstillingen til et lavutslippssamfunn medfører for areal- og naturbruken i Norge. Også regjeringens storsatsing for et grønt industriløft, hvor sirkulær økonomi og grønnere skipsfart er sentrale elementer følges opp. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til Havforskningstiåret eller endringer i Arktis. Forslag knyttet til disse to områdene er fremmet som egne tilleggsforslag. Tilleggsforslagene inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.17: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
KLD - Klima og miljøverndept.	1 000	0	0		0
KLD Kap. 1410.51	384 190	393 720	393 720	60 000	453 720
KLD Kap. 1410.53	7 419	7 532	7 532		7 532
KLD Kap. 1410.50	221 190	227 547	227 547		227 547
Total sum	613 799	628 799	628 799	60 000	688 799

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot KLD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslagene som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Bærekraftig areal- og naturforvaltning, 20 mill. kroner
2. Grønt nærings- og industriløft - Sirkulær økonomi, 20 mill. kroner
3. Grønt nærings- og industriløft – Maritim, 20 mill. kroner

Bærekraftig areal- og naturforvaltning er en forutsetning for et bærekraftig lavutslippssamfunn. Klima- og naturkrisene henger sammen både når det gjelder utfordringer og løsninger. Satsingen skal være en kraftfull, bred og sektorovergripende satsing for å svare på de akutte utfordringene knyttet til norsk arealutnyttelse og naturmangfold. Forskningsinnsatsen skal både understøtte den nasjonale forvaltningens tiltak for bedre styring, samordning og veiledning knyttet til natur- og arealforvaltningen, men også forske på verktøy og løsninger for lokal og regional natur- og arealforvaltning. Samfunnsmessige rammebetingelser for de tiltakene OECD har anbefalt er også viktig å få belyst. Satsingen skal gi ny kunnskap med relevans for samfunn og forvaltning, bidra til innovasjon i offentlig og privat sektor og gi grunnlag for utvikling av grønn næring, blant annet gjennom naturbaserte løsninger.

Grønt nærings- og industriløft i hele landet er rettet mot de grønne omstillingsutfordringene i alle bransjer og næringer, slik at ambisjonene knyttet til 2 prosentmålet og grønt skifte i næringslivet kan realiseres. Innenfor alle næringer må det stimuleres til økt forskningsbasert innovasjon for å bidra til utvikling av grønnere produkter, kompetanse og verdiskaping. Satsingen skal følge opp regjeringens Grønt industriløft gjennom en videreføring av Grønn plattform, en tydelig satsing på energiomstilling, klimavennlig energi, bærekraftig samferdsel og maritim transport, men også en satsing på sirkulær økonomi hvor ressurser kan holdes i et bærekraftig kretsløp. En slik satsing vil i særlig grad skje gjennom økt satsing på innovasjonsprosjekter, men også kompetanse- og samarbeidsprosjekter, kommersialiseringsstøtte og nærings-phd, slik at det gjennom alle tiltaksformer legges til rette for økt forskningsbasert innovasjon i næringslivet.

Tabell 3.18: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		KLD	NFD-M	OED	LMD	Sum
1	Bærekraftig areal- og naturforvaltning	20 000	10 000	10 000	10 000	50 000
2	Grønt nærings- og industriløft - Sirkulær økonomi	20 000			10 000	30 000
3	Grønt nærings- og industriløft - Maritim	20 000	20 000			40 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.19: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Grunnbevilgninger og andre tiltak	221 190	227 547	227 547		227 547
Tilskudd til internasjonal miljøvernforskning	7 419	7 532	7 532		7 532
Tematiske satsinger	384 190	393 720	393 720	60 000	453 720
Sum	612 799	628 799	628 799	60 000	688 799

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.20: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurransekraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Bærekraftig areal- og naturforvaltning						20 000			
Grønt nærings- og industriøkt - Sirkulær økonomi						20 000			
Grønt nærings- og industriøkt - Maritim				20 000					
Forslag om vekst				20 000		40 000			

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor KLD.

- Havforskningstiåret, 20 mill. kroner
- Det nye Arktis, 10 mill. kroner

Helse- og omsorgsdepartementet

Innledning

Det overordnede målet for helse- og omsorgspolitikken er å legge til rette for god fysisk og psykisk helse gjennom hele livsløpet og å utvikle en helse- og omsorgstjeneste som leverer kunnskapsbaserte, likeverdige og trygge tjenester. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet langtidsplanens nye samfunnsoppdrag Inkludere barn og unge i utdanning, arbeidsliv og samfunnsliv. Det fremmes en ny satsing for å følge opp dette nye virkemiddelet, hvor HODs rolle er knyttet til behovet for å bygge opp miljøer som kan få frem kunnskap som kan bidra til å sikre at barn og unge kan tilbys hensiktsmessige omsorgs- og helsetjenester. Det fremmes også forslag knyttet til behovet for nye innovative tjenester i helse- og omsorgssektoren. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til persontilpasset medisin eller kvinnehelse. Forslag knyttet til disse to områdene er fremmet som egne tilleggsforslag. Tilleggsforslagene inngår ikke i tallmaterialet.

Tabell 3.21: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
HOD Kap. 780.50	370 562	381 211	381 211	30 000	411 211
Total sum	370 562	381 211	381 211	30 000	411 211

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot HOD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslagene som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge, 10 mill. kroner
2. Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune, 20 mill. kroner

Samfunnsoppdrag – Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv: Ungt utenforskap er en stor samfunnsutfordring og har betydelige kostnader for den enkelte og for samfunnet. Utenforskap blant unge voksne har ofte rot i barne- og ungdomsårene. Målet med forskningsinnsatsen er å ta helhetlig grep og jobbe på tvers av helse, utdanning, arbeidsliv og kultur, slik at det kan tilbys oppvekstvilkår og tjenester som kan bidra til redusert ungt utenforskap. Det må bygges solide, tverrfaglige og tverrdisiplinære kunnskapsmiljøer. Miljøene må tilbys rammebetingelser som kan gi fornyelse og stabilitet. Virkemidlene må forsterke hele FoUoI-kjeden og drive frem økt grad av nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Satsingen skal frembringe ny kunnskap som gir et forbedret grunnlag for en helhetlig politikk knyttet til ungt utenforskap, mer kunnskapsbaserte tjenester med god innovasjonskapasitet, og styrket dialog mellom forskere og brukere av forskningen.

Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune: Flere eldre, endret sykdomsbilde, økt innvandring, endret arbeidsmarked, økt utenforskap og økt digitalisering, stiller større krav til

offentlige tjenester. Mange av de store samfunnsutfordringene skal løses av kommunale og statlige aktører. Innovasjonsarena for stat og kommuner skal bidra til å bygge opp en bred arena for innovasjon i offentlig sektor. Satsingen vil sikre forskningsstøtte til ulike faser av innovasjonsprosessen, bygge kunnskap, kompetanse og samarbeid, utnytte helse og velferdsdata, og bidra til å forsterke kunnskapsgrunnlaget for og om offentlig sektor. Satsingen skal bidra til utvikling av nye sosiale innovasjoner, nye, forbedrede og mer effektive tjenestetilbud, nye produkter og digitale løsninger, nye modeller for organisering av sektoren, nye styringsprinsipper og smarte offentlige innkjøp. Satsingen vil gi mer forskningsbasert kunnskapsutvikling og innovasjon i en offentlig sektor som står for halvparten av verdiskapingen i Norge.

Tabell 3.22: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		HOD	KD	KDD	AID	BFD	KUD	Sum
1	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	10 000	10 000		10 000	20 000	10 000	60 000
2	Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	20 000		30 000	30 000			80 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.23: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Forebygging og folkehelse	76 420	80 717	80 717		80 717
Helse- og omsorgstjenester	115 050	117 411	117 411	20 000	137 411
Rettede internasjonaliseringstiltak	15 708	15 708	15 708		15 708
Tverrgående	59 867	59 867	59 867	10 000	69 867
Behandling, diagnostikk og rehabilitering	103 517	107 508	107 508		107 508
Sum	370 562	381 211	381 211	30 000	411 211

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.24: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge									
Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune					20 000				10 000
Forslag om vekst					20 000				10 000

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjetttramme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor HOD.

- Persontilpasset medisin, 30 mill. kroner
- Kvinnehelse, 20 mill. kroner

Utenriksdepartementet

Innledning

Forskning skal bidra til kunnskap om og innsikt i globale utfordringer og bærekraftige løsninger i utviklingsland, men også kunnskap om norske internasjonale relasjoner, utenriks- og sikkerhetspolitikk. Budsjettforslaget har lagt ny langtidplan til grunn og i særdeleshet langtidplanens prioritering av Samfunnsikkerhet og beredskap. Det fremmes et prioritert forslag knyttet til dette området. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til global matsikkerhet i bredden, utviklingsforskning eller internasjonale relasjoner, utenriks- og sikkerhetspolitikk, selv om deler av tematikken knyttet til global matsikkerhet også inngår det prioriterte budsjettforslaget. Forslag knyttet til disse tre områdene er fremmet som egne tilleggsforslag. Tilleggsforslagene inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.25: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
UD - Utenriksdept.	2 000	2 000	2 000		2 000
UD Kap. 118.70	28 000	0	0		0
UD Kap.118.74	20 600	0	0		0
UD Kap.159.71	4 000	0	0		0
UD Kap.159.75	3 500	0	0		0
UD Kap.160.70	40 000	0	0		0
UD Kap.161.71	156 250	20 200	20 200		20 200
UD Kap.161.72	15 000	0	0		0
UD Kap.150.70	7 500	0	0		0
UD Kap.118.50		49 600	49 600		49 600
UD Kap.161.50		206 650	206 650	15 000	221 650
Total sum	276 850	278 450	278 450	15 000	293 450

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag mot UD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslaget som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av satsingsforslaget.

1. Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden, 15 mill. kroner

Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden: Trusselbildet er blitt tydeligere. Utviklingstrekk som globalisering, digitalisering, krigssituasjon, hungersnød, migrasjon, epidemier, politisk uro og polarisering fører til økt risiko og sårbarhet. Beredskapen må styrkes, også gjennom forskning og innovasjon. Gjennom tiltak som inkluderer samarbeid mellom flere fagområder og aktører innenfor ulike sektorer, skal satsingen gi økt evne til å identifisere, forstå og håndtere forventede og uventede hendelser som rammer grunnleggende verdier, funksjoner og infrastruktur, matsystemer, og setter liv og helse i fare. Satsingen skal gi økt kvalitet og kapasitet i FoU-miljøene, bedre kunnskapsgrunnlag for beredskap og politikkutforming, bidra til mer velfungerende matsystemer, bedre sikkerhetsløsninger i privat og offentlig sektor og økt verdiskaping fra produkter og tjenester som møter sikkerhetsutfordringene. Effekten på sikt vil være et mer robust samfunn.

Tabell 3.26: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang	UD	JD	FD	Sum
1 Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden	15 000	15 000	10 000	40 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.27: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Utenriks (02)	48 600	49 600	49 600		49 600
Bistand (03)	226 250	226 850	226 850	15 000	241 850
Forskning	2 000	2 000	2 000		2 000
Sum	276 850	278 450	278 450	15 000	293 450

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets

budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.28: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Samfunnsikkerhet og cypersikkerhet i en usikker verden								15 000	
Forslag om vekst								15 000	

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor UD.

- Global matsikkerhet, 15 mill. kroner
- Utviklingsforskning, 40 mill. kroner
- Internasjonale relasjoner, utenriks- og sikkerhetspolitikk, 10 mill. kroner

Samferdselsdepartementet

Innledning

Det overordnede og langsiktige målet i samferdselspolitikken er et transportsystem som er sikkert, fremmer verdiskaping og bidrar til omstilling til lavutslippssamfunnet. I tillegg er det et mål å utvikle og anvende ny teknologi for å redusere kostnader og effektivisere samferdselssektoren. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet regjeringens storsatsing på et grønt industriløft i Norge. Som et element i grønt industriløft fremmes det et forslag som kan bidra til at transportsektoren effektiviseres og reduserer sine klimagassutslipp, og hvor etablering av Senter for bærekraftig transport vil være et viktig bidrag til dette.

Tabell 3.29: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
SD Kap. 1301.50	104 500	106 370	106 370	20 000	126 370
Total sum	104 500	106 370	106 370	20 000	126 370

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot SD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslaget som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Grønt nærings- og industriløft – Transport, 20 mill. kroner

Grønt nærings- og industriløft i hele landet er rettet mot de grønne omstillingsutfordringene i alle bransjer og næringer, slik at ambisjonene knyttet til 2 prosentmålet og grønt skifte i næringslivet kan realiseres. Innenfor alle næringer må det stimuleres til økt forskningsbasert innovasjon for å bidra til utvikling av grønnere produkter, kompetanse og verdiskaping. Satsingen skal følge opp regjeringens Grønt industriløft gjennom en videreføring av Grønn plattform, en tydelig satsing på energiomstilling, klimavennlig energi, bærekraftig samferdsel og maritim transport, men også en satsing på sirkulær økonomi hvor ressurser kan holdes i et bærekraftig kretsløp. En slik satsing vil i særlig grad skje gjennom økt satsing på innovasjonsprosjekter, men også kompetanse- og samarbeidsprosjekter, kommersialiseringsstøtte og nærings-phd, slik at det gjennom alle tiltaksformer legges til rette for økt forskningsbasert innovasjon i næringslivet.

Tabell 3.30: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		SD	Sum
1	Grønt nærings- og industriløft - Transport	20 000	20 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.31: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Transportforskning	104 500	106 370	106 370	20 000	126 370

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets

budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.34: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Grønt nærings- og industriløft - Transport						20 000			
Forslag om vekst						20 000			

Kommunal- og distriktsdepartementet

Innledning

Det overordnede målet med forskningen er å bidra til vekstkraftige distrikter og regioner, aktiv boligpolitikk, levende lokaldemokrati, omstilling i offentlig sektor, digitalisering og ny teknologi. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet langtidsplanens mål om styrket konkurranseskraft og innovasjonsevne og prioriteringen Muliggjørende og industrielle teknologier. Det fremmes derfor forslag knyttet til behovet for å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor, men også et forslag knyttet til IKT-forskning. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til å styrke samisk forskning eller å utvikle samarbeidet mellom arbeidslivet og utdannings- og forskningsmiljøene for å møte næringslivets behov for kompetanse regionalt. Forslag knyttet til disse to områdene er fremmet som egne tilleggsforslag. Tilleggsforslagene inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.35: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
KDD Kap. 500.50	45 100	47 800	47 800	30 000	77 800
KDD Kap. 553.74	24 200	24 800	24 800		24 800
KDD Kap. 541.50	152 302	130 302	130 302	30 000	160 302
KDD Kap. 541.22	1 000				
Total sum	222 602	202 902	202 902	60 000	262 902

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot KDD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslagene som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune, 30 mill. kroner
2. Muliggjørende avanserte teknologier, 30 mill. kroner

Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune: Flere eldre, endret sykdomsbilde, økt innvandring, endret arbeidsmarked, økt utenforskap og økt digitalisering, stiller større krav til offentlige tjenester. Mange av de store samfunnsutfordringene skal løses av kommunale og statlige aktører. Innovasjonsarena for stat og kommuner skal bidra til å bygge opp en bred arena for innovasjon i offentlig sektor. Satsingen vil sikre forskningsstøtte til ulike faser av innovasjonsprosessen, bygge kunnskap, kompetanse og samarbeid, utnytte helse og velferdsdata, og bidra til å forsterke kunnskapsgrunnet for og om offentlig sektor. Satsingen skal bidra til utvikling av nye sosiale innovasjoner, nye, forbedrede og mer effektive tjenestetilbud, nye produkter og digitale løsninger, nye modeller for organisering av sektoren, nye styringsprinsipper og smarte offentlige innkjøp. Satsingen vil gi mer forskningsbasert kunnskapsutvikling og innovasjon i en offentlig sektor som står for halvparten av verdiskapingen i Norge.

Muliggjørende avanserte teknologier: Norge må ligge i front innenfor forskning, utdanning og innovasjon skal vi kunne utnytte muliggjørende og industrielle teknologier til kunnskapsbasert nyskaping og nødvendig omstilling i alle deler av samfunnet. Satsingen styrke kompetanse, kunnskaps-, metode- og teknologiutvikling på områdene IKT, bioteknologi, nanoteknologi og avanserte materialer, og på tvers av områdene gjennom konvergens. Satsingen skal også bygge forskningskapasitet på nye og fremtidsrettede teknologier som Norge må ha kompetanse på, herunder kvanteteknologi. De generiske teknologiområdene som inngår i satsingen har et bredt spekter av anvendelsesområder, som hver for seg, sammen og i interaksjon med ulike fag- og næringsområder har potensial til å drive frem radikale innovasjoner, avanserte industrielle teknologier og nødvendige samfunnsendringer.

Tabell 3.36: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		KDD	NFD-N	HOD	AID	Sum
1	Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	30 000		20 000	30 000	80 000
2	Muliggjørende avanserte teknologier	30 000	20 000			50 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.37: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Vekstkraftige regioner	24 200	24 800	24 800		24 800
Levende lokaldemokrati og effektiv styring	42 000	44 700	44 700		44 700
Fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor	156 402	133 402	133 402	60 000	193 402
Sum	222 602	202 902	202 902	60 000	262 902

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.38: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	30 000								
Muliggjørende avanserte teknologier							30 000		
Forslag om vekst	30 000						30 000		

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor KDD.

- Bruke hele landets kapasitet i omstillingen, 15 mill. kroner
- Samisk forskning, 10 mill. kroner

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innledning

Forskning skal bidra til et godt kunnskapsgrunnlag for politikktutforming og utvikle kunnskap, kompetanse og innovasjon for verdiskaping og bærekraftig samfunnsutvikling innenfor områdene arbeidsmarked og sysselsetting, sosial- og velferdstjenester og integrering og migrasjon. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet langtidsplanens nye samfunnsoppdrag Inkludere barn og unge i utdanning, arbeidsliv og samfunnsliv. Det fremmes en ny satsing for å følge opp dette nye virkemiddelet, hvor AIDs rolle er knyttet til behovet for å bygge opp miljøer som kan få frem kunnskap som kan bidra til å sikre at barn og unge inkluderes i arbeidsliv og kan tilbys hensiktsmessige sosial- og velferdstjenester. Det fremmes også forslag knyttet til behovet for innovative sosial- og velferdstjenester i bredden av tjenestefeltene. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til migrasjon og integrering eller juridiske forhold av betydning for arbeid-, velferds- og integreringsfeltet. Forslag knyttet til disse to områdene er fremmet som egne tilleggsforslag. Tilleggsforslagene inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.39: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
AID Kap. 601.50	176 175	191 035	191 035	40 000	231 035
AID Kap. 671.50	10 151	0	0		0
Total sum	186 326	191 035	191 035	40 000	231 035

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot AID i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslagene som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge, 10 mill. kroner
2. Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune, 30 mill. kroner

Samfunnsoppdrag – Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv: Ungt utenforskap er en stor samfunnsutfordring og har betydelige kostnader for den enkelte og for samfunnet. Utenforskap blant unge voksne har ofte rot i barne- og ungdomsårene. Målet med forskningsinnsatsen er å ta helhetlig grep og jobbe på tvers av helse, utdanning, arbeidsliv og kultur, slik at det kan tilbys oppvekstvilkår og tjenester som kan bidra til redusert ungt utenforskap. Det må bygges solide, tverrfaglige og tverrdisiplinære kunnskapsmiljøer. Miljøene må tilbys rammebetingelser som kan gi fornyelse og stabilitet. Virkemidlene må forsterke hele FoUol-kjeden og drive frem økt grad av nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Satsingen skal frembringe ny kunnskap som gir et forbedret grunnlag for en helhetlig politikk knyttet til ungt utenforskap, mer kunnskapsbaserte tjenester med god innovasjonskapasitet, og styrket dialog mellom forskere og brukere av forskningen.

Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune: Flere eldre, endret sykdomsbilde, økt innvandring, endret arbeidsmarked, økt utenforskap og økt digitalisering, stiller større krav til offentlige tjenester. Mange av de store samfunnsutfordringene skal løses av kommunale og statlige aktører. Innovasjonsarena for stat og kommuner skal bidra til å bygge opp en bred arena for innovasjon i offentlig sektor. Satsingen vil sikre forskningsstøtte til ulike faser av innovasjonsprosessen, bygge kunnskap, kompetanse og samarbeid, utnytte helse og velferdsdata, og bidra til å forsterke kunnskapsgrunnlaget for og om offentlig sektor. Satsingen skal bidra til utvikling av nye sosiale innovasjoner, nye, forbedrede og mer effektive tjenestetilbud, nye produkter og digitale løsninger, nye modeller for organisering av sektoren, nye styringsprinsipper og smarte offentlige innkjøp. Satsingen vil gi mer forskningsbasert kunnskapsutvikling og innovasjon i en offentlig sektor som står for halvparten av verdiskapingen i Norge.

Tabell 3.40: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		AID	KD	HOD	KDD	BFD	KUD	Sum
1	Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	10 000	10 000	10 000		10 000	10 000	50 000
2	Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	30 000		20 000	30 000			80 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.41: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Velferd og arbeidsliv	163 336	168 045	168 045	40 000	208 045
Helse, (arbeids-)miljø og sikkerhet (HMS)	22 990	22 990	22 990	0	22 990
Sum	186 326	191 035	191 035	40 000	231 035

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeles seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå. Det foreslås imidlertid at innsatsen innenfor relevante satsinger vris mot Samfunnsoppdraget – Inkludering av barn og unge. For AID vil dette utgjøre anslagsvis 15 mill. kroner.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.42: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge									10 000
Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune	30 000								
Forslag om vekst	30 000								10 000

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjetttramme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor AID.

- Rettsvitenskapelig forskning, 10 mill. kroner
- Migrasjon og integrering, 10 mill. kroner

Justis- og beredskapsdepartementet

Innledning

Forskning skal bidra til et godt kunnskapsgrunnlag for politikktutforming og utvikle kunnskap, kompetanse og innovasjon for verdiskaping og bærekraftig samfunnsutvikling innenfor områdene samfunnsikkerhet og beredskap, rettsvesenet, kriminalomsorgen og utlednings spørsmål. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet langtidsplanens prioritering av Samfunnsikkerhet og beredskap. Det fremmes et prioritert forslag knyttet til dette området, hvor JDs bidrag er knyttet til behovet for mer forskningsbasert kunnskap, teknologi og kompetanse som gjør det mulig å identifisere, forstå og håndtere samfunnsikkerhet og beredskap. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til det rettsvitenskapelige feltet for å bidra til tilstrekkelig utvikling i lovverket i møte med samfunnsutfordringene. Forslag knyttet til dette området er fremmet som et eget tilleggsforslag. Tilleggsforslaget inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.43: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets			
	budsjett	budsjett	Forslag 2024		
	2022	2023	Nullvekst	Økning	Vekst
JD Kap. 400.50	48 732	61 432	61 432	15 000	76 432
JD Kap. 400.23	11 300	0	0		0
Total sum	60 032	61 432	61 432	15 000	76 432

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot JD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslaget som Forskningsrådet fremmer mot

departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden, 15 mill. kroner

Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden: Trusselbildet er blitt tydeligere. Utviklingstrekk som globalisering, digitalisering, krigssituasjon, hungersnød, migrasjon, epidemier, politisk uro og polarisering fører til økt risiko og sårbarhet. Beredskapen må styrkes, også gjennom forskning og innovasjon. Gjennom tiltak som inkluderer samarbeid mellom flere fagområder og aktører innenfor ulike sektorer, skal satsingen gi økt evne til å identifisere, forstå og håndtere forventede og uventede hendelser som rammer grunnleggende verdier, funksjoner og infrastruktur, matsystemer, og setter liv og helse i fare. Satsingen skal gi økt kvalitet og kapasitet i FoU-miljøene, bedre kunnskapsgrunnlag for beredskap og politikkutforming, bidra til mer velfungerende matsystemer, bedre sikkerhetsløsninger i privat og offentlig sektor og økt verdiskaping fra produkter og tjenester som møter sikkerhetsutfordringene. Effekten på sikt vil være et mer robust samfunn.

Tabell 3.44: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang		JD	UD	FD	Sum
1	Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden	15 000	15 000	10 000	40 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.45: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Tematiske satsinger	60 032	61 432	61 432	15 000	76 432

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.46: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnssikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden								15 000	
Forslag om vekst								15 000	

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset

forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor JD.

- Rettsvitenskapelig forskning, 10 mill. kroner

Barne- og familiedepartementet

Innledning

Det overordnede målet for forskningen er å bidra til økt kunnskap om barn og unges oppvekst- og levekår, familie og samliv. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet langtidsplanens nye samfunnsoppdrag Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Det fremmes en ny satsing for å følge opp dette nye virkemiddelet, hvor BFDs rolle er knyttet til behovet for å bygge opp miljøer som kan få frem kunnskap som kan bidra til å sikre at barn og unge inkluderes i barnehage, skole og fritidsaktiviteter.

Tabell 3.47: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets			
	budsjett	budsjett	Forslag 2024		
	2022	2023	Nullvekst	Økning	Vekst
BFD Kap. 846.50	12 780	0	0		0
BFD Kap. 854.50	18 960	0	0		0
BFD Kap. 800.50		42 107	42 107	20 000	62 107
Total sum	31 740	42 107	42 107	20 000	62 107

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot AID i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslaget som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge, 20 mill. kroner

Samfunnsoppdrag – Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv: Ungt utenforskap er en stor samfunnsutfordring og har betydelige kostnader for den enkelte og for samfunnet. Utenforskap blant unge voksne har ofte rot i barne- og ungdomsårene. Målet med forskningsinnsatsen er å ta helhetlig grep og jobbe på tvers av helse, utdanning, arbeidsliv og kultur, slik at det kan tilbys oppvekstsvilkår og tjenester som kan bidra til redusert ungt utenforskap. Det må bygges solide, tverrfaglige og tverrdisiplinære kunnskapsmiljøer. Miljøene må tilbys rammebetingelser som kan gi fornyelse og stabilitet. Virkemidlene må forsterke hele FoUoI-kjeden og drive frem økt grad av nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Satsingen skal frembringe ny kunnskap som gir et forbedret grunnlag for en helhetlig politikk knyttet til ungt utenforskap, mer kunnskapsbaserte tjenester med god innovasjonskapasitet, og styrket dialog mellom forskere og brukere av forskningen.

Tabell 3.48: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang	BFD	KD	HOD	AID	KUD	Sum
1 Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	20 000	10 000	10 000	10 000	10 000	60 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.49: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Tematiske satsinger	31 740	42 107	42 107	20 000	62 107

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer mellom de sektorpolitiske områdene i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå. Det foreslås imidlertid at innsatsen innenfor relevante satsinger vris mot Samfunnsoppdraget – Inkludering av barn og unge. For BFD vil dette utgjøre anslagsvis 4 mill. kroner.

Forskningsrådet fremmer ikke detaljerte reduksjonsforslag, men vil på forespørsel utarbeide dette for det enkelte departement. Det vil bli lagt følgende premisser til grunn for arbeidet med reduksjonsforslagene. Det vil ikke bli foreslått kutt i satsinger hvor det foreligger sterke formelle forpliktelser gjennom ulike typer avtaler, eller hvor gjennomføringen av satsingen krever stabil finansiering over mange år (sentrene og grunnbevilgninger). Disse vil skjermes helt. Videre vil det tas sikte på å ivareta satsinger som er helt nødvendige for å få gjennomført departementets målsetting med sin forskningsbevilgning. Disse vil bli kuttet minst. Dette betyr at satsinger hvor departementene har en lavere eller mer perifer interesse, og hvor departementene utgjør en mindre bidragsyter, vil bli redusert sterkest. Budsjettformål som har forpliktelser i 2024 som medfører at budsjettformålet får negative avsetninger samme år, vil bli skjermet.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.50: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge									20 000
Forslag om vekst									20 000

Finansdepartementet

Innledning

Sektorprinsippet innebærer at departementene har ansvar for forskning knyttet til sine sektorområder. Dette innebærer blant annet at departementet skal bidra til forskning og kompetanseoppbygging for sektoren, sørge for forskning for politikkutforming, finansiere forskning av høy kvalitet og relevans, men også samarbeide med andre departementer om finansiering. Innenfor en begrenset vekstramme har det ikke vært plass til å prioritere forskning knyttet til Finansdepartementets sektoransvar. Et forslag knyttet til bærekraftig samfunnsøkonomi er imidlertid fremmet som et tilleggsforslag. Tilleggsforslaget inngår ikke tallmaterialet nedenfor.

Tabell 3.51: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
FIN Kap. 1600.21	17 700	24 200	24 200		24 200
FIN Kap. 1600.70	13 900	14 300	14 300		14 300
FIN Kap. 1618.50		2 750	2 750		2 750
Total sum	31 600	41 250	41 250	0	41 250

Satsingsforslag

Det fremmes ikke prioriterte satsingsforslag overfor FIN i 2024, kun et tilleggsforslag.

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.52: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Finansmarkedsfondet	13 900	14 300	14 300		14 300
Tematiske satsinger	17 700	26 950	26 950		26 950
Sum	31 600	41 250	41 250	0	41 250

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024 på samme nivå.

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Det fremmes ikke prioriterte satsingsforslag overfor FIN. For å dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det likevel et *tilleggsforslag* overfor FIN. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor KLD.

- Bærekraftig nasjonaløkonomi, 30 mill. kroner

Kultur- og likestillingsdepartementet

Innledning

Det overordnede målet for kultur-, likestillings- og mediepolitikken er å legge til rette for et inkluderende samfunn der mangfold og ytringsfrihet bidrar til at hele befolkningen deltar i offentlighet og samfunnsliv. I Budsjettforslag 2024 overfor KUD er ny langtidsplanen lagt til grunn, hvor oppfølgingen i første rekke er knyttet til midler for å få i gang det nye samfunnsoppdraget Inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv. KUDs rolle i satsingen er særlig knyttet til forskning om unges mediebruk og deltakelse i kulturliv og sivilsamfunn for å hindre utenforskap. Forskning som skal bidra til oppfølging av en tverrsektoriell FoU-strategi for kunnskapsgrunnlaget for likestillings-, ikke-diskriminerings- og mangfoldsinnsatsen er fremmet som et tilleggforslag. Det samme gjelder økt innsats i den pågående satsingen på Kultur- og mediesektoren (KULMEDIA). Tilleggforslagene inngår ikke tallmaterialet.

Tabell 3.53: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
KUD - Kultur- og likestillingsdepartementet	2 727	2 727	2 727		2 727
KUD Kap. 335.73	8 700	8 900	8 900		8 900
KUD Kap. 325.52	14 770	15 205	15 205	10 000	25 205
KUD Kap. 328.78	5 000	5 150	5 150		5 150
Total sum	31 197	31 982	31 982	10 000	41 982

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot KUD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslaget som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge, 10 mill. kroner

Samfunnsoppdrag – Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv: Ungt utenforskap er en stor samfunnsutfordring og har betydelige kostnader for den enkelte og for samfunnet. Utenforskap blant unge voksne har ofte rot i barne- og ungdomsårene. Målet med forskningsinnsatsen er å ta helhetlig grep og jobbe på tvers av helse, utdanning, arbeidsliv og kultur, slik at det kan tilbys oppvekstvilkår og tjenester som kan bidra til redusert ungt utenforskap. Det må bygges solide, tverrfaglige og tverrdisiplinære kunnskapsmiljøer. Miljøene må tilbys rammebetingelser som kan gi fornyelse og stabilitet. Virkemidlene må forsterke hele FoUo-kjeden og drive frem økt grad av nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Satsingen skal frembringe ny kunnskap som gir et forbedret grunnlag for en helhetlig politikk knyttet til ungt utenforskap, mer kunnskapsbaserte tjenester med god innovasjonskapasitet, og styrket dialog mellom forskere og brukere av forskningen.

Tabell 3.54: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang	KUD	KD	HOD	AID	BFD	Sum
1 Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge	10 000	10 000	10 000	10 000	20 000	60 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabell 3.3: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Tematiske satsinger	31 197	31 982	31 982	10 000	41 982

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Nullvekstforslaget innebærer en videreføring av pågående satsinger. Dette gjelder også Kultur og medier (KULMEDIA), hvis periode går ut i 2023. Dette er nødvendig for å sikre finansiering av igangsatte prosjekter, siden deler av den opprinnelige finanseringen til KULMEDIA ble benyttet til en ny satsing på likestilling og ikke-diskriminering i 2022.

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.55: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32									
	Konkurransekraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap	
Samfunnsoppdrag - Inkludere barn og unge										10 000
Forslag om vekst										10 000

Tilleggsforslag

I dette dokumentet fremmes det, innenfor en realistisk budsjettamme, *prioriterte* forslag til satsinger som skal bidra til oppfølging av langtidsplanen. Siden et slikt, mer avgrenset forslag, ikke kan dekke bredden i departementenes behov for forskningsmessig oppfølging av deres sektoransvar, fremmes det også *tilleggsforslag* overfor enkelte departement. Disse tilleggsforslagene skal fungere som et utvidet råd om behovet for forskning på deres sektorområde. Også denne delen av forslaget er innrettet slik at det kan bidra til en bred oppfølging av langtidsplanen. Det foreslås følgende tilleggsforslag overfor KUD.

- Likestilling og mangfold i vår tid, 10 mill. kroner
- Kultur og medier, 10 mill. kroner

Forsvarsdepartementet

Innledning

Forsvarsdepartementets bidrag til forskning gjennom Forskningsrådet har blitt styrket siden 2021 gjennom prioriteringen av støtte til teknologiutvikling og -ressurser som er relevant for forsvarssektoren. Forskningssamarbeid og kompetanseutveksling mellom sivile og militære kunnskapsinstitusjoner er viktig, spesielt i en tid der hybride trusler rettet mot økonomi, demokrati og samfunnsfunksjoner er aktualisert. Budsjettforslaget har lagt ny langtidsplan til grunn og i særdeleshet langtidsplanens prioritering av Samfunnssikkerhet og beredskap og Muliggjørende og industrielle teknologier. Det fremmes et prioritert forslag knyttet til forskning på sikkerhetsaspekter og IKT, hvor FDs bidrag særlig er knyttet til behovet for økt tilgang til IKT-kompetanse som understøtter militærteknologisk utvikling og flere digitale sikkerhetsløsninger, og løsninger for kvanteresistens.

Tabell 3.56: Inntekter og forslag til økning fordelt på kapittel. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
FD Kap.1700.73	3 945	3 945	3 945		3 945
FD Kap.1700.52	16 000	16 000	16 000	10 000	26 000
Total sum	19 945	19 945	19 945	10 000	29 945

Satsingsforslag

Forskningsrådet fremmer følgende satsingsforslag i prioritert rekkefølge mot FD i 2024. Under presenteres en kortversjon av satsingsforslaget som Forskningsrådet fremmer mot departementet. I avsnittet Satsingsforslagene i dette dokumentet, er det gitt en utfyllende omtale av hvert enkelt satsingsforslag for 2024.

1. Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden, 10 mill. kroner

Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden: Trusselbildet er blitt tydeligere. Utviklingstrekk som globalisering, digitalisering, krigssituasjon, hungersnød, migrasjon, epidemier, politisk uro og polarisering fører til økt risiko og sårbarhet. Beredskapen må styrkes, også gjennom forskning og innovasjon. Gjennom tiltak som inkluderer samarbeid mellom flere fagområder og aktører innenfor ulike sektorer, skal satsingen gi økt evne til å identifisere, forstå og håndtere forventede og uventede hendelser som rammer grunnleggende verdier, funksjoner og infrastruktur, matsystemer, og setter liv og helse i fare. Satsingen skal gi økt kvalitet og kapasitet i FoU-miljøene, bedre kunnskapsgrunnlag for beredskap og politikktutforming, bidra til mer velfungerende matsystemer, bedre sikkerhetsløsninger i privat og offentlig sektor og økt verdiskaping fra produkter og tjenester som møter sikkerhetsutfordringene. Effekten på sikt vil være et mer robust samfunn.

Tabell 3.57: Satsingsforslag med samlet finansiering fra aktuelle departement. 1000 kroner.

Rang	FD	UD	JD	Sum
1 Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden	10 000	15 000	15 000	40 000

Oppfølging av sektorpolitiske områder og målsettinger i nullvekst

Tabellen viser hvordan vekstrammen i 2024 knyttet til satsingsforslagene fordeler seg på de sektorpolitiske områdene. Årets budsjett 2023 uttrykker en foreløpig fordeling av statsbudsjett 2023. Siden budsjettforslaget leveres før statsbudsjettet er vedtatt, er Årets budsjett 2023 og dermed Nullvekst 2024 noe usikkert. Forslaget innebærer at det ikke foreslås omprioriteringer i Nullvekst 2024, men at løpende aktivitet foreslås videreført i 2024

på samme nivå. I dette ligger at FDs treårige teknologibevilgning på 15 mill. kroner i året (2021-2023) foreslås videreført i 2024.

Tabell 3.58: Vekstrammer fordelt på sektorpolitiske områder. 1000 kroner.

	Revidert	Årets	Forslag 2024		
	budsjett	budsjett	Nullvekst	Økning	Vekst
	2022	2023			
Tematiske satsinger	19 945	19 945	19 945	20 000	39 945

Oppfølging av langtidsplanen

Budsjettforslag 2024 representerer andre år i oppfølgingen av *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (2023-32)*. I tabellen nedenfor fremgår det hvordan de foreslåtte satsingsforslagene bidrar til oppfølging av langtidsplanen. En bredere redegjørelse for den samlede oppfølgingen av langtidsplanen gjennom satsingsforslagene overfor alle departementene finnes i kapittel 1.

Tabell 3.59: Satsingsforslag fordelt på langtidsplanens mål og prioriteringer. 1000 kroner.

	Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-32								
	Konkurranseskraft og innovasjonsevne	Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft	Kvalitet og tilgjengelighet	Hav og kyst	Helse	Klima, miljø og energi	Muliggj. og industrielle teknologier	Samfunnsikkerhet og beredskap	Tillit og fellesskap
Samfunnsikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden								10 000	
Forslag om vekst								10 000	

4. Satsingsforslagene - fulltekst

Samfunnsoppdrag - Bærekraftig fôr

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Tilgang på fôringredienser som er mer bærekraftige og som samtidig dekker dyrenes helse, ernærings- og velferdsbehov er en av de største utfordringene innenfor husdyrhold og fiskeoppdrett. Importerte innsatsfaktorer til fisk og kraftfôr for husdyr er en av de viktigste årsakene til CO₂-utslipp og andre negative miljøpåvirkninger som tap av biomangfold. Utslippene kan knyttes både til produksjonen av råvaren, til foredlingsleddet og til transport.

Norsk havbruksnærings forbruk av fôr har passert 2 millioner tonn årlig. Nesten alle råvarer i dagens fiskefôr er importert, og fôr står for mer enn tre fjerdedeler av klimaavtrykket av laksen. For husdyr varierer norskandelen i fôrrasjonen mellom dyreslagene. Til drøvtyggere er norskandelen i den totale fôrrasjonen hele 82-97 %, for svin er norskandelen 71 %. Den laveste norskandelen finner vi i produksjon av slaktekylling (40 %) og egg (54 %).

Den siste tids geopolitiske utvikling forsterker også behovet for norsk matproduksjon basert på mer bærekraftige råvarer. Eksempler på alternative innsatsfaktorer som har vært foreslått inkluderer blant annet ingredienser basert på mikroorganismer eller insekter, høsting av nye marine ressurser eller bioforedling av ulike typer biomasse slik som gress eller skogressurser.

Fôr som tema reiser flere problemstillinger for å få til en overgang til et mer bærekraftig og sirkulært samfunn. Budsjettforslaget vil derfor også inkludere tilhørende dilemmaer. F.eks. potensielle motsetningsforhold mellom ivaretagelse av ulike bærekraftsdimensjoner som klima og biodiversitet, konkretisering av relevante bærekraftsindikatorer, og sosioøkonomiske og regulatoriske forhold som hindrer bærekraftige fôrløsninger.

Hvilke tiltak er relevante?

Livssyklusstudier (LCA-er) har vist at fôr-produksjon står for rundt 70 % av karbonavtrykket fra animalske produkter og spiller en sentral del for å kunne skape en positiv endring i retning av mer bærekraftige matsystemer både globalt og nasjonalt¹.

Utvikling og uttesting av mer bærekraftig fôr krever forskningsinnsats, innovasjon og kommersialisering på alle TRL-nivåer og involverer flere av Forskningsrådets porteføljer. Både terrestriske og marine bioressurser vil være viktige innsatsfaktorer, i tillegg til potensialet som ligger i punktutslipp av CO₂ og tilgang på naturgass. Det er gjennomført flere fellesutlysninger i regi av Forskningsrådet og senest i 2022 ble det lyst ut midler til mer bærekraftig fôr i et samarbeid mellom Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Siva og Enova. En styrking av innsatsen for å utvikle en norsk industri for produksjon av bærekraftig fôr må bygge videre på dette strategiske samarbeidet

I Statsbudsjettet for 2023 vil Regjeringen etablere BIONOVA som en finansieringsmekanisme til støtte for klimatiltak i landbruket. En bred satsing på bærekraftig fôr passer godt inn i mandatet for BIONOVA, og vil komplettere Forskningsrådets satsing i hele innovasjonsskjeden.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

- Råvarer som fôr til fisk og husdyr, eller mat til mennesker?

¹ [2] Alessandra Nardina Trícia Rigo Monteiro, and Jean-Yves Dourmad. "Life cycle assessment of feed ingredients." SUMINAPP – Sustainable Usage of trace Minerals for Animal Production Programs (2018). DOI: 10.13140/RG.2.2.26695.75682.

- Er dagens fôrråvarer ikke bærekraftige?
- «bærekraftig» – langs hvilken dimensjon? (Klima, areal, vanntilgang)
- Norske råvarer? - nasjonalt produsert/høstet eller internasjonalt så lenge det er bærekraftig – sikkerhetshensyn?

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Utvikling og uttesting av mer bærekraftig fôr krever forskningsinnsats, innovasjon og kommersialisering på alle TRL-nivåer og må skje i et samarbeid og en koordinert innsats langs hele kjeden av virkemidler. I en satsing på bærekraftig fôr vil det bygges videre på det strategiske samarbeidet om bioøkonomien på tvers av virkemiddelapparatet.

Erstatning av eksisterende råvarer i fôr vil kreve en stor satsing på FoU over flere år. Noen råvarer er på et høyt TRL-nivå og er delvis implementert i fôrblandinger, men dette er primært spesialfôr f.eks. med forventede funksjonelle egenskaper. For å ha en effekt på karbonavtrykket som fôret utgjør i lakseproduksjonen, må imidlertid en vesentlig del av de vegetabiliske proteinene erstattes. Til det gjenstår både en betydelig forskningsinnsats på bred front som må gå parallelt med innovasjon og kommersialisering langs de mest realistiske løpene.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Det er flere forhold som aktualiserer en betydelig satsing på utvikling av bærekraftig fôr. Begrenset tilgang til fôrressurser og behovet for å redusere produksjonskostnadene i oppdrettsnæringen er åpenbar. Investeringer i matproduksjon som scorer tilfredsstillende på EUs taksonomi må forventes å øke og også etterspørres av forbrukere. Den geopolitiske utvikling der matsikkerheten er truet, forsterker betydningen av Norge som sjømatprodusent med leveranser til europeiske og globale markeder. Satsingen er også viktig for å styrke trygg matproduksjon på norske ressurser og øke selvforsyningsgraden av norske jordbruksmatvarer, og det må satses nå skal vi nå de relevante målene i Hurdalsplattformen. Fortsatt FoU-innsats på nye råvarer kan bidra til å finne mer kostnadseffektive varianter.

Å sikre tilgang til råvarer, nødvendig og kreativ forsknings- og innovasjonskapasitet og tilstrekkelig kapital, blir avgjørende for å realisere konkurransedyktige fôr-produkter. Samtidig må det utvikles et adekvat regelverk som fremmer utviklingen og bruk av bærekraftig og trygt fôr.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Norge har en rekke forutsetninger for å inneha en ledende rolle i å utvikle nye fôrråvarer til fisk og husdyr. Drakraften til en betalingssterk industriell lakseindustri, sammen med verdensledende norsk fôrindustri, sterke fagmiljøer innenfor fiskeernæring og tilgang til FoU-infrastruktur for tilvirkning og uttesting av nye fôrråvarer, er elementer som setter Norge i en særstilling.

Satsingen har et stort potensial for å bli ett av Norges viktigste bidrag i det grønne skiftet og bli et sterkt element i Grønt industriløft. Norge har et sterkt næringsliv innenfor området og tilgang på nødvendige innsatsfaktorer som bioressurser, fornybar energi, industrialisert og betalingsdyktig havbruksnæring i tillegg til ledende kunnskapsmiljøer. En realisering av potensialet krever økte ressurser og koordinering langs hele FoUol-kjeden.

Finansiering

Utlysninger med et volum på linje med utlysningen av Grønn plattform viste at andre miljøer ble trigget til å søke enn i vanlige innovasjonsprosjekter i næringslivet. En satsing på forskning og utvikling av bærekraftige fôr må være av et visst volum for å tiltrekke og gi insitament for at selskaper velger å investere i Norge f.eks. innenfor CCU.

En satsing på FoUol for utvikling av bærekraftig fôr rettes primært mot Nærings- og fiskeridepartementet – fiskeriministerens midler (post 51). Utvikling av bærekraftige fôrråvarer er i sin natur sektorovergripende mellom sjø og land – både på råvaresiden og på anvendessiden, og derfor rettes forslaget også mot LMD. Det foreslås 25 mill. kroner i vekst fra henholdsvis NFD og LMD, samlet 50 mill. kroner i vekst. Satsingen foreslås også styrket med 50 mill. kroner innenfor nullvekst, hvor 10 mill. kroner er midler omprioritert fra andre satsinger på KDs post 53, mens resten foreslås finansiert ved å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål finansiert av KD-53, NFD og LMD i 2024.

Samfunnsoppdrag - Inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Utenforskap har store kostnader både for den enkelte og for samfunnet. Barn og unge som har utrygge levekår, psykisk uhelse, ikke fullført utdanning eller er i arbeid står i risiko for å utvikle mistillit til samfunnsfellesskapet. Derfor er det viktig å jobbe systematisk og kunnskapsbasert for å sikre at barn og unge inkluderes i barnehage, skole og fritidsaktiviteter. Forskningsinnsatsen som skal inngå i samfunnsoppdraget vil være en viktig investering ut fra et menneskelig hensyn og ut fra et samfunnsøkonomisk hensyn. Det skal også bidra til å bekjempe utenforskap ved å inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og sivilsamfunn. Det mangler ikke på utredninger og forslag som fremhever behovet for samarbeid, tverrfaglig tilnærming og tidlig innsats. Dette behovet for samordning og for sektorovergripende innsats blir aktualisert i Regjeringens samfunnsoppdrag om å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv (Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032).

For å oppnå en god oppfølging i praksis og politikk, er det viktig å ha det nødvendige kunnskapsgrunnlaget og insentiver til å bruke det. Det er et problem at tjenestene som skal hjelpe utsatte barn og unge ikke er godt nok samordnet og at kunnskapssystemet i liten grad påvirker praksis (jf. BarnUnge21). Det trengs et bedre samspill mellom forskning, utdanning, praksis og insentiver for innovasjon. Det gir ikke nødvendigvis umiddelbare gevinster, men på lang sikt vil det spare samfunnet for menneskelige lidelser og store kostnader.

Hvilke tiltak er relevante?

Forskning som skal bidra til realiseringen av samfunnsoppdraget må være av høy kvalitet. Kompetansen i helsetjeneste, barnevern, familievern, barnehage og skole kan kun bli bedre om utdanningene og praksis baseres på relevant forskning av høy kvalitet. Forskning om unges mediebruk og deltakelse i kulturliv og sivilsamfunn vil gi viktige bidrag til å hindre utenforskap. Forskningsmiljøer som kan bidra med løsninger som fremmer deltakelse og hindrer utenforskap, må mobiliseres til å interessere seg for disse problemstillingene og få mulighet til å bygge samarbeid på tvers av fag og sektor. Forskningsrådet kan gi føringer i utlysningene som imøtekommer behovet for brukermedvirkning og tverrsektorielt samarbeid.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Forskning på og med barn og unge, herunder utsatte barn og unge, må ta hensyn til personvern. Det er behov for et mer samordnet og effektivt system for å vurdere forskningsetikk, personvernkonsekvenser, og barns rettigheter i forskningen (jf. BU21). Deling og gjenbruk av data på området vil stille krav til kompetanse om trygg håndtering av konfidensielle data og informasjonssikkerhet.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Forskningsrådet anbefaler å finansiere forskning som understøtter behovet for å inkludere utsatte barn og unge i utdanning, arbeid og sivilsamfunn. Det vil være behov for både forskerstyrt og brukerstyrt prosjekter i oppfølgingen av samfunnsoppdraget. Særlig er det viktig at kunnskapen tas i bruk. Forskningsrådet har virkemidlene til å utvikle et kunnskapssystem som bidrar til samspill mellom forskning, utdanning, forvaltning og tjenester. Det er behov for mer deling og gjenbruk av data. Det er viktig at data som er innsamlet til forskning- eller forvaltningsformål er FAIR (findable, accessible, interoperable, reusable). På den måten kan forskningen etterprøves og flere kan høste av verdiene som offentlig finansierte forsknings- og forvaltningsdata representerer. Det vil komme staten, kommunene, forskere og andre aktører til gode og være et vesentlig bidrag til en kunnskapsbasert politikk på området.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Satsingen vil gi bedre kapasitet og kvalitet i forskningen gjennom økt vitenskapelig produksjon, rekruttering og internasjonalt forskningssamarbeid. Forskningen vil slik bidra til kunnskap om hvilke tiltak som virker forebyggende, hva som skaper sårbarhet og utenforskap, om rettslige reguleringer og innovasjon i tjenestene. Ved å involvere brukere sikres det god forankring hos aktørene som skal ta forskningen i bruk. Det vil gi et viktig kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling som i siste instans vil komme barn og unge til gode. Barn og unge generelt, og de som sliter spesielt, bør ikke utsettes for tiltak og metoder som vi ikke vet om fungerer eller i verste fall kan være skadelige. Det er grunnen til at det er spesielt viktig å sørge for at vi får forskning om hvorvidt tiltak og reformer har ønsket eller utilsiktede virkninger.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Innsatsen for å inkludere barn og unge er ofte stykkevis og delt, mens behovet er mer helhetlig innsats. I utviklingen av samfunnsoppdraget om å inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv er det viktig å inkludere forskning. Forutsetningen for å lykkes er at satsingen reflekterer at utfordringen er sektorovergripende. Sektorovergripende finansiering vil kunne fremme forskning med et bredere helse- utdannings- og velferdsperspektiv. For å utvikle gode tjenester, helsefremmende tiltak og løsninger for barn og unge i vanskelige livssituasjoner, og et inkluderende utdanningssystem, arbeidsliv og sivilsamfunn, må kvaliteten på kunnskapsgrunnlaget som brukes være det beste. Da er det også nødvendig å dele og ta i bruk data fra ulike kilder, fra forvaltning og forskning. Gevinsten av at data er tilgjengelige, er at de kan gjenbrukes, uten at de som gjenbraker dem, unødig trenger å bruke tid på ny datainnsamling. Tilgjengelige data vil effektivisere og kvalitetssikre forskning og bidra til å styrke tilliten til forskningen.

Finansiering

Det foreslås en samlet innsats på 60 mill. kroner i 2024 til satsingen. Det er behov for en langsiktig og sektorovergripende opptrapping. Barne- og familiedepartementet har et hovedansvar, men de sektorovergripende utfordringene må også HOD, AID, KUD og KD sektor være med å finansiere. Satsingen foreslås finansiert med 20 mill. kroner fra BFD, og 10 mill. kroner fra henholdsvis KD, HOD, AID og KUD. Satsingen foreslås også styrket med 60 mill. kroner innenfor nullvekst, hvor 20 mill. kroner er midler omprioritert fra andre satsinger på KDs post 53, mens resten foreslås finansiert ved å endre innretningen innenfor relevante budsjettformål finansiert av KD og KD53, AID, BFD og KUD i 2024.

Grønt nærings- og industriløft i hele landet

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Norsk næringsliv er under grønn omstilling for å ta ned utslipp, utvikle flere verdiskapende lavutslippsnæringer og klimavennlig energiproduksjon og gi økt eksport, investeringer og sysselsetting, jmf Hurdalsplattformen. Omstillingen omfatter ulike bransjer, sektorer og innsatser, og samarbeid og koblinger mellom dem. Regjeringens Grønt industriløft følger opp ved å angi sju strategiske industriområder og en rekke tverrgående forutsetninger, inkl. forskning, teknologi og digitalisering. I forslag til statsbudsjett for 2023 og i arbeidet med Virkemiddelapparatet 2.0 (VMA2.0) er det også gitt styringssignaler om grønn omstilling i form av felles definisjoner og klassifisering av grønt i VMA, felles satsingsforslag fra VMA for grønn omstilling samt gitt måltall for grønne innovasjonsprosjekter (IPN). Dette satsingsforslaget følger opp ambisjonene basert på de analysene, mulighetene og utfordringene vi ser. Dette helhetlige forslaget dekker bredden av sektorer, innsatsområder og departementer og består av følgende elementer:

- Grønt industriløft - Grønn plattform 2.0, rettet til NFD-N
- Grønt industriløft - Åpen næringsrettet arena, rettet til NFD-N
- Grønt industriløft - Maritim, rettet til NFD-M og KLD
- Grønt industriløft - Energiomstilling og klimavennlig energiproduksjon, rettet til OED
- Grønt industriløft - Sirkulær økonomi, rettet til KLD og LMD
- Grønt industriløft - Transport, rettet til SD

Hvilke tiltak er relevante?

Grønt industriløft - Grønn plattform 2.0: Formålet med Grønn plattform er "å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling". Grønn plattform er det første felles utfordringsrettede oppdraget fra NFD til Siva, Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Det har vært åpne utlysninger av store konsortieprosjekter som kobler forskning og marked i 2021 og i 2022. Grønn plattform 2.0 skal fra og med 2024 omfatte flere virkemiddelaktører, jmf VMA2.0, og rettes inn mot de angitte industriområdene i Grønt industriløft. Grønn plattform 2.0 vil komplettere VMAs grønne portefølje og bidra til helhetlige verdikjeder gjennom rettede investeringer for å gi fart, retning og dekke hull i den samlede VMA-porteføljen på de sju industriområdene. Porteføljen vil omfatte norske private investeringer, VMAs investeringer (relevante rettede tiltak, åpne arenaer, inklusiv infrastruktur, sentre, regionale tiltak m.m.), SkatteFUNN og Horisont Europa, IPCEIs m.m. Forskningsrådets andel og rolle skal speile vår rolle i VMA, og det er denne andelen som er omfattet at dette forslaget.

Grønt industriløft - Åpne arenaer: Åpne utlysninger av brukerstyrte grønne enkeltprosjekter er avgjørende for bred grønn nyskaping, urelaterte koblinger og radikal innovasjon, og for å øke FoU-aktiviteten i norsk næringsliv, jmfør 2 prosent-ambisjonen i Hurdalsplattformen. Forskningsrådets åpne arenaer bidrar til diversifisering, bygger og sprer kunnskap, utløser privat kapital og øker næringslivets FoU-ambisjoner gjennom attraktive støtteformer (innovasjonsprosjekter, Nærings-phd, kommersialisering fra akademia), også på områder som ikke har egne strategiske satsinger.

Grønt industriløft - Maritim: Kun 0,1 prosent av verdensflåten er nullutslippsfartøy og innovasjonstakten må opp om klimamålene skal nås. Det er behov for styrket innsats mot maritime aktører slik at disse kan bidra til økt verdiskaping, mindre miljøbelastning fra maritim virksomhet og en sikker maritim næring. Det er nødvendig med rettede tiltak i form av samarbeids-, innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter for å bidra til utvikling og demonstrasjon av grønn og sikker maritim teknologi. Det er også behov for samarbeidsprosjekter som kan styrke økonomisk og juridisk forskning, og dermed bidra til økt forståelse for hvordan endringene som oppstår i kjølvannet av introduksjon av ny teknologi påvirker markeder, maritim internasjonal handel og nye juridiske problemstillinger.

Grønt industriløft - Energiomstilling og klimavennlig energiproduksjon: Regjeringen lanserer gjennom tilleggsmeldingen et grønt industriløft i Norge. Industriløftet skal legge til rette for at Norge skal bidra aktivt til, og dra nytte av, den globale energiomstillingen som er nødvendig for at klimamålene skal nås. Det varsles også et strategisk industripartnerskap med EU for å posisjonere Norge i det grønne skiftet. I tilleggsmeldingen gjentas og forsterkes dessuten ambisjonene på næringsområdene hvor Norge anses å ha store muligheter. Dette omfatter batteriindustri, havvind, hydrogen og CO₂-håndtering. Forskningsrådet har allerede en målrettet satsing på energi- og lavutslipp. Den målrettede satsingen er pr. 2022 i underkant av 1 mrd. kroner.

Grønt industriløft - Sirkulær økonomi: I Norge er kun 2,4 prosent av ressursene vi bruker i et sirkulært kretsløp. Dette er langt lavere enn land vi liker å sammenlikne oss med. Potensialet er stort bl.a. for å erstatte fossilt karbon med fornybart fra biologiske kilder i mange produkter og anvendelser. Det er et viktig bidrag til lavutslippssamfunnet. Det samme gjelder økt bruk av restråstoff og sidestrømmer som i dag ikke utnyttes fullt ut. Samlet sett er det liten innsats på sirkulær økonomi i forsknings- og innovasjonssystemet. Vi trenger kunnskap om hvordan tilrettelegge for redusert forbruk som tar vare på ressursene og holder dem i omløp lengst mulig. Det er viktig med kunnskap om virkemidler og rammebetingelser for fremvekst av ny industri med lavere belastning på naturmangfold og klima.

Grønt industriløft - Transport: Transportsektoren har store utslipp og er svært mangfoldig. Det er behov for å mobilisere næringslivet til å utvikle og pilotere løsninger som bidrar til at reduserte klimagassutslipp. Målet er å bygge kvalitet og kapasitet i forskningsmiljøene i samspill med næringsliv og offentlig sektor, for på denne måten å bidra til at transportetatene, som kjøper og eier av transportløsninger og infrastruktur, blir mer innovative. Etablering av *Senter for bærekraftig transport*, vil være et viktig bidrag til å styrke norsk transportforskning ved å gi langsiktighet og tyngdepunkt for feltet og aktørene.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

For *Grønt industriløft – Grønn plattform 2.0* anbefales en felles Grønn plattform-utlysning fra VMA basert på omforent porteføljeanalyse, identifiserte behov og investeringer i henhold til aktørenes ansvar og roller. Dette vil bidra til økt måloppnåelse for Grønt industriløft og for VMA (hver aktør og samlet). Forskningsrådets erfaringer med rettede satsinger og med porteføljearbeid vil være til nytte for samspillet i VMA. Kun Forskningsrådets andel er tatt inn i dette forslaget.

For *Grønt industriløft – Åpne arenaer* anbefales åpne utlysninger med grønne kriterier for prosjektseleksjon av innovasjonsprosjekter, Nærings-phd og kommersialisering fra academia. Dette vil bidra til grønn retning også på områder utover de som omfattes av Grønt industriløft. De åpne arenaene er sterkt oversøkt. Det gjelder i økende grad kommersialisering, men særlig de åpne utlysningene av innovasjonsprosjekter (IPN) og Nærings-phd. Dette innebærer at klart støtteverdige prosjekter ikke kan gis støtte på grunn av begrensede budsjettammer.

For *Grønt industriløft - Maritim* anbefales tiltak for å demonstrere grønn og sikker maritim teknologi gjennom måltettede utlysninger av samarbeids-, innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter. Økonomisk og juridisk forskning må styrkes for økt forståelse for hvordan endringene påvirker markeder, maritim internasjonal handel og nye juridiske problemstillinger som oppstår i kjølvannet av introduksjon av teknologiske nyvinninger, gjennom målrettede utlysninger av samarbeidsprosjekter. Økt digitalisering av skipsfarten og introduksjon av flere autonome fartøyer som er av stor betydning for omlegging til grønn skipsfart, dette kan nås gjennom samarbeids-, innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter.

For *Grønt industriløft – Energiomstilling og klimavennlig energiproduksjon* anbefales økt satsing på strategisk grunnforskning (innenfor blant annet materialer, IKT og AI), videreutvikling av forskningskompetanse og -kapasitet i forskningsmiljøene og i næringslivet, systematisk og målrettet forsknings- og innovasjonsinnsats i bedriftene, og videreutvikling av samspillet mellom virkemiddelaktørene i de ulike deler av innovasjonskjeden. Selv om det allerede eksisterer et norsk næringsliv innenfor hydrogen, havvind, CCS og batterier, vil en betydelig vekst mot internasjonale markeder kreve en bred satsing på forskning og innovasjon.

For *Grønt industriløft - Sirkulær økonomi* anbefales økte midler til samarbeidsprosjekter med næringslivet og innovasjon i næringslivet. Økt sirkulær ressursutnyttelse er relevant i de fleste næringer og sektorer. Forskningsrådet etablerte i 2020 en målrettet satsing på sirkulær økonomi på tvers av fag og sektorer for å styrke forskning som kan bidra til at ressursene kan utnyttes mer effektivt både i den biologiske (fornybare) og tekniske (ikke-fornybare) syklusen. Det trengs bedre forståelse av både barrierene og forutsetningene for en raskere omstilling til sirkulær økonomi.

For *Grønt industriløft – Transport* anbefales det å styrke Pilot-T- ordningen i samarbeid med Innovasjon Norge, men også å etablere et senter for bærekraftig transportforskning. Pilot-T har mobilisert nye bedrifter til å utvikle og teste produkter og tjenester som bidrar til målene i Nasjonal transportplan, herunder også digitale produkter som bidrar til grønn omstilling. Det er også behov for å samle fragmenterte forskningsmiljøer og gi en mer samlet retning innenfor mobilitetsforskningen for å sikre tilstrekkelig effekt av de teknologier og løsninger som velges. Dette vil en senterordning i langt større grad bidra til, enn mindre og mer fragmenterte utlysninger, som ble fremmet i Transport21-strategien.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Tiltakene følger opp Grønt industriløft i bred forstand. Innsatsen krever samspill på departementsnivå for tverrsektoriell oppfølging av politikk og forsknings- og innovasjonsinnsatsen. Tiltakene krever balansert bruk av støtteformer i Forskningsrådet for å oppnå tilsiktet effekt innenfor de ulike områdene, for ulike utførende sektorer og på systemnivå (for eksempel rekruttering, internasjonalt samarbeid og næringsrettet innsats/2 prosent-ambisjonen). Porteføljemetoden vil bidra til koordinert og strategisk rettet innsats i Forskningsrådet og i VMA.

Grønt industriløft – Grønn plattform 2.0 utvider porteføljearbeid i Forskningsrådet - på tvers av budsjettformål, porteføljer og porteføljestyre. Det forenkler for næringslivet, utvider og gir reelt og anvendt porteføljearbeid i VMA, og med en initialkostnad internt i VMA. Tiltaket operasjonaliserer VMAs Grønn vekst-avtale, følger opp Prosess21 og Energi21, og kobler norsk innsats til EUs Green Deal. Effektene vil vare utover perioden av de 3-årige prosjektene for akademia, næringsliv og VMA, samt være av verdi for norsk EU-deltagelse.

Grønt industriløft – Åpne arenaer vil bidra til å få opp flere og andre grønne prosjekter utover de områdene som er angitt i regjeringens Grønt industriløft. Dette trekker inn flere aktører og andre sektorer i den grønne omstillingen. Effektene vil vare ut over prosjektperioden i akademia, for doktorgradskandidater, for oppstartsbedrifter og for etablert næringsliv.

Grønt industriløft – Maritim vil bidra til å realisere ambisjonen om en norsk maritim næring som bidrar til grønn skipsfart og sikre verdiskaping og arbeidsplasser i mange norske lokalsamfunn. De negative konsekvensene av ikke å satse vil gjøre det vanskeligere å nå nasjonale og internasjonale mål om utslippskutt, og målene om en konkurransedyktig og grønn norsk maritim næring. Satsingen er i tråd med anbefalingene i Maritim21-strategien, og effekten av en slik satsing vil være utover prosjektens varighet og øke forskningskapasiteten i akademia, styrke konkurransekraften til norsk maritim næring og legge grunnlaget for økt eksport.

Grønt industriløft – Energiomstilling og klimavennlig energiproduksjon vil resultere i styrket grønn konkurransekraft og bidra til omstillingen av norsk næringsliv gjennom store koordinerte og målrettede satsinger mot energiomstilling og energiproduksjon for grønn konkurransekraft. Det er viktig å være på banen tidlig. Det er viktig at det satses nå, dersom Norge skal kunne nå de nasjonale målene i klimapolitikken og de internasjonale avtalene Norge har sluttet seg til.

Grønt industriløft - Sirkulær økonomi vil bidra til å utvikle sirkulære løsninger for alle sektorer og næringer. Flere europeiske land ligger foran Norge i omstillingen til den sirkulære økonomien. Det er derfor et begrenset tidsrom der norske bedrifter kan ta markedsandeler og utvikle teknologi, løsninger og tjenester som kan gi arbeidsplasser og eksportinntekter. Virkningen av økt innsats har potensiale for å bli mye større enn prosjektperiodene for utlysning i 2024.

Grønt industriløft – Transport vil gjennom Pilot-T ordningen bidra til å mobilisere nye bedrifter. Også en ny senterordning for bærekraftig transport, som bygger på erfaringer gjort innenfor energifeltet, viser at en kan forvente økt innovasjonstakt hos bedriftene og økt forskningskapasitet i akademia, næringsliv og forvaltning. Effektene vil være utover prosjektperiodene i form av etablering av nye aktører som leverer produkter/tjenester til transportsektoren, økt kompetanse i skjæringsfeltet IKT/transport, raskere innovasjonstakt i sektoren, utvikling av tverrsektorielle verdikjeder, oppbygging av hjemmemarked og styrking av Norges posisjonering i Horisont Europa. Dette er i tråd med anbefalingene i Transport21-strategien og Hurdalsplattformen.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

- Tilsøkning og høy kvalitet i søknadene. Det er i dag oversøkning og høy kvalitet på feltene.
- En kombinasjon av sektor- og tverrsektorielle grep, og en god og analytisk forankret bruk av ulike virkemidler og støtteformer, tilpasset ulike formål og aktører.
- Et effektivt samarbeid i VMA i analyse-, seleksjons-, investerings- og oppfølgingsfasene.
- Velfungerende privat – offentlig samarbeid.
- Internasjonalt FoUI-samarbeid, særlig gjennom Horisont Europa

Finansiering

For å lykkes med grønn omstilling av norsk næringsliv og Grønt industriløft er det behov for en bredde av rettede tiltak mot spesifikke industriområder, strukturelle innsatsområder og for bedre systemeffekter. Dette satsingsforslaget adresserer utfordringer som forenkling for bedrifter, grønn dreining og samarbeid om Grønt industriløft i VMA. Det foreslås en samlet finansiering på 240 mill. kroner, med 100 mill. kroner fra NFD, 70 mill. kroner fra OED, 10 mill. kroner fra LMD, 40 mill. kroner fra KLD og 20 mill. kroner fra SD. Finansieringen fra de ulike departementene er spesifikt rettet mot de ulike elementene i forslaget på følgende måte.

Tabell 4.1: Samlet spesifisert forslag til finansiering av Grønt nærings- og industriløft. Mill. kroner.

	sum	NFD-N	NFD-M	OED	LMD	KLD	SD
Grønt industriløft - Grønn plattform 2.0	40	40					
Grønt industriløft - Åpen arena	40	40					
Grønt industriløft - Maritim	40		20			20	
Grønt industriløft - Energiomstilling og klimavennlig energiprodu	70			70			
Grønt industriløft - Sirkulær økonomi	30				10	20	
Grønt industriløft - Transport	20						20
Totalt	240	80	20	70	10	40	20

Bærekraftig areal- og naturforvaltning

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Skogbruk, jordbruk, veier, annen infrastruktur, energiltak, hus- og hyttebygging utøver et vesentlig press på norsk biomangfold både på land, ved kysten og i havet. Norges landbruks- og matsektor er avgjørende i det grønne skiftet, samtidig som OECD har påpekt behov for å redusere miljøavtrykket og mer klimavennlig drift. Det samme gjelder energisektoren hvor det også er betydelige utfordringer knyttet til press på arealene. Også ressursene i kyst- og havområdene er avhengig av en bærekraft natur- og arealforvaltning.

Den pågående arealutviklingen i Norge skjer i strid med de mål og prinsipper Stortinget har lagt vekt på for å sikre en bærekraftig utvikling.² OECD bekrefter i en rapport at Norge har iverksatt en ambisiøs arealpolitikk med avanserte systemer for arealplanlegging og vi har investert mye i vern av natur, men resultatene står ikke i forhold til innsatsen. Den kommunale arealforvaltningen står sterkt i Norge.³ For å oppnå både nasjonale og sektorpolitiske mål trenger vi en kraftfull og bred FoUol-satsing for en mer helhetlig forvaltning på miljøets premisser og en mer klimarobust samfunnsutvikling.⁴ Dette vil understøtte muligheter for større samlet verdiskaping, konkurransekraft, ressurseffektivitet og bruk av hele landet innenfor bærekraftige rammer. Satsingsforslaget er også en viktig del av kunnskapen vi trenger for å møte klima- og naturkrisen, og flere av problemstillingene er beskrevet i IPCC- og IPBES-rapportene.

Hvilke tiltak er relevante?

Sammenhengene mellom natur og klima som vår tids største utfordringer gjenspeiles i Horisont Europas utlysninger og strategier. Det er derfor helt nødvendig å bygge opp en solid nasjonal satsing, som også kan mobilisere og kvalifisere norske aktører til økt deltakelse i Horisont Europa. Vi ser behov for en bred, kraftfull satsing med en systeminngang basert på ulike virkemidler:

- anvendt forskning, både med samfunnsperspektiv og innenfor naturvitenskap (Forskerprosjekt og Samarbeidsprosjekt)
- innovasjonsprosjekter for å utvikle bedre løsninger og praksiser innenfor offentlig sektor og bærekraftig verdiskaping i privat sektor (Innovasjonsprosjekt i næringslivet (IPN) og Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor (IPO))

² Riksrevisjonen 2007 [3.11 hele doket:rr_dok_3serien \(stortinget.no\)](#) og 2012 [54007_Dok 3-1_webA.indd \(stortinget.no\)](#), EVAPLAN-prosjektet 2014-18.

³ CIENS Rapport 2-2021. [En sammenfatning av tre internasjonale rapporter om natur og klima fra 2019: \(ks.no\)](#).

⁴ [Meld. St. 5 \(2022–2023\) \(regjeringen.no\)](#) (s. 37-44)

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Norge bør gjennomgående styrke forståelsen av sammenhengene mellom de ulike politikkområdene i det grønne skiftet. Natur og næring må sees i sammenheng. Det satses stort på et nytt næringsliv og nye markeder, hvor mange av dem er avhengige av uttak og bruk av naturressurser med store, potensielt ødeleggende og irreversible, konsekvenser for naturmangfoldet. Natur bidrar til å redusere så mye som 30 % av de menneskeskapt klimagassutslippene til atmosfæren gjennom naturlig opptak og lagring av karbon.

En helhetlig forskningsinnsats må gi kunnskap om hvordan utvikling av nye næringer, klima og naturmangfold kan forvaltes på en bærekraftig sammenhengende måte (miljømessig, sosialt og økonomisk); 1) sammenhenger mellom arealforvaltning, naturmangfold og klima, særlig rettet mot sumvirkningene av ulike arealendringer/arealbruk (samlet belastning) og samspillseffekter mellom klimatiltak, areal- og naturforvaltning, 2) løsninger, verktøy og virkemidler for arealforvaltning både til lokalt og nasjonalt nivå, 3) koble lokal arealforvaltning bedre til oppnåelse av nasjonale mål og nasjonal forvaltning.

Forskning om sentrale konsepter som naturregnskap, herunder arealregnskap, og naturbaserte løsninger blir viktig. Når det gjelder naturbaserte løsninger er det blant annet behov for kunnskap om hvilke som kan oppskaleres og om markeder for løsningene.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Gjennom satsingen vil nasjonal forvaltning få mer kunnskap, bli bedre i stand til å måle utviklingen mot nasjonale mål, informere og veilede lokalt nivå, og iverksette en politikk som kobler nasjonalt med lokalt nivå. Kommuner og regional forvaltning vil få mer kunnskap, bedre verktøy – f.eks. arealregnskap og mulighet til å samarbeide på tvers av kommuner for å forvalte naturmangfold og opptak av klimagasser, bedre veiledninger til praktisk bruk, m.m. Samfunnet vil få kunnskapsbasert veiledning om bruk av arealer og eventuelle begrensninger, herunder muligheter for verdiskaping.

Perspektiver fra næring og teknologi blir avgjørende for å få til denne satsingen. Kunnskapen som produseres vil kunne gi næringslivet muligheter til å identifisere og ta i bruk bærekraftige løsninger.

Vi har mange eksempler fra tidligere innsats som gir viktige perspektiver om arealforvaltning. Fri og samfunnskritisk forskning kan for eksempel gi ny kunnskap om reguleringer, politikk og maktstrukturer med avgjørende betydning for tildeling av vindkraftkonsesjoner og dermed arealutviklingen.⁵

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Det er kapasitet i sektoren. Arealer under press-utlysningene har blitt en arena for tverr- og transfaglig forskning, og søknadstilfanget viser at FoU-aktører samarbeider godt. Dette er en bred, tverrsektoriell utfordring og i tillegg til KLD bør derfor alle sektorer med ansvar for, eller betydelig påvirkning på, arealutviklingen delta. Økonomien er en faktor som har veldig

⁵ [Competing land-use pressures in Norway: Examining the integration of nature protection concerns in windpower licenses - Prosjektbanken \(forskningsradet.no\)](#)
[Ecosystem footprints: Land Use Impacts and their Socioeconomic Determinants - Prosjektbanken \(forskningsradet.no\)](#)
[Real-world ecosystem management: Identifying knowledge gaps and overcoming societal barriers - Prosjektbanken \(forskningsradet.no\)](#)

mye å si for arealutviklingen. Kortsiktige hensyn kan stå i veien for en helhetlig og langsiktig forvaltning av arealene.

Finansiering

KLD bør være hoved-departement for en slik sektorovergripende satsing. OECDs rapport har påpekt at LMD-sektoren har spesielle utfordringer og muligheter. OED og NFD representerer sektorer med stor påvirkning på arealene. Det foreslås en samlet finansiering på 50 mill. kroner, hvor KLD bidrar med 20 mill. kroner, mens NFD, OED og LMD bidrar med 10 mill. kroner hver.

Innovativ tjenesteproduksjon i stat og kommune

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

I årene som kommer står offentlig sektor ovenfor betydelige samfunnsutfordringer. Det offentlige må møte disse utfordringene, og samtidig levere gode tjenester til innbyggerne. Det er derfor avgjørende at offentlig sektor klarer å finne innovative måter å løse disse utfordringene på, med stadig knappere ressurser. Forskning er en vesentlig driver for innovasjon og utviklingen av alle sektorer, men dagens omfang er for lite for at tjenestene utvikles raskt nok til å kunne møte de økte behovene.

Flere eldre, endret sykdomsbilde, økt innvandring, endret arbeidsmarked, økt utenforskap og økt digitalisering, stiller stadig større krav til offentlige tjenester. Mange av de store samfunnsutfordringene skal løses av kommunale og statlige aktører. Satsingen vil sikre forskningsstøtte til ulike faser av innovasjonsprosessen, bygge kunnskap, kompetanse og samarbeid, utnytte helse- og velferdsdata, og bidra til å forsterke kunnskapsgrunnlaget for og om offentlig sektor. Satsingen skal bidra til utvikling av nye sosiale innovasjoner, nye, forbedrede og mer effektive tjenestetilbud, nye produkter og digitale løsninger, nye modeller for organisering av sektoren, nye styringsprinsipper og smarte offentlige innkjøp. Satsingen vil gi mer forskningsbasert kunnskapsutvikling og innovasjon i en offentlig sektor som står for halvparten av verdiskapingen i Norge.

Vi trenger et løft *innenfor* og *mellom* mange sektorer for å løse de store samfunnsutfordringene. Satsingsforslaget skal bidra til mer forskningsdrevet innovasjon hvor både næringslivet og offentlig sektor skal utforske og ta i bruk ny kunnskap og teknologi. Forskningsdrevet innovasjon er en viktig kilde til omstilling og helt nødvendig for å sikre fremtidig verdiskaping og løse utfordringene samfunnet står overfor. Satsningen vil gjøres i samarbeid med blant annet KSF (Kommunenes strategiske forskningsorgan), statlige tjenesteleverandører og innovasjonsmiljøer for å prioritere innsatsen der behovene er størst og mulighetene for endrede tjenester best.

Med denne satsing vil vi oppnå bedre kvalitet og effektivitet i fornyelsesarbeidet i stat og kommuner i hele landet, mer offentlig-privat samarbeid, økt forskningsinnsats i offentlige virksomheter, og bedre systematikk i fornyelse- og innovasjonsarbeidet.

Hvilke tiltak er relevante?

Styrket innovasjonskraft i stat og kommune

Det er behov for flere forskningsbaserte innovasjonsprosjekter der offentlige virksomheter, FoU-miljøer og private aktører samarbeider om utfordringer i hele bredden av offentlig sektors ansvarsområde. Styrking av kommuners innovasjonsevne og deltakelse i FoU-samarbeid vil også være viktig for å bidra til å møte innovasjons- og omstillingsbehovene i hele landet. De er behov for å ta tak i komplekse utfordringer som går på tvers av forvaltningsnivåer, fag- og sektorområder. Pilot Helse er ett eksempel på en ny ordning skreddersydd for samarbeid mellom en offentlig virksomhet og en bedrift.

Innovative anskaffelser for flere radikale innovasjoner

Innovative anskaffelser er et viktig virkemiddel for forskningsbasert innovasjon i offentlig sektor og for næringsutvikling. Offentlig sektor er en stor markedsaktør og kjøper varer og tjenester for over 630 mrd. kroner årlig. Satsingen vil videreutvikle forskningsstøtte til innovative offentlige anskaffelser. Gjennom innovative anskaffelser får næringslivet midler til å utvikle radikale innovasjoner som skal hjelpe til med å løse samfunnsutfordringer som stat og kommune står overfor. Støtte til forskningssamarbeid i en innovativ anskaffelse vil redusere risikoen og øke innovasjonshøyden ved anskaffelsen, samtidig som det skapes nye markedsmuligheter for bedriftene. Forskningsrådet har etablert en satsing med støtte til Førkommersielle anskaffelser, og denne bør styrkes.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Forskningsrådet vil gjennom økte budsjetter først og fremst støtte flere prosjekter for forskningsdrevet innovasjon knyttet til store samfunnsutfordringer som går på tvers av forvaltningsnivåer, fag- og sektorområder. Gjennom økte budsjetter vil vi initiere samarbeid mellom forskningsinstitusjoner, offentlige tjenestetilbydere, brukerorganisasjoner og næringslivet slik at en gjennom samarbeid utvikler gode løsninger på evidensbaserte utfordringer.

For eksempel er NAV en stor og viktig offentlig aktør som forvalter store deler av utgiftsområdene i Statsbudsjettet gjennom folketrygden. Satsingen vil styrke forskningsbasert innovasjon og samarbeid mellom de offentlige tjenestene, FoU-miljøer og næringslivet i hele bredden av NAVs ansvarsområde.

Det er behov for å styrke satsingen på at norske helsedata i større grad tilrettelegges for og utnyttes i utvikling av kommunale og fylkeskommunale helse- og tannhelsetjenester, og da særlig til innovasjon. Pilot helse, som er skreddersydd for offentlig-privat samarbeid om innovasjon, vil være et viktig virkemiddel i denne satsingen. Det er i dag svært begrenset bruk av helsedata til innovasjon i offentlige tjenester. Det er et stort potensial for at flere offentlige virksomheter og bedrifter skal nyttiggjøre seg det betydelige potensialet som ligger i bruk av helsedata og for at det offentlige tilrettelegger for bruk av helsedata i offentlige anskaffelser for utvikling av nye og bærekraftige tjenester.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Satsingen skal bidra til økt forskningskompetanse, innovasjonsevne og innovasjonskapasitet i kommuner og statlige virksomheter i hele landet. Med mer kunnskapsbasert omstillingsarbeid og økt bruk av forskning i innovasjonsarbeidet vil vi få flere verdiskapende innovasjoner og økt effektivitet i offentlig sektor. Økt offentlig-privat samarbeid om innovasjon vil styrke næringslivet og samtidig bidra til å løse de store samfunnsutfordringene. Det er behov for en langsiktig satsing for å mobilisere flere offentlige virksomheter til forskningsbasert innovasjon, for å gjennomføre flere forskningsbasert prosjekter og jobbe med spredning av resultater.

Negative virkninger vil kunne oppstå om finansieringen ikke blir mer forutsigbar. Det er flere virksomheter som ønsker å koble forskning inn i sine innovasjonsprosesser, men usikkerhet om finansiering gjør at de ikke tar kostnaden med å rigge prosjekter som det kanskje ikke finnes midler til når utlysningene kommer.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Det er stor interesse for forskningsdrevet innovasjon både hos offentlige aktører, næringslivet og FoU-aktører, men det er for lite midler til å bygge den nødvendige kompetansen hos aktørene.

Samarbeid i FoU-systemet har stor betydning for å stimulere til forskningsdrevet innovasjon rettet mot statlig og kommunal sektor, og vil også understøtte internasjonale ambisjoner om å få til store tverrgående satsinger. I tillegg gjør den usikre finansieringen det vanskelig å mobilisere aktørene. Stor interesse for midler til prosjekter og god kvalitet på prosjektene, flere søknader enn det er midler til og lav innvilgelsesprosent på søknader om innovasjonsprosjekter, viser at det er stort behov og god kapasitet til å effektivere en budsjettvekst.

Finansiering

Med dette satsingsforslaget ønsker Forskningsrådet å styrke innsatsen for forskningsdrevet fornyelse og innovasjon i statlig og kommunal sektor. Forskningsrådet foreslår en vekst på til sammen 80 mill. kroner til satsingen i 2024, hvorav KDD og AID bidrar med 30 mill. kroner hver og HOD med 20 mill. kroner.

Muliggjørende avanserte teknologier

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Norge må være rustet til å møte nåværende og framtidige behov for teknologi, teknologisk kompetanse og kunnskap om teknologi for å kunne bidra til bærekraftsmålene, løse store samfunnsutfordringer og få til ønsket omstilling og utvikling i næringsliv, offentlig sektor og samfunnet for øvrig. Muliggjørende teknologier (IKT, bioteknologi, nanoteknologi og avanserte materialer) er brede, generiske teknologiområder med et vidt spekter av anvendelsesområder og et potensial, både hver for seg og sammen, til å drive frem nye grensesprengende teknologier, radikale innovasjoner og store samfunnsendringer. Målet med satsingsforslaget er mer grunnleggende teknologiforståelse og FoU-kompetanse nasjonalt, mer radikal teknologiutvikling og teknologikonvergens innrettet mot bærekraftig innovasjon, omstilling og verdiskaping samt et kompetanseløft knyttet til økt innsikt i muliggjørende teknologiers transformativ kraft.

Hvilke tiltak er relevante?

Relevante tiltak er tiltak som leder til at Norge besitter nødvendig kunnskap og kompetanse innenfor IKT, nano- og bioteknologi og RRI (Responsible Research and Innovation) til å muliggjøre ansvarlig og grensesprengende teknologiutvikling. Relevante tiltak er knyttet til forskning innenfor de muliggjørende teknologiene som kan utløse radikale innovasjoner, omstilling og verdiskaping som løser samfunnsutfordringer og bidrar til FNs bærekraftsmål. Kort sagt, relevante tiltak må være forskningstunge, strategiske og målrettede for at potensialet i de muliggjørende teknologiene (MT) skal kunne realiseres og utnyttes optimalt til bærekraftig samfunns- og næringsutvikling. Relevante tiltak kan være MT-forskning rettet inn mot spesifikke tema, en eller flere FoU-utførende sektorer, definerte anvendelsesområder eller utvalgte deler av verdikjeden innenfor forskning og innovasjon, men kan også være mer generiske MT-tiltak for å bygge kvalitet og kapasitet på eksisterende eller nye fremtidsrettede teknologiområder med antatt stor effekt på kort eller lang sikt.

I 2021 utgjorde den strategiske MT-innsatsen, det vil si FoU-innsatsen i prosjekter finansiert med strategiske MT-midler som Forskningsrådet får bevilget over statsbudsjettet, 17 prosent av Forskningsrådets samlede MT-portefølje (inkl. midler fra EU) og mindre enn 2,6 prosent av den samlede norske MT-innsatsen. Den strategiske MT-porteføljen er resultat av tidligere års bevisste valg om å utvikle ny, grunnleggende kunnskap og bygge MT-kompetanse på strategisk viktige områder for Norge, samfunnsutfordringene og utviklingen av norsk

næringsliv. 55 prosent av den strategiske MT-porteføljen er grunnleggende forskning og 41 prosent er anvendt forskning; UoH-sektoren er største FoU-aktør med 49 prosent av prosjektene og 50 prosent av prosjektinnsatsen, mens instituttsektoren og næringslivet har ansvar for henholdsvis 25 og 27 prosent av prosjektene og 15 og 11 prosent av innsatsen. I Forskningsrådets samlede MT-portefølje er næringslivet og UoH-sektoren kontraktspartner for hver sin tredjedel av prosjektene, mens prosjektene som instituttsektoren har ansvaret for utgjør 22 prosent. På MT-feltet nasjonalt er det næringslivet som er den dominerende FoU-aktøren med over tre fjerdedeler av innsatsen. Det høstes med andre ord godt i næringslivet av tidligere strategiske MT-investeringer. Å høste krever at noen sår; andelen strategiske MT-midler må økes for at muliggjørende teknologier skal kunne lette den omstillingen som Norge må gjennom de nærmeste årene.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Forskningsrådet anbefaler en strategisk satsing på MT-forskning som skal gi opphav til radikalt nye teknologier med potensielt bredt anvendelsesområde og stor *impact*. I dette ligger at tiltakene vil være sentrale verktøy i oppfølgingen av den nye langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2023-2032) gjennom å muliggjøre økt bærekraftig innovasjon, omstilling og verdiskaping innenfor alle langtidsplanens tematiske prioriteringer. Det anbefales tiltak som vil gi ny kunnskap og metoder både innenfor teknologiområdene IKT, nano- og bioteknologi og på tvers av dem gjennom teknologikonvergens. Tiltakene må utformes slik at de også bidrar til forskningskapasitet innenfor radikalt nye og fremtidsrettede teknologier som Norge må ha kompetanse på, herunder kvanteteknologi som også er adressert i satsingsforslaget Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden. I tillegg anbefales det at tiltakene inkluderer og eksperimenterer med utvikling av ansvarlige forsknings- og innovasjonsprosesser. Dette betyr blant annet at Forskningsrådet anbefaler FoU-tiltak som kobler nasjonale og internasjonale aktører fra ulike fag, disipliner og teknologiområder med aktører fra næringsliv, offentlig sektor og/eller frivillig sektor.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

De anbefalte tiltakene vil videreutvikle og styrke nasjonale kunnskapsmiljøer innenfor MT, som er en forutsetning for et vellykket utdanningsløp for stipendiater og uteksaminering av kandidater med høy kompetanse som er etterspurt i arbeidslivet. Sterke nasjonale kunnskapsmiljøer er også en forutsetning for å vinne frem på internasjonale konkurransearenaer, blant annet i EU som gjennom New European Innovation Agenda har et særlig fokus på MT (*deep tech*). Tiltakene i satsingen vil fremme tverrfaglige og transdisiplinære samarbeid, som er en forutsetning for mer grensesprengende teknologiutvikling og teknologikonvergens. I tillegg til å legge grunnlag for radikale innovasjoner, transformasjon og verdiskaping, vil dette gi bedre forståelse og grep om de samfunnsmessige virkningene og effektene av teknologiutviklingen. Det er alltid en fare for ikke-intenderte og uønskede konsekvenser av teknologiutvikling. Tiltakenes gjennomgående fokus på RRI vil bidra til å håndtere denne utfordringen.

Blant de langsiktige effektene av tiltakene forventes et mer digitalisert og teknologisk avansert samfunn, økende tillit til forskning og teknologi gjennom bredere involvering i forsknings- og innovasjonsprosessene, økt brukertilfredshet med offentlige tjenester, flere teknologibaserte arbeidsplasser, økt konkurransekraft i norsk næringsliv og konkrete løsninger på store samfunnsutfordringer. Forventede virkninger og effekter bygger på erfaringer fra tilsvarende MT-tiltak. I over ti år har Forskningsrådet ved hjelp av strategiske MT-midler bidratt blant annet til byggingen av norske fagmiljøer innenfor kunstig intelligens (KI). At disse investeringene bærer frukter, er SFF-tildelingen i 2022 til Integreat (The Norwegian centre for knowledge-driven machine learning) et eksempel på. Et annet

eksempel er selskapet DoMore Diagnostics som har utgangspunkt i DoMore-prosjektet ved Radiumhospitalet. I en artikkel i *The Lancet* publiserte prosjektet funn som viste at KI kan brukes til å gjenkjenne en kreftsvulst, dens egenskaper og beregne prognose med bedre treffsikkerhet enn patologer. I fjor ble det søkt patent på en biomarkør for tykktarmskreft og prosjektleder Håvard Danielsen ble i april i år tildelt Kong Olav Vs kreftforskningspris.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

For at tiltakene skal lykkes er det viktig at MT-forskningen retter seg mot nasjonale kunnskaps- og kompetansebehov og samspiller med prioriterte anvendelsesområder innenfor rammen av en bærekraftig samfunnsutvikling. Forskningsrådet erfarer at det er god kapasitet i FoU-miljøene til å nyttiggjøre seg den foreslåtte satsingen; Forskningsrådet mottar hvert år et betydelig antall MT-søknader av svært høy kvalitet som det ikke er midler til å finansiere.

Finansiering

Den samfunnsøkonomiske avkastningen på MT-investeringer er som regel vesentlig høyere enn den bedriftsøkonomiske gevinsten. Det er derfor behov for betydelig offentlig innsats for å få realisert potensialet i MT-teknologiene. For at Norge ikke skal sakke akterut i kunnskaps- og teknologiutviklingen, er det nødvendig med en flerårig opptrapping av strategisk MT-forskning. I 2024 foreslår Forskningsrådet en vekst på 50 mill. kroner finansiert med 30 mill. kroner fra KDD og 20 mill. kroner fra NFD.

Samfunnssikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Verden er preget av usikkerhet, krig, naturfarer og kriser som eskalerer, og trusler som stadig oftere er hybride og på tvers av sektorer og regioner. Mangel på kunnskap, teknologi og kompetanse innenfor samfunnssikkerhet og beredskap, både hos private og offentlige aktører, gjør det krevende å holde tritt med utfordringsbildet. Dette gjør det også vanskeligere å trekke nødvendig nasjonal lærdom av krisene, slik at vi kan være bedre rustet for fremtidige kriser.

Bortfall av funksjonalitet i kritiske infrastrukturer og brudd i forsyningskjeder kan få store negative virkninger, og i ytterste konsekvens true samfunnets strukturer, matsikkerheten og statens sikkerhet, samt undergrave tillit. Målet med satsingen er derfor mer forskningsbasert kunnskap, teknologi og kompetanse som gjør det mulig å identifisere, forstå og håndtere risiko og sårbarhet i lys av samfunnsutviklingen. Satsingen skal også bidra til økt tilbud av og etterspørsel etter forskningsbaserte norske produkter og tjenester som bidrar til å møte sikkerhetsutfordringene.

Hvilke tiltak er relevante?

I 2022 er Forskningsrådets totale portefølje innenfor samfunnssikkerhet på ca. 500 mill. kroner hvorav ca. 100 mill. kroner er finansiert av EU. Utfordringsbildet tatt i betraktning er den offentlige FoU-innsatsen på området utilstrekkelig. Sikkerhetsutfordringer må fremover møtes gjennom en kraftfull og helhetlig satsing som sikrer kobling mellom kunnskapsbygging, teknologiutvikling og anvendelser og som ivaretar kompleksiteten i dagens risikobilde.

For å ivareta samfunnssikkerhet i bredt, må tiltakene i satsingen integrere flere fag- og kunnskapsområder og gå på tvers av sektorer og styringsnivåer. Relevante tiltak må kunne gi flere forskere og mer forskning på områder hvor Norge har særlig behov for egen sikkerhetskompetanse, og der vi har gode FoU-miljøer som kan bidra med teknologi og nye sikkerhetsløsninger nasjonalt og globalt. Det ligger åpenbare næringsmuligheter i sikkerhet, ikke minst innenfor digital sikkerhet, og norske bedrifter deltar aktivt i forskningsprosjekter både nasjonalt og internasjonalt. Relevante tiltak må utvikles i samspill med ulike aktører og borgere for at myndighetene skal være i stand til å iverksette politikk som ivaretar et trygt samfunn preget av fellesskap og deltakelse, også i kritesituasjoner.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Forskningsrådet anbefaler følgende tiltak:

- Etablere flere FoU-prosjekter som søker å finne løsninger på dilemmaer og problemstillinger knyttet til samfunnssikkerhet og som etablerer rammeverk for departementenes risikovurdering og forståelse. Begrunnelse: Kompetanseberedskap er en forutsetning for å kunne balansere ulike hensyn og ivareta demokratiske verdier.
- Øke antallet stipendiater innenfor IKT-sikkerhet og forskere som kan sikkerhetsklareres, også innenfor fremtidsrettede teknologier som kvanteteknologi. Begrunnelse: Fortsatt et stort gap mellom tilgjengelig og etterspurt IKT-sikkerhetskompetanse.
- Styrke den tverrfaglige forskningen på digital sikkerhet i kritiske infrastrukturer. Begrunnelse: Ved å koble teknologiutvikling bedre til flere fag- og kunnskapsområder, blir det mulig å forstå og respondere bedre på risikoer i kjølvannet av den teknologiske transformasjonen.
- Trappe opp forskningsinnsatsen på matsikkerhet i lavinntektsland for å bekjempe sult og bidra til utviklingen av rettferdig og effektiv naturressursforvaltning. Forskningen må bidra til å ivareta bønderes rettigheter og økonomiske muligheter. Begrunnelse: Sult er et økende problem, også i et sikkerhetsperspektiv, som kan gi økt konflikt og store folkevandringer.
- Trappe opp forskningsinnsatsen for å utvikle sektorovergripende risikovurderinger som også viser hvordan risikoen i de ulike sektorer påvirker hverandre gjensidig. Begrunnelse: En strategisk, overordnet tilnærming på samfunnsnivå vil danne grunnlag for å forstå hvordan beredskapen og tiltakene i kriser må innrettes i sektorene for å ivareta beredskapsarbeidet og samfunnssikkerheten på tvers.
- Tilrettelegge for økt samarbeid mellom FoU-miljøer og aktører i næringsliv, offentlig sektor og frivillig sektor for håndtering av sårbarheter. Begrunnelse: Involvering av ulike samfunnsaktører er en forutsetning for å utvikle forebyggende tiltak og god beredskap.
- Tilrettelegge for at forskningsresultater kan utvikles til nye sikkerhetsprodukter og -tjenester. Begrunnelse: Norge nyter høy tillit internasjonalt, har investert i viktig og relevant infrastruktur og har et næringsliv med potensial til å levere sikkerhetsløsninger av høy kvalitet, både til sivil sektor og til forsvarssektoren.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Hvis det ikke investeres mer i sikkerhetsforskning, risikerer vi at samfunnets ressurser brukes feil, at tiltak ikke er godt utformet eller at de ikke blir iverksatt til rett tid. Satsingen vil bidra til et robust (resilient) samfunn med god risikoforståelse i møte med kriser og sikkerhetsutfordringer. Tiltakene vil sikre at samfunnets respons vil være effektiv, balansere nødvendige hensyn og iverksettes til riktig tid. Vi vil få flere FoU-miljøer som styrker

kompetanseberedskapen, bidrar til flere uteksaminerte kandidater med sikkerhetskompetanse, nasjonal analysekapasitet, teknologiutvikling og digital suverenitet.

Investeringer gjennom mange år har gitt gode resultater i samfunnsikkerhetsforskningen. Byggingen av fagmiljøer har for eksempel bidratt til å belyse ulike aspekter ved terrorangrepet 22. juli 2011 og satt myndighetene i stand til å trekke viktig lærdom av feil som ble gjort. På bakgrunn av disse innsiktene stod myndighetene bedre rustet til å håndtere koronapandemien og kommunisere effektivt og tillitsvekkende med befolkningen gjennom pandemiårene. Norsk digitaliseringskompetanse, herunder på digital sikkerhet, muliggjorde også bruken av hjemmekontor, digital undervisning og pasientkonsultasjoner på nett.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Kompleksitet og omfanget av problemstillinger innenfor samfunnsikkerhet krever stor grad av nasjonalt og internasjonalt samarbeid på tvers av sektorer, forvaltningsnivå og fag- og teknologiområder. Mange av de utfordringene vi står overfor, kan bare løses i et internasjonalt samarbeid. Deltakelse fra et bredt spekter av aktører er nødvendig.

Tilfanget av og kvaliteten på tidligere søknader med relevans for satsingen viser at det er god kapasitet i FoU-miljøene. Økt innsats på samfunnsikkerhetsforskning er viktig for å vedlikeholde og å utvikle nye robuste fagmiljøer.

Finansiering

Forskningsrådet forslår at feltet styrkes med 40 mill. kroner i 2024, hvorav 15 mill. kroner hver fra JD og UD, og 10 mill. kroner fra FD.

Datainfrastrukturer i et framtidrettet og datadrevet forsknings- og innovasjonssystem

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Åpenhet og deling av forskningsdata i henhold til FAIR-prinsippene⁶ er nødvendig for å sikre god datakvalitet, effektiv utnyttelse av forskningsresultater og økt utnyttelse av forskningsdata for innovasjon og verdiskapning. Gode datainfrastrukturer er en forutsetning for å ta ut gevinsten som ligger i dataene. Utviklingen på området skjer svært raskt og for at norske forskningsmiljøer skal ha tilgang til oppdaterte datainfrastruktur av høy kvalitet, er det nødvendig å holde investeringsnivået på et visst nivå. Målet med dette satsningsforslaget er å sikre forskningsmiljøene tilgang til relevant datainfrastruktur og tjenester de trenger for å håndtere data, både nasjonalt og internasjonalt. Satsningsforslaget støtter opp om nasjonale ambisjoner om åpenhet i forskning og økt gjenbruk av data⁷ og anbefalinger i rapporten til Datainfrastruktur-utvalget⁸. Anbefalingene fra Datainfrastruktur-utvalget legges til grunn for videre arbeid med datainfrastruktur. Dette forslaget er i tråd med utvalgets anbefalinger og ambisjonsnivået som presenteres i langtidsplanen.

⁶ Findable, Accessible, Interoperable, Reusable

⁷ Blant annet: Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032 (Meld. St.5 (2022-2023)), Nasjonal strategi for kunstig intelligens (2020), Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av data (2017).

⁸ [rapport-fra-datainfrastrukturutvalget-2022.pdf \(forskingsradet.no\)](https://www.forskingsradet.no/rapport-fra-datainfrastrukturutvalget-2022.pdf)

Hvilke tiltak er relevante?

Forskningsrådet delfinansierer i dag både nasjonal generisk e-infrastruktur, som Sigma2, og fagspesifikke datainfrastrukturer gjennom Nasjonal satsning på forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKTUR). Ordningen finansieres av Kunnskapsdepartementet (KD). Total budsjetttramme i 2022 er på 765 mill. kroner og skal dekke alle typer forskningsinfrastrukturer, fysiske så vel som data- og e-infrastrukturer. Omsøkt beløp til INFRASTRUKTUR-utlysningene øker, og en stadig større andel av budsjettet går til forskningsinfrastrukturer som helt eller delvis er knyttet til datahåndtering. Bevilgningene til e-infrastruktur og datainfrastrukturer var i 2018 på 687 MNOK, 350% høyere sammenlignet med bevilgningen i 2014. Til den siste utlysningen i 2020 dreide 35-40% av søknadene seg om datahåndtering (av totalt omsøkt beløp 9,3 mrd. NOK). Data- og e-infrastrukturprosjekter med vedtak om bevilgning etter søknadsbehandlingen søkte om henholdsvis 497 og 570 MNOK. Det betyr at rammen for tildelingen er betydelig lavere enn det indikerte behovet hos prosjektene som får støtte - henholdsvis 40% og 50% av det indikerte behovet vil være urealisert gjennom INFRASTRUKTUR-utlysningen 2020. Økte investeringer i datainfrastrukturer reduserer på den annen side mulighetene til å etablere nye, eller oppgradere eksisterende, infrastrukturer i andre kategorier som også har et kontinuerlig behov for fornyelse.

EU-kommisjonen setter i likhet med Norge åpen forskning høyt på dagsorden og European Open Science Cloud (EOSC) er kommisjonens initiativ for å muliggjøre dette. Norge har forpliktet seg til deltakelse i flere europeiske partnerskap, herunder EOSC og The European High Performance Computing Joint Undertaking (EuroHPC JU), som begge innebærer investering i datainfrastrukturer fra medlemmene. EU-kommisjonen bidrar med nesten 500M€ i finansiering i EOSC-partnerskapet og det er forventet at EOSC Association⁹, via sine medlemmer, skal bidra med tilsvarende beløp i in-kind. Deltakende land i EuroHPC JU komplementerer midler fra EU-kommisjonen med offentlig nasjonal finansiering (ca. 3 Mrd. €) og industrien bidrar med egne midler (900M€). Norge deltar blant annet gjennom Sigma2 i LUMI-konsortiet som er en av de nyeste og mest avanserte tungregneinfrastrukturer i verden, et EuroHPC National Competence Centre for samarbeid om tungregning med industrien, samt deltakelse fra flere norske organisasjoner i prosjekter om utvikling av avansert programvare.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Økt utlysningsvolum gjennom INFRASTRUKTUR-ordningen vil bidra til å møte det økende behovet forskningen har til lagring og tilgjengeliggjøring av data med tilhørende tjenester og bidra til at data gjøres åpent tilgjengelig i henhold til FAIR-prinsippene. På områder der det finnes datainfrastrukturer og tjenester fra før, vil det være viktig å bidra til å samordne og videreutvikle disse. Det nasjonale behovet må sees i sammenheng med utviklingen internasjonalt. Utviklingen av EOSC og det norske bidraget til, og deltagelse i, europeiske partnerskap er sentralt.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Bedre tilgang til og gjenbruk av forskningsdata og tilgang til tungregningsressurser vil styrke kvaliteten og effektiviteten i forskningen og bidrar til vitenskapelige fremskritt og løse samfunnsmessige utfordringer. Større åpenhet og innsyn i forskningen kan i seg selv bidra til å styrke tilliten til forskningen i samfunnet. Bedre tilgang til forskningsdata har også stor nytte utenfor forskningen. Datainfrastruktur-rapporten peker på gevinster for næringslivet, forvaltning og samfunnet for øvrig, slik som nye tjenester, produkter og bedre beslutningsgrunnlag samt viktigheten av internasjonalt samarbeid for å ta ut gevinstene.

⁹ <https://www.eosc.eu/association>

Pandemien verden har stått i er et eksempel på, både nasjonalt og internasjonalt, hvor viktig det er å ha robuste infrastrukturer og systemer på plass for deling og analyser av store mengder data for å få kunnskap og finne løsninger. I tillegg har eksempelvis tilgang til data og tungregning vært helt avgjørende for klimamodellering og norsk bidrag til det internasjonale klimapanelet (IPPC).

Forutsetninger for vellykket gjennomføring

Forskningsrådets rolle er i all hovedsak finansiering av datainfrastruktur, men vi må også sørge for et godt samarbeid med relevante departementer, direktorater, tjenestetilbydere og forskningsutførende institusjoner, samt koordinering med internasjonale initiativ. Det er helt avgjørende for oss å ha en tett dialog med relevante aktører nasjonalt og internasjonalt for å sikre at det investeres i infrastrukturer av nasjonal viktighet og at de mest kostnadseffektive løsningene velges.

Finansiering

Langtidsplanen viser til Datainfrastrukturutvalget anbefalte ambisjonsnivå, og betegner dette som realistisk og noe å strekke seg etter, jf. kapittel 8.6. I kapittel 8.8 står det videre at «Regjeringen vil sørge for tilstrekkelig nasjonal tungregningskapasitet til å dekke nåværende og framtidige behov i forskning og forvaltning». For å dekke behovet for datainfrastrukturer og tungregnerressurser foreslås det derfor en vekst over post 54 på totalt 320 MNOK, gjennom en opptrapping med 80 MNOK pr. år over en 4 års periode.

Unge talenter som flytter forskningsfronten

Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?

Den usikkerheten som er oppstått rundt budsjettsituasjonen – kuttet på 20% i 2022 og budskapet om at FRIPRO ikke ville lyse ut i 2023 – har skapt ytterligere uro over den personlige risikoen det innebærer å satse på en forskerkarriere. Dette kommer på toppen av midlertidighets-problematikk og liten utsikt til fast jobb (Strategi for forskerrekuttering og karriereutvikling). Unge forskere uten fast tilsetning opplever behovet for finansiering som akutt. Dette er godt dokumentert. Dette fører til at norske akademiske institusjoner opplever en lekkasje av de beste talentene. De langsiktige virkningene av dette kan bli store, som påpekt i en lang rekke medieoppslag, blant annet av 43 SFF-ledere. Vi trenger derfor å kunne gi de beste talentene tydelig signaler om at det satses på dem og at det er fremtid for dem i norsk forskning.

Hvilke tiltak er relevante?

Et mulig tiltak er å øke budsjetttrammen for “Forskerprosjekt for unge talenter” (Tiltak 1). Det vil gi flere unge forskere mulighet til å lede egne prosjekter og kan kompensere noe for at det ikke blir tildeling i 2023.

Et annet mulig tiltak er å pilotere en to-trinns finansieringsordning for spesielt kreative prosjektideer fra unge forskertalenter (Tiltak 2). Det er bredt dokumentert at særlig nyskapende forskningssøknader har vanskeligere for å nå opp i søknadsbehandlingen. Det er derfor behov for dedikerte utlysninger rettet mot slik forskning. I Tiltak 2 vil deler av budsjetttrammen gå til mindre prosjekter i trinn 1, der unge forskertalenter får testet ut sine mest kreative og dristige forskningsideer. Prosjektene som viser seg å ha hold, kan gi resultater med vidtrekkende effekter. Disse lovende prosjektene vil så kunne få finansiering til å fullføre forskningen innenfor den resterende budsjetttrammen i trinn 2.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?

Ingen kjente

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Dedikerte midler rettet mot forskere tidlig i karrieren, vil være et viktig signal om at det er verdt å satse på en fremtid innenfor forskning (Tiltak 1 og 2).

Med lavere budsjettammer per prosjekt vil flere få midler, vi sprer risikoen og får testet ut flere ideer (Tiltak 2). Samtidig får de unge vist hva de er gode for, og finansieringen vil gjøre dem bedre rustet i konkurransen om faste stillinger nasjonalt og internasjonalt.

Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?

Vi anbefaler tiltak 2, og foreslår en budsjettvekst på 100 millioner for å gjennomføre dette. Tiltaket anses som det mest målrettede tiltaket for å gi unge talenter muligheten til å vise hva de er gode for, og at det er verdt å satse på en forskerkarriere i en tid preget av usikkerhet for forskere uten fast stilling. Tiltaket støtter opp om Regjeringens ønske om å videreutvikle Norges forskningsråds virkemidler rettet mot unge forskertalenter. (Tiltak i KDs Strategi for forskerrekuttering og karriereutvikling, s 20).

Betydningen av verdensledende forskning for å nå målene om konkurransekraft, innovasjonsevne og bærekraft er vektlagt av Regjeringen i LTP (Kap 2.3). For å kunne hevde seg i forskningsfronten trengs også risikovilje. Tiltaket retter seg mot prosjekter heftet med usikkerhet, men som også har stort potensial for å gi vidtrekkende effekter.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Historisk har utlysningen "Forskerprosjekt for unge talenter" mottatt rikelig med fremragende søknader: Blant de 470 søknadene til Forskerprosjekt for unge talenter i 2022 fikk 75 toppvurdering (karakterer 6 eller 7 på alle vurderingskriteriene på vår sjudelte skala). Bare 35 % av disse ble finansiert. Det betyr at Forskningsrådet forventer en søknadsmasse som uten tvil vil sikre at midlene går til fremragende prosjekter og talenter.

Finansiering

Forslaget innebærer en styring og videreutvikling av FRPRO-ordningen. Det foreslås en vekst på 100 mill. kroner fra KD.

5. Vedlegg: Tilleggsforslag mot enkelte departement

Innledning

Sektorprinsippet innebærer at departementene har ansvar for forskning knyttet til sine sektorområder. Dette innebærer blant annet at departementet skal bidra til forskning og kompetanseoppbygging for sektoren, sørge for forskning for politikktutforming, finansiere forskning av høy kvalitet og relevans, men også samarbeide med andre departementer om finansiering. Forskningsrådets rolle innenfor rammen av sektorprinsippet er knyttet til å gi råd om sektoren kunnskapsbehov, vurdere forskning som virkemiddel for å nå sektorpolitiske råd, men i særlig grad sørge for en koordinert iverksetting av relevante satsinger finansiert av departement. Et viktig element i dette er å gi råd om kunnskapsbehov i det årlige budsjettforslaget.

Når forskning og innovasjon blir et stadig viktigere virkemiddel i politikktutvikling og gjennomføring av politikk, så reflekteres dette ofte i råd fra Forskningsrådet om nye satsinger som samlet sett kan oppfattes som lite realistisk. Tatt samlet uttrykker de et behov for vekst som går ut over det som kan forventes det enkelte år. På den annen side, som rådgiver bør Forskningsrådet også vise frem hva Forskningsrådet oppfatter som forskningsbehovene og mulighetsrommet innenfor hver sektor. I tillegg til å fremme ni prioriterte satsingsforslag ønsker Forskningsrådet derfor også å synliggjøre et tilleggsforslag pr departement som viser hvilke ytterligere satsingsforslag som vil bidra til å videreutvikle departementenes sektoransvar. Tilleggsforslaget inngår ikke i tallmaterialet under hvert departement. Det fremmes følgende tilleggsforslag for 2024:

- Grunnbevilgning - Kompetanseløft for næringslivsomstilling, NFD
- Havforskningstiåret, NFD og KLD
- Petroleum på vei mot et nullutslippssamfunn, OED
- Global matsikkerhet, LMD og UD
- Det nye Arktis, KLD
- Persontilpasset medisin, HOD
- Kvinnehelse, HOD
- Utviklingsforskning, UD
- Internasjonale relasjoner, utenriks- og sikkerhetspolitikk, UD
- Bruke hele landets kapasitet i omstillingen, KDD
- Samisk forskning, KDD
- Rettsvitenskapelig forskning, AID og JD
- Migrasjon og integrering, AID
- Bærekraftig nasjonaløkonomi, FIN
- Likestilling og mangfold i vår tid, KUD
- Kultur og medier, KUD

Tilleggsforslag

Grunnbevilgning - Kompetanseløft for næringslivsomstilling

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Behovet for grønn omstilling av norsk næringsliv er mer presserende enn noen gang. Dette forutsetter både fornyelse i eksisterende, og etablering av ny, næringsvirksomhet. Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP-II)¹⁰ legger vekt på at omstillingen skal gå i retning av et mer kunnskaps- og forskningsintensivt næringsliv. Norsk næringsliv har et omfattende samarbeid med norske forskningsinstitutter, særlig med de teknisk-industrielle (TI-), et samarbeid som har historisk har vært helt sentrale for utvikling av nye næringsområder som aluminiumsindustrien og, ikke minst, petroleumsindustrien. I en tid hvor ny næringsvirksomhet skal utvikles og skapes, synes samarbeidet mellom næringslivet og forskningsmiljøene å svekkes.

Norske forskningsinstitusjoner må være drivere for omstilling og ny næringsutvikling. Instituttene særskilt lave grunnbevilgning gjør det i dag utfordrende å etablere ny kunnskap på områder der det ennå ikke finnes et etablert og betalingsdyktig næringsliv.

Hvilke tiltak er relevante?

Statistikk for realvekst i perioden 2015-2019¹¹ viser:

- Næringslivets innkjøp av FoU fra nasjonale og internasjonale FoU-institusjoner avtar.¹²
- TI-instituttene, som alene står for ca. 70 % av næringslivets samlede FoU-innkjøp fra norske universiteter, høyskoler og institutter,¹³ reduserer sin FoU-virksomhet med 7 %.¹⁴
- Til tross for realvekst i næringslivets FoU på nær 15 %, så ser man ingen økning i næringslivets *andel* av nasjonal FoU-innsats.¹⁵
- Næringslivets forskning og utvikling domineres fortsatt av at utviklingsandelen som utgjør nær 80 %.¹⁶ Balansen mellom forskning og utvikling er tilnærmet uendret; dette til tross for at Skattefunn viser en realvekst på 27 %.¹⁷
- I perioden 2004-2013 resulterte samarbeidet mellom næringsliv og TI-instituttene til en økt verdiskaping på 800 mrd. kroner.¹⁸
- Forskningsrådets andel av offentlige tilskudd til næringslivet fortsetter å avta.¹⁹

Norske forskningsinstitutter har betydelig lavere grunnbevilgning enn tilsvarende institutter i andre land; for de teknisk-industrielle (TI-) instituttene utgjør grunnfinansieringen i 2021 i gjennomsnitt 8 % av egne FoU-omsetning. Oppsiden av dette er en instituttsektor med betydelig oppmerksomhet rettet mot FoU-behovet i det etablerte næringslivet. FoU rettet mot ufødt og nyfødt næringsliv blir derimot mer utfordrende grunnet manglende betalingsevne der, kombinert med at instituttene ikke har økonomiske rammebetingelser til selv å bidra så mye som ønskelig.

- Både OECD og evalueringen av TI-instituttene uttrykker bekymring for instituttene evne

¹⁰ Meld. St. 4 (2018-2019) - regjeringen.no

¹¹ Utviklingstrendene ses best ved ikke å inkludere årene 2020 og 2021 som begge er ekstraordinære pga. pandemien

¹² SSB tabell 07966

¹³ Institutter tilknyttet den statlige grunnfinansieringsordningen.

¹⁴ SSB tabell 13517

¹⁵ SSB tabell 10110

¹⁶ SSB, tabell 11137

¹⁷ Skatteetaten: Faktisk innrapporterte kostnader

¹⁸ Technopolis Impact analysis, 2015.

¹⁹ SSB, tabell 12639

- og mulighet til i tilfredsstillende grad å kunne være drivere for omstilling.^{20,21}
- OECD påpeker i sine innspill til revisjonen av LTP at begrenset samarbeid mellom næringsliv og forskningsinstitusjoner er en svakhet i det norske forsknings- og innovasjonssystemet.²²
- OECD peker i samme rapport på truslene ved å opprettholde det lave grunnbevilgningsnivået.
- I perioden 2015-2021 har grunnbevilgningen til TI-instituttene kun økt med 0,2 %-poeng, til 8 %, som fortsatt et betydelig lavere nivå enn for de øvrige instituttarenaene.²³

Kapasitet og kapabilitet til omstilling av næringslivet må trappes opp også i forskningsinstituttene, spesielt i TI-instituttene, som i dag har lavest grunnbevilgning. Oppbyggingen bør være innenfor spesifikke innsatsområder som er sentrale for næringslivets omstillingsbehov; stikkord er grønn vekst og digitalisering.

Man kan tenke seg ulike tiltak for å muliggjøre styrket innsats på næringsområdet med manglende betalingsdyktig næringsliv:

- 1) Større og mer målrettede satsinger, f.eks. gjennom kompetanse- og samarbeidsprosjekter med bedrifter (KSP-K), senterordninger (som SFI) og/eller innovasjonsprosjekter for næringslivet (IPN).
- 2) Sikre fortsatt stor, og økt, norsk deltagelse i EUs rammeprogrammer.
- 3) Økt grunnbevilgning til instituttene.

KSP-K, SFI og IPN er gode innretninger for samhandling mellom forskningsorganisasjoner og brukere av forskning. Men de krever normalt betydelig egenfinansiering fra bedrifter i det allerede eksisterende næringslivet. Vi måtte derfor vurdere lavere krav til næringslivets deltagelse dersom innsatsen skal rettes mot ikke-eksisterende næringsliv. Dette fordi *omstilling krever utvikling av nye næringsområder og på helt ny teknologi hvor det i dag ikke finnes tilstrekkelig omfang av betalingsdyktig næringsliv.*

EU-prosjekter er svært viktig for instituttene kompetanseoppbygging for å imøtekomme behov både i eksisterende og fremtidig næringsliv og offentlig sektor. Nøkkelen til dette ligger i å opprettholde instituttene økonomiske rammevilkår for deltagelse i EU-prosjekter, jf. Retur-EU-ordningen.

Forskningsrådet mener at instituttene grunnbevilgning er det mest målrettede virkemiddelet for å *styrke utvikling av nye næringsområder der hvor det i dag er for få, for små og for lite betalingsdyktige næringsaktører.* TI-instituttene bør gis et vesentlig større handlingsrom til å utnytte sin egen kunnskap om potente nye områder for norsk næringsutvikling.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

For å styrke forskningsinstituttene kraft i arbeidet med utvikling og omstilling av norsk næringsliv, bør oppbyggingen av kapasitet også skje gjennom økning i grunnbevilgningene til

²⁰ Science, Technology and Innovation Outlook, OECD 2016.

²¹ Norges forskningsråd, 2016.

²² Draft: OECD inputs to the 2022 revision of the Norwegian Long-term plan for Research and Higher Education (Consultation version).

²³ Gjelder institutter som mottar grunnbevilgning fra Forskningsrådet. For institutter på miljøarenaen, primærnæringsarenaen og arenaen for de samfunnsvitenskapelige instituttene utgjør grunnbevilgningen i 2020 henholdsvis 11,9 %, 14,6 %, 16,9 % av netto inntekter.

TI-instituttene. Den bør trappes opp med totalt 430 mill. kroner i løpet av de kommende 4 årene. Økningen bør gjøres trinnvis, og øremerket hvert enkelt innsatsområde.

En instituttsektor med høyere forskningsmessig grunnlag enn i dag for omstilling i næringslivet, vil dessuten stå sterkere i konkurransen om EUs o.a. internasjonale forskningsmidler. Vi minner i denne sammenhengen om instituttene utstrakte samarbeid med norsk næringsliv i EU-prosjekter: Per april 2021 hadde norsk næringsliv totalt 605 deltakelser i H2020-prosjekter. I den tilhørende porteføljen av prosjekter deltok norske forskningsinstitutter i hele 40 %.²⁴

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Et viktig kjennetegn for norske forskningsinstitutter er deres fokus på anvendelse av forskning med basis i et solid vitenskapelig fundament. Gjennom sine kunnskapsleveranser til næringsliv og offentlig sektor er instituttene i en unik posisjon for å koble forskning og innovasjon med samfunnets behov. Deres utstrakte samarbeid med næringsliv, så vel som deres spesialisering mot tema snarere enn fagdisiplin, gjør dem særlig egnet til å levere FoU for nødvendig omstilling av norsk næringsliv.

Gjennom økt grunnbevilgning får instituttene større evne og mulighet til være drivere for omstilling ved å utvikle samarbeid med nytt næringsliv innenfor områdene grønn vekst og digitalisering. Instituttene må dessuten ha økonomiske rammevilkår for også å kunne etablere ny kunnskap på områder der det ennå ikke finnes et etablert og betalingsdyktig næringsliv.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Satsingen forutsetter tilgang på kvalifisert personell. Økningen innebærer primært en styrking av eksisterende kompetansemiljø, dels gjennom intern reallokering og dels gjennom rekruttering. Gitt instituttene eksisterende kompetanse og instituttene attraktivitet i arbeidsmarkedet, er det grunn til å tro at de vil lykkes med å bygge den nødvendige kapasitet.

Finansiering

For å styrke forskningsinstituttene kraft i arbeidet med utvikling og omstilling av norsk næringsliv, bør grunnbevilgningen til TI-instituttene trappes opp med totalt 430 mill. kroner i løpet av de kommende fire årene. Økningen samsvarer med tidligere forslag fra Forskningsrådet om at alle institutter bør ha en grunnfinansiering svarende til minimum 15 % av dere årlige inntekter.

Ordinær grunnbevilgning til TI-instituttene er i 2022 på 487 mill. kroner. Midlene kommer fra NFD. Gitt økning i 2022-budsjettet på ca. 30. mill. kroner foreslår vi at beløpet trappes videre opp med ytterligere 430 mill. kroner over fire år: 100 mill. kroner i 2024 og 110 mill. kroner hvert år i 2025, 2026 og 2027.

²⁴ Kilde: eCORDA. Merk at tilsvarende tall for UH-sektoren, som er vesentlig større enn instituttsektoren, er en sjettedel (100 deltakelser).

Havforskningstiåret

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Utviklingstrekkene på havområdet er tydelige. Havet er i endring; påvirket av klimaendringer, miljøgifter, havforsuring og fiskebestander som flytter på seg. Samtidig har havet en nøkkelrolle i det globale klimasystemet, ikke minst i polarområdene, hvor Norge har et spesielt ansvar. I tillegg er havet lite utforsket sammenlignet med andre områder av naturen. Vi må også møte verdens mat- energi- og transportbehov på en bærekraftig måte. Problemene knyttet til bruk og vern av kyst- og havområdene øker i kompleksitet i takt med økt tilgang og bruk og kan løses med mer kunnskap. Den viktigste drivkraften bak Havforskningstiåret for bærekraftig utvikling er FNs bærekraftsmål. Havet er sentralt i flere av disse. En havforskningstiårssatsing vil gjøre det mulig å nå havmålet; "Bevare og bruke hav og marine ressurser for å fremme bærekraftig utvikling", men et sunt hav er avgjørende også for å nå flere av bærekraftsmålene, så som å stoppe sult og klimaendringer

Hvilke tiltak er relevante?

FNs havforskningstiår for bærekraftig utvikling (2021-2030) ble vedtatt i 2017 av FNs generalforsamling og hadde sitt oppstartsår i 2021. Norge deltar aktivt i havforskningstiåret, og vi har en unik mulighet nå, sammen med resten av verden, til å sette søkelyset på betydningen av havet; for klima, miljø, samfunn og enkeltmenneske.

Norge har verdensledende havnæringer innenfor havbruk, fiskeri og skipsfart og har et særskilt forvaltningsansvar både i Arktis og Antarktis. Norske forskningsmiljøer står svært sterkt på alle disse områdene. Regjeringen satser på hav og vil at Norge skal ha en internasjonalt ledende rolle i havspørsmål. Et eksempel på dette, i tillegg til engasjementet i havforskningstiåret, er høynivå-panelet for bærekraftig havøkonomi, som statsministeren leder, der de 17 landene som er med, har forpliktet seg på en planmessig, bærekraftig forvaltning av sine hav- og kystområder innen 2025.

Den nasjonale forskningsinnsatsen på fiskeri, havbruk og marint var i 2019 på om lag 6,5 mrd. kroner (NIFU Rapport 2021:12. På det marine området (fiskeri- og havbruksforskning ikke inkludert) stod det offentlige for vel tre fjerdedeler av FoU-innsatsen i 2019. Forskning på marine økosystemer og økosystempåvirkning var de viktigste forskningsområdene.

Forskningsrådets innsats på det marine området hadde et samlet volum i 2021 på om lag 1,1 mrd. kroner med 641 aktive prosjekter. Av dette var i underkant av 460 mill. kroner innsats gjennom de målrettede aktivitetene. Norge har en framtrekkende rolle i internasjonalt havsamarbeid, som i JPI Oceans og koordinering av EraNet Cofund på Blue Bio. Forskningsrådet er også aktive i planleggingen av det nye partnerskapet på "A climate neutral, sustainable and productive Blue Economy" i Horisont Europa. Det er også norsk deltagelse i EUs Mission på hav: "Healthy oceans, seas, coastal and inland waters". Alle disse initiativene støtter opp om innsats i havforskningstiåret.

Økosystem- og biodiversitetsforskning, havmiljø og havforvaltning, vil være sentralt i satsingen, men også bærekraft i havnæringene gjennom god forvaltning vil bli vektlagt. Ti sentrale områder for havforskningstiåret bør prioriteres enda sterkere enn i dag. Disse områdene er knyttet til havets rolle for klima, sunne økosystemer, en helhetlig forståelse av hvordan havet skal forvaltes, mat fra havet, fornybar energi og miljøvennlig maritim transport. Vi må ha samarbeid globalt om innsamling, lagring, analysing og deling av data, og verdiskapingen fra havet må komme flere til gode. Et Arktisk hav må forstås og forvaltes i et helhetlig perspektiv. Norsk havforskning og -forvaltning må være med på å gi økt tilgang til, og rettferdig fordeling av, marine ressurser globalt. Det er viktig at "alle" forstår viktigheten av havet og mulighetene fornuftig bruk og vern av havet gir.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

For å oppnå de ønskede effektene av satsingen er det naturlig å satse på forskerstyrte prosjekter for klima, miljø-, forvaltning- og polarforskning og utvikling av næringene både i forskerprosjekter og brukerstyrte prosjekter. Internasjonal marin forskning vil kunne bli støttet gjennom flere virkemidler som JPI-er, partnerskap i Horisont Europa, "EU Missions", Nordforsk og direkte gjennom programmer. Ei ekspertgruppe satt ned av havsekretariatet, har pekt på ti områder der norsk innsats har stor betydning for havforskningstiåret. Forskningsrådet bruker satsingsforslaget som grunnlag for prioritering av forskningsinnsats. Forskningsrådet havsatsing under programnavnet "*Values of the Ocean*" har fått status som offisielt bidrag til FNs havforskningstiår. Dette bidraget bør forsterkes med en økt og kraftfull norsk satsing internasjonalt og nasjonalt.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Ny kunnskap kan sikre en kunnskapsbasert forvaltning av marine ressurser og miljø. Vi vil få vite mer om havmiljø, om klimaprosessene i polare områder, fiskeforflytninger og om forvaltning som grunnlag for politikktutforming. Vi får økt kompetanse i næring og forvaltning, og kunnskapen er tatt i bruk. Dette gir økt verdiskaping og lønnsomhet i viktige havnæringene. Innsatsen de senere år har gitt en enorm teknologisk utvikling. Autonome farkoster som "glidere", droner og AUVer gir en bedre kartlegging og overvåking av havmiljøet, og grunnlaget for god forvaltning øker. Dette må vi utnytte i enda større grad.

Mekanismer, som virker inn på samfunnets aksept i bruken av havet, vil være avdekket og kjent for næring og forvaltning som et resultat av satsingen. Effektene av satsingen vil være at Norge er sentral i den globale kunnskapsutviklingen og i å realisere FNs bærekraftsmål. Norge har en sterk posisjon som havnasjon; innenfor havnæringene, forskning og forvaltning. En satsing vil kunne utnytte og styrke Norge som en ledende forskningsnasjon, og forsterke engasjementet i internasjonalt forskningssamarbeid.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Stor søknadstilgang til aktivitetene på det marine området med søknader av høy kvalitet, men som det dessverre ikke er midler til å finansiere, viser at det er kapasitet i sektoren til å nyttiggjøre seg vekst på området. Forskningsinstituttene er gode til å regulere kapasiteten etter prosjektinngang.

Internasjonal marin forskning blir støttet av flere aktiviteter i Forskningsrådet blant annet gjennom JPI-er og gjennom ERA-nett og direkte gjennom programmer. Marine forskningstemaer i Horisont 2020 har vært en del av mat, miljø og klima. Forskningsrådet legger til rette for økt norsk deltakelse i Horisont Europa både som partnere og koordinatører.

For oppfølging av Havforskningstiåret ser Forskningsrådet viktigheten av å etablere arenaer som fremmer tverrfaglighet og samarbeid. Det er opprette en tiårskomite med representasjon fra forskning, næringsliv, forvaltning og frivillige organisasjoner.

Finansiering

Satsingsforslaget er på 50 mill. kroner, med 30 mill. kroner fra NFD og mill. kroner fra KLD. FNs havforskningstiår hadde oppstart i 2021 og NFD, (fiskeri -og havminister) bevilget 10 mill. kroner fra 2022. NFD vil være hoveddepartementet for satsingen, men KLD er også viktig. I tillegg er KD og UD aktuelle departement da disse også er sterkt involvert i havforskningstiåret. I tillegg til 50 mill. kroner i 2024 ser vi for oss en videre opptrapping av denne satsingen i 2025, 2026 og 2027 med 40 mill. kroner årlig.

Petroleum på vei mot et nullutslippssamfunn

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Regjeringen har som ambisjon å sørge for at utslippene fra olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel kuttes med 50 prosent innen 2030 sammenlignet med 2005 og til netto null i 2050²⁵. Dette er i tråd med anmodningsvedtak i Stortinget i 2020. Petroleumssektoren er en høyproduktiv næring som bidrar med store inntekter, verdiskaping og arbeidsplasser til Norge. Ny OG21 strategi peker på hvor avgjørende klimamålene er for fortsatt verdiskaping på norsk sokkel²⁶. En opptrapping av forskningsinnsatsen er nødvendig. OG21- strategien peker også på betydningen petroleumsnæringen har for utvikling av nye havbaserte næringer. Satsingen bidrar til at Norge vil kunne nå sine klimaforpliktelser og til Forskningsrådets mål om bærekraftig utvikling og omstilling i næringsliv og offentlig sektor.

Hvilke tiltak er relevante?

Internasjonalt ligger Norge langt fremme mht kompetanse og teknologi for å redusere klimagassutslipp fra petroleumssektoren. Dette er også tilfellet for forskning og høyere utdanning innenfor undergrunnsforståelse, der ny kunnskap og teknologi bidrar til energieffektivisering og kostnadseffektiv utnyttelse av ressurser i og nær eksisterende felt. EU har få, om noen, virkemidler rettet mot disse forskningsfeltene som begge er helt avgjørende for sektorens konkurransekraft i et lavutslippssamfunn. Norsk Olje og Gass (NOROG) har sammen med Konkraft utarbeidet en klimastrategi for norsk sokkel²⁷, og strategien oppdateres med statusrapporter²⁸.

FoU innsatsen må akselereres for å nå målene, og Forskningsrådet har gitt innspill til OED på hvordan forskningen kan bidra²⁹. Forskningsrådets portefølje viser en stor bredde av teknologier som har potensial for utslippsreduksjon, og omfatter tematikken som omtales i Klimastrategien. Utslippsreduksjon fra energiproduksjonen er det enkeltbidraget som kan ha størst effekt, og porteføljen omfatter prosjekter som blant annet utvikler mer effektiv turbinteknologi, brennstoff med lav- eller nullutslipp, elektrifisering og integrasjon av havvind.

En rekke nye teknologier og metoder kan bidra til energieffektivisering både av reservoardrift og prosessering. Redusert energiforbruk er en nødvendig bidragsyter for å kutte utslipp på kort sikt, og nå målet for 2030. Digitalisering er en forutsetning for å knytte alle deler av prosessene sammen, fra undergrunnen til produksjonsinnretning og transport. Petroleum har en velfungerende FoU- verdikjede med virkemidler fra grunnforskning, innovasjon til demonstrasjon. Det er stor grad av samhandling mellom forskningsmiljøer, leverandørindustri og oljeselskap som det er viktig å ivareta.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Tiltakene bør speile utfordringene som beskrives i ny OG21 strategi som ble publisert i 2021. Innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter er viktige for å nå 2030-målet, mens langsiktig

²⁵ Hurdalsplattformen (2021-2025).

²⁶ OG21 (2021): A new chapter. [og21-strategi_no.pdf](#)

²⁷ [framtidens-energinæring-paa-norsk-sokkel-konkraftrapport-2020-1.pdf \(norskoljeoggass.no\)](#)

²⁸ [statusrapport-2021---framtidens-energinæring-pa-norsk-sokkel---klimastrategi-mot-2030-og-2050.pdf \(norskoljeoggass.no\)](#)

²⁹ Reduksjon av klimagassutslippene fra olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel med 50 pst. innen 2030: [oed-rapport-med-omslag.pdf \(forskningsradet.no\)](#)

kompetansebyggende forskningsaktivitet hvor rekruttering inngår er nødvendig for å nå 2050-målet.

Energimeldingen vektlegger langsiktig verdiskaping fra norsk sokkel innenfor rammene av norsk klimapolitikk og Parisavtalen³⁰. Rystad Energy har gjennomført en studie av effekter av Forskningsrådets petroleumsforskning³¹. Effekstudien fra 2020 viste at petroleumsforskning skaper enorme verdier for samfunnet og at potensialet for klimagassreduksjoner er stort.

Tiltakene kan realiseres ved forsterket og målrettet satsing på portefølje petroleum og i samarbeid med portefølje energi, transport og lavutslipp. Det vil være store gevinster av reduserte klimagassutslipp ved en integrering av kraftsystemene i petroleumsvirksomheten med fornybar energi fra land eller hav samt avkarbonisering av naturgass med karbonfangst og lagring (CCS). Det er mulighet for videreutvikling av CCS for bruk direkte på gassturbiner i petroleumsnæringen, enten på eksisterende innretninger eller på nye innretninger. Dette kan også sees i sammenheng med integrering av kraftsystemer og/eller for produksjon av blått hydrogen.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Målet med tiltak er en videreutvikling og varig endring av petroleumssektoren mot utslippsfri produksjon og samtidig utvikling av nye eksportnæringer til erstatning for de gradvis fallende investeringer på norsk sokkel med dertil synkende eksportinntekter fra sektoren.

Et relevant eksempel er *Deep Purple* hvor TechnipFMC utvikler løsninger for offshore kraftproduksjon basert på hydrogenteknologier kombinert med flytende havvind. Løsningen muliggjør både fornybar kraft til olje & gass installasjoner og offshore hydrogenproduksjon. Systemet kan levere kraft i perioder uten vind og har potensiale til å redusere CO₂-utslipp med 80-100%.

Forskningsrådet har et årlig tilfang av prosjekter som kombinert både er relatert til behovet for reduksjon av klimagassutslipp og til behovet for mer kostnadseffektiv produksjon, men innovasjonstakten må akselereres gjennom økte bevilgninger for å strekkes mot målet om nullutslipp fra sektoren innen 2050.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Det er behov for bedre samordning med forskningen innenfor karbonfangst og lagring for å ta ut det fulle potensialet for FoU innenfor feltet. Horisont Europa (HE) har også virkemidler for leverandørindustrien som retter seg mot lavkarbon industrier inkludert dekarbonisering av naturgass som vil være viktig for Norges eksport av naturgass.

Tematikken er forankret i de årlige tildelingsbrevene fra Olje- og energidepartementet (OED), og det er løpende dialog med OED om hvordan forskningen innenfor petroleumssektoren kan innrettes for best mulig å bidra til målet om å gjøre sektoren utslippsfri.

FoU-aktørene innenfor petroleumssektoren har et langt og godt samarbeid med sluttbrukere av forskningen for å sikre relevans i satsingen samt redusere tiden fra forskning til marked. Dette er svært viktig nå da det haster å få redusert klimagassutslipp fra petroleumsaktiviteten på norsk sokkel. NOROG og Konkraft sin klimastrategi viser at det er vilje og evne til å se sektorens rolle i arbeidet med å oppnå et nullutslippssamfunn og samtidig sikre Norge en gradvis og bærekraftig omlegging av økonomien.

³⁰ [Meld. St. 36 \(2020–2021\) - regjeringen.no](#)

³¹ Rystad Energy (2020) Effekter av Forskningsrådets målrettede aktiviteter innen petroleum. [Rystad Energy \(forskningsradet.no\)](#)

Finansiering

Satsingen foreslås finansiert med 30 mill. kroner fra OED.

Global matsikkerhet

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Matsikkerhet er en stor bekymring i et økende antall land og regioner, spesielt i land som rammes av klimaendringer, krig og konflikt. Matsikkerhet er også knyttet til samfunnsstrukturer som handler om utdanningsnivå, fattigdom og makt/avmakt, og er definert som en menneskerett, nedfelt i FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Det er økende usikkerhet rundt den framtidige robustheten i global produksjon og i internasjonale handelssystemer med matvarer. Det trengs ny kunnskap for å styrke matsystemenes bærekraft og for å bekjempe sult og feilernæring. Krigen i Ukraina har rammet matproduksjonen i ett av verdens største kornproduserende land, noe som vil gi langvarige konsekvenser for matsikkerheten. Framover kan det også forventes at enkelte land vil iverksette eksportforbud for eksempel for korn, noe som har inntruffet tidligere ved usikkerhet i nasjonal matforsyning.

Norge, med en selvforsyningsgrad på om lag 40 %, korrigert for importert fôr, bør øke matproduksjonen. Det styrker lokal, klimasmart produksjon og senker avhengigheten av import. Dette frigjør mat til land som selv trenger den. Et velfungerende matsystem er avhengig av bærekraftig naturressursforvaltning og rettferdig fordeling av naturressurser. Det er også avhengig av den videre kjede av aktører på veien mot markedet. Ny kunnskap er nødvendig for å sikre klimatilpasset landbruk, redusere matsvinn på alle nivå i verdikjedene og gjøre matproduksjonen mer sirkulær, varslingssystemer og klimatjenester som er tilpasset behovene på bakken, risikofinansiering og risikohåndtering.

Bekjempelse av sult er et prioritert område i regjeringsplattformen og Forskningsrådet vil styrke innsatsen for å bidra til bærekraftsmål 2 om utryddelse av sult. Satsingen favner forskning på globale og nasjonale forhold i matsystemene. Bærekraftsmål 12 ansvarlig forbruk og produksjon innebærer å minske ressursbruk, miljøødeleggelse og klimagassutslipp, som satsingen også vil bidra til.

Hvilke tiltak er relevante?

Det er behov for å styrke finansieringen av forskning som bidrar til å realisere norske ambisjoner og forpliktelser overfor Agenda 2030. Finansiering av internasjonalt forskningssamarbeid på matsikkerhet er velutviklet og koordinert, og Norge er og har vært sentral bidragsyter. Samarbeidsplattformen JPI FACCE har i mange år koordinert og finansiert internasjonal forskningsinnsats på landbruk, matsikkerhet og klimaendringer. Norge er også med og finansierer One CGIAR (Consultative Group on International Agricultural Research) som er verdens største FoU-nettverk for primærnæringer og matsystemer i utviklingsland, og ivaretar også de store globale genbankene. EUs rammeprogram fremmer koplingen mellom mat, klima, miljø og helse gjennom Green Deal-initiativet generelt og Farm to Fork-strategien spesielt. I nordisk kontekst jobbes det godt blant myndigheter og forsknings- og innovasjonsfinansierer. Framover er det ventet at de kommende partnerskapene i EUs rammeprogram, spesielt på matsystem og Ën-Helse (One Health - human helse, dyrehelse, plantehelse og miljø) vil være av betydning. Både European Food Safety Authority (EFSA) og den norske Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) vil fremover jobbe mer i retning Ën-Helse i sine risikovurderinger, også som et resultat av at man ser en økende trend til sirkulær bioøkonomi i matproduksjon.

Forskningsrådets innsats på tema mat er i 2022 om lag 500 mill. kroner, og av dette er en stor andel kunnskap som styrker matsikkerheten – på alt fra dyre- og plantehelse til foredling og prosessering, inkludert matsikkerhet i et utviklingsperspektiv.

Det er behov for å styrke samspillet og dialogen mellom forskere og brukere av forskning for å informere forskningen og for å sikre at forskningen tas i bruk. Det vil være behov for tverrfaglig og tverrsektoriell forskning, og det er spesielt behov for forskning som benytter ex-ante evalueringer og ulike framsyningsmodeller (foresighting) og forskning på nøkkeldrivere i matsystemene (som konflikter, klimaendringer, befolkningsvekst, inntektsendringer, urbanisering, etterspørsel, innovasjoner og teknologier) for å sikre en mer objektiv beslutningstaking for fremtidige prioriteringer og investeringer både nasjonalt og globalt.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Satsingen på matsikkerhet vil favne forskning på urban og rural matsikkerhet, sult og ernæring, rettferdig og effektiv naturressursforvaltning som sikrer bærekraftige økosystemer, bærekraftig og klimatilpassningsdyktig landbruk (inkludert naturkatastrofer, opprettelsen av varslingsystemer og digitale klima- og landbrukstjenester, én-helseperspektiver), bønders rettigheter og økonomiske muligheter, handel og rettferdig fordeling av goder fra naturressurser. Langtidsplanen for forskning og utdanning viser til at sterke landbruksfaglige kunnskapsmiljøer bidrar vesentlig i den internasjonale kunnskapsbyggingen omkring matsikkerhet, disse miljøene må opprettholde nivå og aktivitet. De må også i større grad stimuleres til å samarbeide med internasjonale aktører (som One CGIAR) og med nasjonale kunnskapsmiljøer i land i sør.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

En ny innsats på forskning om global matsikkerhet vil styrke norsk innsats mot bærekraftmålene, støtte opp under regjeringsplattformen og gi ny kunnskap for å bekjempe sult og styrke bærekraften, og bidra til mer forutsigbarhet, i fremtidens matsystemer globalt og nasjonalt.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Kapasiteten i forskningssektoren for en satsing i tråd med de prioriterte tiltakene i dette satsingsforslaget, er til stede. Forskningen på feltet holder høy kvalitet og det er relevante miljøer i både UH- og instituttsektoren i store deler av landet samt globalt. Forskning på global matsikkerhet er drøftet i møter med UD og NORAD, både i styringsmøtet og i andre sammenhenger.

Finansiering

For å realisere satsing på global matsikkerhet er det behov for 25 mill. kroner. Sektoransvarlige departementer for denne satsingen er LMD og UD. Det foreslås en 15 mill. kroner fra UD og 10 mill. kroner fra LMD. Forslaget bør sees i sammenheng med det prioriterte forslaget Samfunnsikkerhet og cybersikkerhet i en usikker verden, hvor også forskningsfeltet global matsikkerhet inngår.

Det nye Arktis

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Ingen steder på kloden skjer oppvarmingen raskere enn i Arktis, og de arktiske økosystemene, landområdene og havområdene er i sterk endring. Klimaprosessene gir ikke effekter bare i Arktis, men bidrar til å forsterke den globale oppvarmingen. Havet har en nøkkelrolle i det globale klimasystemet, og er spesielt viktig for de arktiske økosystemene. Endringene i Arktis muliggjør økt aktivitet, bl.a. sjøtransport, gir nye utfordringer og medfører økt risiko. Endringene kan utfordre den geopolitiske stabiliteten. Russisk krigføring gjør det geopolitiske perspektivet viktigere enn før. Norsk tilstedeværelse og bærekraftige norske samfunn i nord blir vesentlig.

En bærekraftig og fredelig utvikling i Nord/Arktis, og opprettholdelse av Norge som polarnasjon krever oppdatert kunnskap om klima- og miljøutviklingen og de økonomiske og kulturelle konsekvensene. Forskningstøkt representerer en viktig og fredelig form for tilstedeværelse.

Hvilke tiltak er relevante?

Klimaendringene påvirker miljø- og livsgrunnlaget i økende grad, og endringene har allerede hatt stor effekt på Svalbard og i Arktis. Vi ser varmere hav og mindre sjøis, minkende isbreer, tining av permafrost, endringer i nedbørmengder og forflytting av marine arter. Dette vil over tid endre næringsgrunnlaget og forutsetningene for bosetting i Nord-Norge og på Svalbard, men hvordan og hvor mye er mindre klart.

Flere land viser økende interesse for Arktis både for å utnytte de rike forekomstene av ressurser, men også av geopolitiske grunner. Dette synliggjøres bl.a. i at flere land ønsker tilstedeværelse på Svalbard og i at flere land og EU utvikler Arktis-strategier med betydelig innslag av forskning. Vi ser også at enkelte land utfordrer Svalbardtraktaten og norsk råderett over havområder og sokkel i områdene rundt Svalbard.

Aktuelle tiltak vil være:

- a) Styrket kontinuitet i utlysninger relevant for Svalbard for å styrke posisjonen til norsk forskning på Svalbard og for å styrke tilstedeværelse og effektiv utnyttelse av infrastruktur.
- b) Stimulering av bredt engasjement rettet mot tokt i Polhavet og utforskning av norske hav- og sokkelområder. Det kommer et initiativ til å følge opp Arven etter Nansen. Et slikt initiativ bør ha stor fleksibilitet i hvem som er med. Oppfølgingsplanen for polarforskning anbefaler nasjonalt samarbeid og store, lengrevarende prosjekter.
- c) En forsiktig geografisk utvidelse sørover og til fastlandet for å studere polare problemstillinger der (og i tråd med internasjonal avgrensning av Arktis). De polare klimaendringene observeres også på fastlandet, hvor de over tid kan ha betydelige samfunnsmessige konsekvenser. Dette er viktig for kunnskapsgrunnlaget for arbeid med klimatilpasning.
- d) En større faglig bredde, særlig på fastlandet, med tanke på å studere spørsmål hvor polare forhold, klimaendringer, næringsgrunnlag og geopolitikk møtes. Polare leveforhold er ikke bare klima, og klimaendringene berører ikke naturen isolert, men hele livsgrunnlaget og dermed demografi og forutsetningene for bærekraftig tilstedeværelse.
- e) En styrket satsing på prosjekter som kombinerer Arktis og Antarktis. Oppfølgingsplanen gir en tydelig anbefaling om styrket forskning i Antarktis.
- f) En generell styrking av eksisterende budsjettformål for å legge til rette for større og bredere satsinger i polarforskningen. En generell styrking av forskningen i

nordområdene og i Arktis er i tråd med ambisjonen om en ny giv i nordområdene, jf. Hurdalsplattformen.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Innenfor aktuelle rammer prioriteres b) først, fordi det er nå det er en sjanse til å mobilisere til styrket bredde i etterfølgeren til Arven etter Nansen. Deretter a) som tiltak for styrket tilstedeværelse. Deretter punkt c) og d) sammen fordi de styrker koplingen mellom forskning i Arktis og leveforhold, klimatilpasning og forvaltning.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

De viktigste resultatene vil være i form av bedre kunnskap for den framtidige forvaltningen av de nordligste havområdene og bedre forståelse av hva slags endringer vi må forberede oss på i Arktis og norske hav- og nordområder. Vi vil også få mye kunnskap om utviklingen i Arktis og nordområdene som er verdifull i seg selv, men som også er av betydning for Norge som kunnskapsnasjon.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Det er ønskelig med tidlige avklaringer som muliggjør bred mobilisering i forskningsmiljøene. Samarbeid med initiativtakere til oppfølgingen av Arven etter Nansen er viktig.

Finansiering

Satsingen foreslås finansiert med 10 mill. kroner fra KLD. Det foreslås også 10 mill. kroner fra KDs post 53 i nullvekst. KDs midler må sees i sammenheng med nedtrappingen av innsatsen i Arven etter Nansen.

Kvinnehelse

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Det forskes for lite på en rekke sykdommer som utelukkende eller i hovedsak rammer kvinner. Disse sykdommene går ut over helsen og livskvaliteten til hundretusener norske kvinner i alle aldre. Det er mye kvinnehelseforskning av høy kvalitet i Norge, som vi skal bygge videre på, men mange kvinner er plaget av sykdommer og tilstander vi kan for lite om. Forskningsrådets portefølje viser at vi har liten eller ingen forskning knyttet til temaer som endometriose, abort, overgangsalder, menstruasjon eller hormon- og stoffskiftesykdommer. Forskning på kvinnehelsesykdommer er svært mye diskutert i mediene. Helse er et prioritert tema i ny Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032, og regjeringen framhever "kjønnsforskjeller i helse med et særlig fokus på kvinnehelse" som et tiltak i planen. Kvinnehelseutvalget skal etter planen legge frem en NOU før kvinnedagen 2. mars 2023. Vi ønsker med denne satsningen å bidra til å tette kunnskapshullene.

Hvilke tiltak er relevante?

De siste fire årene har Forskningsrådet i gjennomsnitt finansiert kvinnehelseforskning med 102 mill. kroner i året. I årene 2018-2021 hadde vi 79 pågående kvinnehelseprosjekter, hvorav to Sentre for fremragende forskning (SFF).

Halvparten av prosjektene er knyttet til forplantning og fødsel, men blant disse er det bare to prosjekter som ikke er direkte relatert til graviditet. Mors alder når hun føder sitt første barn er økende med et gjennomsnitt i 2021 på 30,1 år. Majoriteten av forskningen setter altså søkelys på en ganske liten del av kvinners livsperioden, når de føder barn ved 30-45 års alder). Kreft er det nest største investeringsområdet blant kvinnehelseprosjekter. Mest studert er brystkreft og livmorhalskreft. Det finnes store kunnskapshull i forskning på andre gynekologiske kreftsykdommer og kreftsykdommer som rammer kjønnene ulikt. Underrepresenterte helsekategorier inkluderer hjerte- og karsykdommer, hormonelle forstyrrelser og kroniske smertelidelser med stor sykdomsbyrde og redusert livskvalitet, som autoimmune sykdommer, bindevevssykdommer, muskel- og skjelettlidelser og endokrine sykdommer, som hypoteorose.

Forskningsrådet har siden 2004 finansiert prosjekter som er relevante for kvinners helse med dedikerte midler. Midlene varierte lengde fra 6 til 11 mill. kroner per år, men i 2017 økte vi innsatsen med en dedikert utlysning og i 2018 finansierte vi fem kvinnehelseprosjekter med 66 mill. kroner. Vi gjentok dette i 2020. Da bevilget vi 50 mill. kroner til fire prosjekter. I 2022 innvilget Forskningsrådet to prosjekter for 32 mill. kroner med temaer som tidligere manglet i Forskningsrådets kvinnehelseportefølje og der det var kjente kunnskapshull; kronisk bekkensmerter og anoreksi nervosa. I 2023 lyser Forskningsrådet ut 60 mill. kroner til forskerprosjekter som kan bidra til god helse for kvinner eller redusere kjønnsbasert ulikhet i helse. Kartleggingen viser at vi har flere sterke miljøer som forsker på kvinnehelse, men at porteføljen har store kunnskapshull på viktige områder. For å stimulere til forskning på områder som i dag er forskningssvake, lyser vi ut dedikerte midler til forskning på kvinnehelse som setter søkelys på kunnskapshull. I tillegg er det viktig å studere kjønnsforskjeller i forskning på sykdommer som rammer begge kjønn.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Kartleggingen av porteføljen har vist at Norge har flere svært sterke forskningsmiljøer som jobber med kvinnehelse, blant annet knyttet til fruktbarhet og fødsel. Disse har fått god støtte til sin forskning fra våre ordinære utlysninger av forskningsmidler (hovedsakelig FRIPRO).

Vi foreslår å øke innsatsen på områder som er viktige for kvinnehelse og hvor vi har store kunnskapshull. Dette inkluderer forskning på årsaker til uønskede forskjeller i helse- og tjenestetilbud mellom kvinner og menn.

Forskningsmidler vil bli lyst ut som Forskerprosjekter og/eller Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP-er), avhengig av hvilke behov som skal dekkes. KSP-er er særlig aktuelt ettersom søknadstypen stimulerer til samarbeid mellom ulike miljøer. Det kan i tillegg være aktuelt med tematisk spissede utlysninger om forprosjekter.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Gjennom denne foreslåtte satsingen vil vi få forskning på temaer av stor betydning for kvinners helse og bidra til å tette kjente kunnskapshull. Gjennom satsingen vil vi fortsette å styrke omdømmet til kvinnehelseforskningen og bidra til å oppnå uttalte politiske mål. I mediedebatten pekes det på viktigheten av at Forskningsrådet får øremerkede midler til forskning på kvinnehelse.

LTP 2023-2032 fremmer kvinnehelse og kjønnsperspektiver som et tiltak i perioden, og Kvinnehelseutvalget vil legge frem sin utredning i forkant av kvinnedagen i 2023. Det er derfor viktig at vi planlegger en økt satsning på forskning på kvinners helse.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Forskningsrådet har i en årrekke fått øremerkede midler fra HOD til kvinnehelseforskning. Dette, sammen med midler fra særlig Sanitetskvinnene, har ført til at vi i Norge har kapasitet til videre økt forskning på kvinners helse. Selv om noen av våre aller sterkeste forskingsmiljøer forsker på kvinnehelse (en rekke bevilgede forskerprosjekter og to SFF-er) så forskes det bare på en svært begrenset del av kvinners helse.

En rekke politiske partier har satt forskning på kvinners helse høyt på agendaen, og regjeringen har fremmet det i ny LTP. I tillegg har kvinners helse vært svært hyppig diskutert i media den siste tiden. Den offentlige interessen for forskning på kvinners helse er ventet å øke ytterligere ettersom NOU-en om kvinners helse nærmer seg overrekkelse.

Finansiering

Satsningen på forskning på kvinners helse bør ha et flerårig perspektiv for å kunne bygge kompetanse og kapasitet på de områdene kartleggingen har vist at vi i dag har kunnskapshull. Forskningsrådet mottar årlig omkring 20 mill. kroner til forskning på kvinners helse. En slik satsning gir rom for en dedikert utlysning hvert annet år. Vi mener at det de neste tre årene bør være årlige utlysninger knyttet til forskning på kvinners helse. En utlysning bør ikke ha utlyst beløp på mindre enn 40 mill. kroner. Forutsigbarhet er avgjørende for en vellykket gjennomføring. HOD vil være hoveddepartement. Samfinansiering med pasient- og brukerorganisasjoner, som Sanitetskvinnene og andre, kan være en mulighet. Det foreslås en økning på 20 mill. kroner fra HOD i 2024.

Persontilpasset medisin

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Persontilpasset medisin (PM) blir nå implementert i helsetjenestene, og det er nødvendig at utvikling og implementering av PM følges med FoUol for at helsetjenesten skal forbli bærekraftig gjennom denne utviklingen. HOD arbeider med en revidert nasjonal strategi for PM. Forskningsrådet er koplet tett på arbeidet. Forskning og innovasjon skal integreres sømløst i strategien. Regjeringen viser til strategien i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032, og PM er et tiltak som regjeringen vil prioritere. Visjonen i den nye strategien er at PM skal bli en integrert del av forebygging, diagnostikk, behandling og oppfølging i helsetjenesten med mål om bedre helse og mestring gjennom livet. Rammen er for alle diagnosegrupper. Vår ambisjon med forslaget er tilsvarende bred. Forslaget vil tilrettelegge for en kunnskapsbasert bærekraftig persontilpasset helsetjeneste.

Hvilke tiltak er relevante?

Selv om utviklingen innenfor forskning og innovasjon på PM-området har vært betydelig de siste årene, er vi bare i startgropen av utviklingen. Det er behov for å løfte og styrke feltet generelt, og persontilpasningen har kommet ulikt langt innenfor ulike sykdomsgrupper og områder.

Forskningsrådet har finansiert ca. 300 PM-prosjekter for nesten 3 milliarder kroner i tiårsperioden 2012-2021. Omlag en tredjedel av dette er forskningsinfrastruktur. Vi har finansiert mest PM-forskning på kreftområdet og minimalt på persontilpasset forebygging. Det meste av PM-forskningen er ledet fra Oslo. PM-området er imidlertid gjennom tiårsperioden breddet ut til flere diagnosegrupper og helsekategorier, mer ut over landet og til flere sektorer, inkludert primærhelsetjenesten og næringslivet. Store behov ligger foran oss med behov for bidrag fra alle sektorer.

Vi ser økende antall søknader innenfor PM nasjonalt og internasjonalt. I Forskningsrådets portefølje ser vi at norske forskere samarbeider med forskere i hele 32 ulike land og kan konkurrere godt internasjonalt innenfor PM, spesielt på kreftdiagnostikk og -behandling. Det er viktig å tilrettelegge nasjonalt for norsk deltakelse i internasjonale prosjekter i bredden av PM. Innsatsen nasjonalt mot nordisk, europeisk og globalt må koordineres og skreddersys for å benytte midlene der de får best nytte. EU har et spesielt fokus på PM, både i rammeprogrammet og i partnerskap. Et nytt partnerskap (EP PerMed) vil starte i 2023/2024.

I tillegg til økte midler gjennom Forskningsrådet, er det viktig å legge til rette for samarbeid mellom de ulike aktørene som finansierer forskning og innovasjon innenfor PM i offentlig og privat sektor. Det er behov for virkemidler for å få med alle aktører i forskningsprosjektene, inkludert offentlig-private samarbeid (myndigheter - forskningsaktører - tjenestetilbyderne - næringsliv) for å sikre implementering og verdiskaping. Det blir viktig med prosjekter på tvers av sektorer og tjenesteområder, ikke minst for å øke forskningen innenfor PM i kommunal helse- og omsorgstjeneste. Framover vil det spesielt bli behov for mer kompetanse innenfor bioinformatikk/-statistikk, modellering/maskinlæring og molekylærbiologi/-patologi i forskningen og til implementering i kliniske arbeid innenfor PM.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

RRI med særlig vekt på personvern må ivaretas godt samtidig som det juridiske landskapet må følge forskningsfronten bedre for å løse unødvendige hindre. Dette gjelder nasjonalt så vel som internasjonalt.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Innenfor PM har forskningen på ulike sykdomsgrupper og sektorpolitiske områder kommet ulikt lang. Der norske forskere hevder seg godt er det behov for å stimulere til EU-søknader, legge norske midler i EU-partnerskap og i nordiske utlysninger. Innenfor mer forskningssvake områder er det behov for nasjonale utlysninger for å bygge kompetanse gjennom nasjonalt og internasjonalt samarbeid.

Gjennom arbeidet med ny nasjonal strategi for PM (2023-) ble det spesielt identifisert behov for tettere kopling og samarbeid mellom forskning og klinikk og mellom forskning, myndigheter og næringsliv for vellykket implementering av PM. Samtidig må bredden av persontilpasning, som også inkluderer forebygging og selve tjenestetilbudet, i FoU øke. Dagens søknadstyper i Forskningsrådet kan dekke behovet godt.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

PM er framtiden for innbyggere, pasienter og pårørende. PM kommer, og med god og relevant forskning vil den komme kontrollert og med høy nok kvalitet og bredde til at det kan bli likeverdige og bærekraftige tilbud til befolkningen i hele landet. Nye metoder må følges av forskning på konsekvenser for helsetjenesten og samfunnsøkonomien. For en bærekraftig persontilpasset helsetjeneste framover må vi ha særlig fokus på helseøkonomi, etikk og også rette mer forskning inn mot forebygging, bivirkninger av medikamenter. Vi må også klart definere hvilke pasienter som ikke skal inn i behandlingsløp. En strategisk satsing på PM kan og vil lønne seg for samfunnet, både i kroner og øre, i økt livskvalitet, redusert sykdomsbyrde og overkommelig belastning på helsevesenet.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Det er kapasitet i sektoren, en del miljøer er svært gode i internasjonal sammenheng, og nye samarbeidskonstellasjoner med ulik ekspertise vil med de rette virkemidlene oppstå for å løse problemstillingene som ligger foran oss på PM-området. Helsetjenesten kan ikke forbli bærekraftig uten mer forskning på PM, og HOD og regjeringen anerkjenner dette ved å ønske mer forskning på PM, ref. ny LTP med PM som tiltak og ny nasjonal strategi med forskning og innovasjon integrert. I det viktige samspillet mellom spesielt UoH-sektoren, næringslivet og helsesektoren må en del utfordringer løses. Det gjelder økonomiske

insentiver, deling av infrastruktur så vel som håndtering av data, personopplysninger, samtykker med mer på tvers av sektorer og også over landegrensler.

Finansiering

Økt satsing foreslås finansiert fra HOD med 20 mill. kroner.

Utviklingsforskning

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Etter flere år med positiv utvikling er det nå en stor økning i antall mennesker som lever i ekstrem fattigdom. Situasjonen i mange lavinntektsland er kritisk, da disse har blitt hardt rammet av flere hendelser samtidig: Global pandemi, klimakrise, økosystemkrise, en global politisk krise samt økonomisk krise som forsterkes av økte matvarepriser. Stor økonomisk ulikhet, innad i land og mellom land, er årsak til mange av de voldelige konfliktene i verden, også konflikter som tilsynelatende bunner i nasjonal, etnisk, religiøs eller kulturell identitet. Det er behov for ny kunnskap om hvordan målsetningene om utvikling og likestilling kan oppnås over hele verden. For å redusere global fattigdom, sikre anstendige levekår for de fattigste og å nå bærekraftsmålene trenger vi forskning som kan bidra til å informere beslutningsprosesser i norsk utviklingspolitikk og bidra med ny og relevant kunnskap til politikktutforming for, og implementering av, effektive og skalerbare og fremtidsrettede tiltak.

Hvilke tiltak er relevante?

Satsingen på utviklingsforskning utløper i 2023, og en ny satsing må etableres for å sikre at Norges omfattende globale engasjement baseres på beste tilgjengelige kunnskap. Norge har gode miljøer på forskning for global utvikling, og det er viktig at denne kompetansen ivaretas og videreutvikles for å understøtte norsk utviklingspolitikk samt sivilsamfunnsaktører som jobber i utviklingsfeltet. Flere aktører i universitets- og instituttsektoren bør stimuleres til i sterkere grad å delta i utviklingsforskningen, ikke minst gjennom forskerutdanningen av Ph.d. og Postdok, og tilrettelegging for utenlandsopphold ved relevante institusjoner i det globale sør.

Satsingen favner hele bredden av utviklingsfeltet og vil innrettes i tråd med OECDs DAC-regelverk for bruk av bistandsmidler. Bærekraftsmålene ut ifra et utviklingsperspektiv står sentralt i satsingen. Tverr- og flerfaglig forskning som belyser både årsaker til, og effektive tiltak for å overkomme fattigdom og ulikhet i lavinntektsland er nødvendig i møte med komplekse problemstillinger. Det er spesielt behov for forskning som benytter ex-ante evalueringer og ulike framsyningsmodeller (foresighting) og forskning på sammenhengene mellom ulike nøkkeldrivere for fattigdom som konflikter, klimaendringer, befolkningsvekst, inntektsendringer, urbanisering, innovasjoner og teknologier, med mer for å sikre en mer objektiv beslutningstaking for fremtidige norske prioriteringer og investeringer innen bistand.

Det bør også sikres forskning på virkninger av bistand i mottakerland (eksempelvis i form av følgeforskning av bistandsprogrammer). En vurdering av norsk og internasjonal bistand og hvilke konsekvenser den har hatt og kan komme til å få når det gjelder reduksjon av fattigdom vil være et viktig bidrag til å få en kunnskapsbasert og relevant utviklingspolitikk.

En fornyet satsing må se den nasjonale forskningsinnsatsen i sammenheng med andre internasjonale forskningssamarbeid. Det er viktig å stimulere til deltakelse i utlysninger i Horisont Europa, spesielt i tilknytning til EUs nye satsing 'Africa initiative'. Satsingen vil ha som mål å fremme vitenskapelig kvalitet innenfor utviklingsforskningen, styrke dialogen med sentrale brukere og bidra til at forskningen blir tatt i bruk.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Utviklingsforskning er et felt med etiske og sikkerhetsmessige utfordringer knyttet til bl.a. feltarbeid under krevende forhold. Det er avgjørende at partnerskap med forskere og andre aktører i lavinntektsland er rettferdige og likeverdige for å sikre høy kvalitet og relevans på forskningen.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

For å utvikle og opprettholde nasjonal analysekapasitet i bredden av utviklingsfeltet, trengs det langsiktig og forutsigbar finansiering. Det må bygges kapasitet og utvikles ny kunnskap om fattigdomsreduksjon og rettferdig fordeling av felles goder; utdanning, kompetanse og jobbskaping; fred og konflikt, vold og sårbare stater; kvinners stilling, rettigheter og muligheter samt matsikkerhet og matsystemer, miljø, klima og grønn omstilling i et utviklingsperspektiv. Det legges til grunn at forskningen skal ha et sterkt innslag av internasjonalt forskningssamarbeid med deltakelse fra partnerlandene i utviklingspolitikken. Det er videre behov for å sikre forskning som ser på globale og internasjonale spørsmål på tvers av nord-sør akse.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Satsingen skal sikre styrket forskningskapasitet og et bedre og mer objektivt beslutningsgrunnlag for norsk utviklings- og bistandspolitikk. Den skal understøtte politikkutforming og implementering av effektive og skalerbare tiltak som bidrar til fattigdomsreduksjon og til at Norges globale ambisjoner og forpliktelser realiseres. Det er iverksatt en rekke tiltak for å styrke dialogen mellom forskningsmiljøene og brukerne av forskningen for slik å bidra til mer kunnskapsbasert politikk og praksis, blant annet knyttet til forskning på humanitær innsats samt skatt og kapitalstrømmer i lavinntektsland.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Forutsetningen for å kunne realisere målsetningene knyttet til forskning på dette feltet er at midlene til utviklingsforskning videreføres og økes. På den måten vil man kunne støtte opp under forskning som bygger kompetanseberedskap på temaer som både er høyt på den politiske agendaen og på temaer som ennå ikke har høy politisk aktualitet.

Finansiering

Finansieringen av utviklingsforskningen har hatt store kutt i senere år. Det er behov for langsiktighet og forutsigbarhet for å sikre nødvendig rekruttering til feltet. Under dette satsingsforslaget på Utviklingsforskning foreslår Forskningsrådet en vekst på 40 mill. kroner fra UD.

Internasjonale relasjoner, utenriks- og sikkerhetspolitikk

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Stadig flere stater og regioner preges av ustabilitet, vold og pågående konflikter, senest Europa med den russiske angrepet på invasjonen av Ukraina. Omfattende manipulering av data og strategisk propaganda nødvendiggjør at fakta og analyser gjøres åpent tilgjengelig. Sikkerhetssituasjonen påvirkes av utviklingen av nye teknologier, inkl. militært teknologi og i rom- og cyberdomenene. Skillet mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet blir mindre tydelig, og trusselbildet mot Norge er uforutsigbart. Satsingen internasjonale relasjoner, utenriks- og sikkerhetspolitikk skal gi økt kunnskap om sosiale, politiske og kulturelle

utviklingstrekk internasjonalt, samt kunnskap om vilkår for vellykket internasjonalt samarbeid, og hvordan dette påvirker vårt eget samfunn.

Hvilke tiltak er relevante?

Norsk forskning på utenriks- og sikkerhetspolitikk er til tross for sin beskjedne størrelse, av høy kvalitet og har relativt god bredde. Forskningen utføres i de utenriks- og sikkerhetspolitiske forskningsinstituttene og i universitets- og høyskolesektoren. Flere av miljøene er verdensledende på sine felt. På områder som er sentrale for Norge er det viktig at vi har miljøer med dybdekunnskap og som i fellesskap evner å møte det uventede med et bredt faktagrunnlag og mangfold i tilnærminger. På den måten kan man under skiftende omstendigheter bidra til praktisk politikktutforming. Satsingen vil se den nasjonale forskningsinnsatsen i sammenheng med andre internasjonale forskningssamarbeid. Særlig viktig er det å stimulere til deltakelse i utlysninger i NordForsk og Horisont Europa.

Forskningen drar på innsikt fra flere fag, som politisk økonomi, geopolitikk, kulturelt hegemoni og spørsmål om identitet. Nye tilnærminger betrakter ofte samfunnet i regional kontekst og forstår spenninger og konflikter som sosial og kulturell kommunikasjon. En åpnere analytisk plattform har gjort forskningen bedre rustet til å forstå verden, og til å kaste lys over de brytningene vi står oppe i. Det er nødvendig å trekke veksler på hele bredden av disipliner, metodiske tilnærminger, og analytiske perspektiver for å forstå endringsprosessene og for å kunne bidra til en informert politikk både for norske myndigheter og andre aktører. Forskningsrådets satsing på forskning om utenriks- og sikkerhetspolitikk bidrar til å opprettholde og forsterke de norske miljøene. I samarbeid med brukergruppene, særlig forvaltning, politiske fora og media, arbeider man for at forskningen tas i bruk i viktige beslutningsprosesser, samtidig som man opprettholder et nasjonalt forsvar gjennom god informasjonsflyt. Aktiviteten skal også være en pådriver for at norske forskningsmiljø engasjerer seg mot det internasjonale virkemiddelapparatet.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Det er et stort behov for å utvikle og opprettholde nasjonal analysekapasitet på utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål, med en langsiktig og forutsigbar finansiering, uavhengig av akutte hendelser nasjonalt og internasjonalt som påvirker og endrer departementenes mulighetsrom for å finansiere forskning og langsiktig oppbygging av kunnskapsbaser og -miljøer. Det må bygges kapasitet særlig med henblikk på kunnskap om den nye situasjonen i Ukraina, om Midtøsten og om de internasjonale organisasjonene, i tillegg til at det må være nok midler å konkurrere om til at de eksisterende fagmiljøene kan opprettholdes. En av prioriteringen fra Utenriksdepartementet er opprettholdelse av den norske Russlandskompetansen. Tildelingene har vært opprettholdt de siste årene, men med forholdsvis beskjedne årlige bevilgninger. Det er behov for å styrke innsatsen på forskning som ser på globale og internasjonale spørsmål på tvers av regioner.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Satsingen skal sikre nasjonal kompetanseberedskap og god kunnskap hos beslutningstakere og i befolkningen. Den skal bidra til gode tverrgående beslutningsprosesser i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, bidra til politikktutforming for og implementering av effektive tiltak som styrker og sikrer Norges trygghet, vår internasjonale posisjon og omdømme. De siste årene er det tatt flere grep for å styrke dialogen mellom forskningsmiljøene og brukerne av forskning for slik å bidra til mer kunnskapsbasert politikk og praksis, bl.a. knyttet til forskningsinnsatsen på Øst-Europa og Russland.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Tildelinger til forskning på utenriks- og sikkerhetspolitikk må økes, og departementets øremerkinger holdes på et mer overordnet nivå. På den måten vil man kunne støtte opp under forskning som bygger kunnskapsbaser for det uventede, samt tar i bruk og kombinerer ressurser og kunnskap fra ulike fagfelt og regionkunnskap. Det er tilstrekkelig kapasitet i forskningssektoren, men uten forutsigbare midler til forskning i bredden av feltet kan det bli vanskelig å sikre nødvendig rekruttering, noe som vil føre til en forvitring av forskningsmiljøene. Behovet for denne satsingen er drøftet i møter med relevante seksjoner i UD samt fremmet på styringsmøtet med departementet høsten 2021.

Finansiering

Satsingen trenger en opptrapping over tid for å møte kunnskapsbehovene. Vekstforslaget for 2024 til satsingen er på 10 mill. kroner og fremmes overfor UD. Med dette vekstforslaget legger vi til grunn at dagens inntektsnivå for satsingen videreføres for kommende år.

Bruke hele landets kapasitet i omstillingen

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Omstilling av Norge i grønn retning krever koordinert og langsiktig arbeid på tvers av fag og sektorer, og det krever at ressurser i hele landet tas i bruk. Kunnskapsbasert utvikling og bruk av de godt spredte utdannings- og forskningsinstitusjonene i alle landets regioner er nødvendig for at Norge skal lykkes med bærekrafts- og verdiskapingsutfordringene. Det er nødvendig å utvikle samarbeidet mellom arbeidslivet og utdannings- og forskningsmiljøene for å møte samfunnets og næringslivets behov for kompetanse. Særlig vil høyere forskerkompetanse i næringslivet påvirke bedrifters kapasitet til å arbeide kunnskapsbasert. I mange regioner er det velfungerende forsknings- og innovasjonssystemer, mens det i andre regioner er ufullstendige eller umodne strukturer. Ambisjonen må være at forsknings- og innovasjonssystemet i hele landet skal være et konkurransefortrinn for Norge.

Hvilke tiltak er relevante, og hvorfor?

Utfordringene som ønskes adressert er både knyttet til regionale forsknings- og innovasjonssystem og behovet for økt forskerkompetanse i næringslivet og næringslivsinnsikt i utdannings- og forskningsinstitusjonene.

Forskningsrådet foreslår å styrke den regionale kapasitetsløft-satsingen. Formålet er økt kapasitet både i næringslivet og UHI, mer relevante utdanningstilbud basert på næringslivets behov, mer relevant forskerkompetanse og økt utdanningsnivået i næringslivet på områder som er i tråd med regionale prioriteringer og bærekraftig samfunnsutvikling.

Det foreslås også å utvikle et tilbud med regionale forskerforsterkningsmidler hvor formålet er å øke forskerkapasiteten på utvalgte området gjennom målrettet samarbeid og et 50:50 spleiselag med regionene. Dette vil bidra til bedre sammenheng mellom regionale og nasjonale strategier og satsingsområder. Midlene vil gå til ordningen Nærings-phd'er for å øke antall forskere som er del av de regionale smart-spesialiseringsstrategier og til kapasitetsløftprosjekter.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Resultatet vil være at flere næringsaktører i hele landet deltar i fremtidsrettede utviklingsløp sammen med utdannings- og forskningsinstitusjonene, og på denne måten bidrar vi til å legge grunnlaget for kunnskapsbasert innovasjon og fremtidig verdiskaping som igjen vil bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling. Virkningene vil vi se på systemnivå, der vi vil få et tettere samarbeid mellom næringsliv og FoU-institusjonene, et samarbeid preget av forståelse for hverandres perspektiver og kultur og lave barrierer for samarbeid. Effekten vil være utvikling av fremtidsrettet næringsliv, nye verdikjeder og flere relevante forskere på områder som er viktige for landet og som vil understøtte ny næringsvekst i mange år fremover.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Det antas å være kapasitet i landet til å nyttegjøre seg tiltakene som er beskrevet. Vi ser økt etterspørsel fra næringslivet etter våre innovasjonsprosjekter, og mobiliseringen knyttet til kapasitetsløft-utlysningen viser svært stor interesse fra aktører i hele landet. Kvaliteten i 2021-søknader til kapasitetsløft var høy, og kun omtrent halvparten av prosjektene med karakter 6 (hvorav 7 er høyest) kunne støttes.

Finansiering

Satsingsforslaget foreslås finansiert med 15 mill. kroner fra KDD.

Samisk forskning

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Da de fleste samer bor i Norge har den norske stat et særlig ansvar for å finansiere langsiktig forskning av høy kvalitet om samiske forhold, både innenfor og utenfor Norge, samt å rekruttere forskere til samisk-relevant forskning. Økt forskningsinnsats er nødvendig både for rekruttering av forskere, og for å utvikle kunnskap i og for de samiske samfunnene. Utfordringene er særlig knyttet til situasjonen for de samiske språkene som står i fare for å bli ytterligere svekket, behovet for kompetanse om samisk kultur og historie i skolen og høyere utdanning, samt den demografiske utviklingen og behovet for ny og innovativ næringsutvikling grunnet klimaendringenes påvirkning på biologisk mangfold og naturbaserte næringer i samiske bosetningsområder.

Gjennom en styrket forskningsinnsats vil satsingsforslaget være et sentralt bidrag til å styrke kunnskapsgrunnlaget som gir samiske og norske myndighetsorgan, beslutningstakere og øvrig befolkning, bedre innsikt og beslutningsunderlag vedrørende forhold som er av sentral betydning for å sikre og utvikle samisk identitet, samisk språk, samisk kultur, samfunnsliv og næringsutvikling.

Hvilke tiltak er relevante?

Innsatsen skal på et overordnet nivå sikre og utvikle det samiske folks språk, kultur-, samfunns- og næringsliv – et område som den norske stat har et særlig ansvar for. Innsatsen skal bidra til å rekruttere samer til forskning, finansiere langsiktig forskning av høy kvalitet om samiske samfunn (både innenfor og utenfor Norge), samt frembringe kunnskap som er relevant for politikk, forvaltning og næringsutvikling og for andre aktører i samfunnet.

Det er et stort behov for å få styrket finansieringen for å kunne dekke den tematiske bredden som ligger innenfor både humaniora og samfunnsvitenskapelig forskning, men også innenfor

naturvitenskapelig forskning. Koblingen mellom hum/sam-forskning og naturvitenskapelig forskning, vil være særlig relevant når det gjelder kunnskap om klimaendringer i de sirkumpolare områdene. Da de primærnæringer og andre naturbaserte næringer i de samiske områdene er særlig sårbare for klimaendringer, er det et stort behov for å frembringe mer kunnskap om sårbarhet, samt ny og innovativ kunnskap om de endrede behovene for næringstilpasning.

Den nåværende finansieringen av samisk forskning er svært begrenset og gjør det umulig å imøtekomme forsknings- og kunnskapsbehov, samt den økte forskningskapasiteten fra de samiske forskningsmiljøene hvor kvaliteten på søknadene har økt betraktelig over tid. Økt finansiering av kunnskap om samiske forhold på tvers av tema, fag og sektorielle grenser er derfor avgjørende for å kunne gi et bedre beslutningsgrunnlag for både samiske og norske myndighetsorganer.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Den samiske befolkningen har historisk sett vært utsatt for forskning som kan beskrives som uetisk og krenkende. Derfor er det særlig viktig at forskning i/på/for de samiske samfunnene vektlegger samers involvering og samskaping i forskningsprosessene, samt at formidling av forskningsresultater skjer på en nyansert og varsom måte.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Satsningen må sikre koblingen mellom kunnskapsbygging og anvendelse, og være et viktig tiltak for å støtte opp om og utvikle nasjonal kapasitet og kompetanse for at samiske forskningsmiljøer skal kunne delta på internasjonale arenaer. Innenfor samisk forskning er det naturlig å innta et relasjonelt og urfolkskomparativt fokus – både på et nordisk og internasjonalt nivå. Satsningen ønsker derfor å bidra til å styrke mulighetene om internasjonale forskningsmidler, for eksempel Horisont Europa, samt å legge til rette for utenlandsopphold og gjesteforskerstipend.

Det er viktig å rekruttere samer til forskning og at flere rekrutteres til samisk forskning da forskningsbehovet er stort og problemstillingene er komplekse. Samer bør selv kunne medvirke til og influere på den forskningsmessige agendaen, og forskerens egen etniske og kulturelle bakgrunn kan ha stor betydning for den samfunnsmessige relevansen av de spørsmålsstillinger som reises. Satsningen ønsker derfor å oppmuntre til rekrutteringsstillinger.

For at forskningen skal være bærekraftig og anvendbar for samiske beslutningstakere og andre må satsningen videre stimulere til prosjekter som ser samisk forskning på tvers av fag, tematiske områder og sektorielle grenser. Det er derfor viktig å stimulere til forskerstyrte prosjekter og prosjekter med brukermedvirkning som integrerer hum/sam-perspektiver og naturvitenskapelig forskning, særlig gjelder dette innenfor feltet klima og miljø, men også helse, som er et tematisk bredt og tverrdisiplinært område. Da klimaendringene fører til store utfordringer for samfunns- og næringsliv er det også viktig å stimulere til prosjekter som ser på koblingen mellom forskning og næringsliv/innovasjon tilpasset endrede forhold i samiske områder.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

- Økt kunnskapsgrunnlag av høy kvalitet innenfor bredden av de tematiske områdene, deriblant kunnskap hvor humaniora- og samfunnsvitenskapelige dimensjoner er integrert i naturvitenskapelig forskning (særlig innenfor området klima og miljø, og helse), samt forskningsbasert kunnskap koblet opp imot næringsliv og innovasjon.
- En mer langsiktig virkning av et styrket kunnskapsgrunnlag og økt forskningsinnsats vil også bidra til å gi samer og andre bedre innsikt i forhold av sentral betydning for samisk identitet og samfunns- og næringsutvikling. Dette vil kunne gi et

bedre og mer bærekraftig beslutningsunderlag for både samiske og norske myndighetsorganer, noe som på sikt vil bidra til å sikre og utvikle samiske folks språk, kultur-, samfunns- og næringsliv.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Norge har flere miljøer av høy kvalitet som også når opp internasjonalt, og det er derfor viktig å fortsette kompetanseoppbyggingen og rekrutteringen av flere til samiske forskning. Det er i tillegg viktig å opprettholde de sterke miljøene på et område som er i sterk utvikling. Uten styrket forskningsinnsats er det en risiko for at vi ikke klarer å opprettholde og utvikle kompetansen i forskningsmiljøene, og at vi dermed ikke kan ivareta våre forpliktelser.

Det trengs mer tverrfaglig forskning som omfavner større deler av bredden innenfor samisk forskning, samt fornyelse av teori og metode, spesielt innenfor språkforskning, men også innenfor koblingen mellom humaniora/samfunnsvitenskapelige og naturvitenskapelig teori. Det er også behov for å styrke samspillet og dialogen mellom forskere og brukere av forskning, både for å informere forskningen og for å sikre at forskningen tas i bruk både innenfor politikk, forvaltning og næringsutvikling.

Finansiering

Innsatsen er finansiert av Kunnskapsdepartementet (10 mill. kroner), og Kommunal- og distriktsdepartementet (3,5 mill. kroner), og har dermed en total årlig inntekt på 13,5 mill. Samisk forskning er underfinansiert, og budsjettet gir ikke rom til helhetlig grep for å styrke og opprettholde sterke miljøer på et viktig samfunnsområde som Norge har ansvar for. Det foreslås en vekst på 10 mill. kroner rettet mot KDD.

Rettsvitenskapelig forskning

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

På alle samfunnsområder er juridiske forhold en viktig del av konteksten og rammebetingelsene for samfunnsutviklingen. Økt utviklingstakt fordrer økt kunnskapsutvikling på rettsvitenskapfeltet for å ivareta rettssikkerhet og bærekraft, og sikre tilstrekkelig utvikling i lovverket. Regjeringen prioriterer i langtidsplanen tillit og fellesskap og viser til at økt kompleksitet i samfunnet fører til økt rettsliggjøring og at store samfunnsutfordringer må møtes med regulatoriske virkemidler.

Evalueringen av juridisk forskning i 2021 (JUREVAL) påpeker at det er lite samarbeid mellom nasjonale institusjoner og liten grad av tverrfaglig arbeid med nærliggende disipliner. Samarbeid på tvers av underdisipliner innenfor rettsvitenskapen og tverrfaglig med andre disipliner er avgjørende for å få frem ulike perspektiver av betydningen for rettsutviklingen. Økt internasjonalisering i form av samarbeid og publisering har betydning både for norsk retts integrering i internasjonal rett og for forståelse for internasjonale perspektiver.

Hvilke tiltak er relevante?

Det er relativt lav søkning til Forskningsrådet fra de juridiske fagmiljøene, men tilslagsprosenten er god og vitner om at prosjektene holder relativt høy kvalitet og relevans i forhold til de utlysningene og temaene de søker på. JUREVAL hevder at skjevheten i finansieringen ved de ulike institusjonene gir ulik kapasitet for å kunne nå opp på ulike konkurransearenaer. Dette sammen med behovet for samarbeid for å forske på tvers av underdisipliner tilsier at tiltakene bør utvikle samarbeidet mellom de ulike miljøene samt å

styrke internasjonale samarbeid. Det er også aktuelt å øke samspill mellom forskning, utdanning, forvaltning og tjenester.

I etterkant av NAV-skandalen har det blitt investert i forskning for å forstå EØS-rettens betydning for norsk rett. I tillegg har JUREVAL blitt fulgt opp med midler til nettverk med vekt på regulatorisk utvikling. Forskningsmiljøene som får disse midlene forventes å søke ytterligere eksterne midler til tematikkene. Det er derfor viktig å følge opp disse investeringene og videreutvikle miljøene. Størrelsen på satsingen og deltakelse fra sektordepartementer vil være avgjørende for i hvor stor grad satsingen kan dekke bredden i samfunnsutfordringer.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

På alle samfunnsområder er juridiske forhold en viktig del av konteksten og rammebetingelsene for samfunnsutviklingen. Det er derfor behov for å styrke forskningen om juridiske forhold, for å sikre nødvendig fornyelse og omstilling og forskning på forholdet mellom norsk rett og internasjonal rett.

For å løse samfunnsutfordringene trenger vi juridiske perspektiver og kunnskap om regulatoriske forhold. Det er behov for en satsing nå for å videreutvikle de miljøene som sammen kan svare på samfunnsutfordringene fra et juridisk ståsted. Forskningsrådet anbefaler følgende tiltak:

- å etablere flere FoU-prosjekter som søker å finne løsninger på problemstillinger knyttet til rettssikkerhet, regelverksfortolkning, regulatoriske forhold og lovanvendelse
- å tilrettelegge for økt samarbeid mellom FoU-miljøer og aktører i offentlig sektor for kunnskapsutvikling innenfor ulike juridiske områder.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Satsing på juridisk forskning rettet mot samfunnsutfordringer vil være avgjørende for å rekruttere og øke andelen forskere og styrke de juridiske fagmiljøene. Forskerne kan bistå departementene med oppdatert kunnskap for politikktutforming, lovarbeid og forvaltning. Det er behov for en satsing nå for å bygge miljøer som sammen kan svare på samfunnsutfordringene fra et juridisk ståsted. For å løse de fleste samfunnsutfordringene trenger vi juridiske perspektiver og kunnskap om regulatoriske forhold.

Overnasjonale avtaler og reguleringer og forståelsen av disse er av avgjørende betydning for Norges evne til å utvikle og ivareta for eksempel velferdsstatens institusjoner og i størst mulig grad forhindre saker som NAV-skandalen og Menneskerettsdomstolens dommer i norske barnevernssaker.

Juridiske rammeverk er en nødvendig forutsetning for eksempel for innføring av tiltak for ulike typer kriser. Uten satsing på utvikling av juridisk forskning vil nasjonale lover og regler mangle den nødvendige oppdateringen som trengs for å iverksette hensiktsmessige og effektive tiltak og reguleringer, enten det gjelder forebygging av kriser som utvikler seg over tid som klimakrisen, eller håndtering av mer akutte kriser som korona.

Manglende satsing på å styrke rettsvitenskapelig forskning i samarbeid med andre fag for å styrke tverrfagligheten i kunnskapsutviklingen vil begrense muligheten for å ivareta juridiske perspektiver i møte med samfunnsutfordringer. I tillegg vil det medføre manglende kapasitet og kompetanse hos juridiske miljø til delta i på den internasjonale arenaen.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

JUREVAL og tidligere analyser tyder på at det er både kvalitet og kapasitet i fagmiljøene til å søke mer og få mer finansiering gjennom Forskningsrådets konkurransearenaer. Forslaget er forankret i en dialog med JD, AID og KD gjennom flere år.

Finansiering

Forskningsrådet forslår at feltet styrkes med 20 mill. kroner i 2024, hvorav 10 mill. kroner fra JD og 10 mill. kroner fra AID.

Migrasjon og integrering

Hva er problemet og skal vi oppnå?

Antallet innvandrere i Norge har mer enn tredoblet seg de siste tjue årene. Ved inngangen til 2022 hadde over en million personer i Norge innvandrerbakgrunn³². For å lykkes med integreringen er det viktig med tilgang til et solid kunnskapsgrunnlag. I Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032 slår Regjeringen fast at det trengs et bedre kunnskapsgrunnlag for å styrke tillit og fellesskap i det norske samfunnet. Å motvirke utenforskap er beskrevet som én av hovedutfordringene, herunder utenforskap blant ulike innvandringsgrupper. Det er behov for å understøtte integreringspolitikken med "forskning som gir kunnskap om hva som virker for at ulike innvandrergrupper inkluderes og deltar i norsk samfunns- og arbeidsliv, og som bidrar til å utvikle likeverdige utdannings- og velferdstjenester til en mangfoldig befolkning"³³.

Dagens innsats gir lite rom for å styrke og opprettholde sterke forskningsmiljøer på et viktig samfunnsområde der kunnskapsbehovet stadig er i endring. Krigen i Ukraina utfordrer integreringsfeltet på flere områder. I tillegg rammet koronapandemien innvandrerbefolkningen hardt. Økte midler kan bidra til kunnskapsgrunnlaget for å håndtere utfordringer knyttet til integrering og til at forskningskapasitet og -kompetanse i norske miljøer videreutvikles.

Hvilke tiltak er relevante?

Innenfor dagens budsjettamme for arbeids- og velferdsområdet har det vært rom for å innvilge ca. ett prosjekt årlig om integreringsforskning. Dette er ikke i samsvar med kunnskapsbehovet og responsen fra forskningsmiljøene. Forskningsrådet mottar et relativt høyt antall søknader av god kvalitet på integreringsfeltet, noe som tyder på en god kapasitet til å nyttiggjøre seg vekst. Norge har flere miljøer av høy kvalitet som også når opp internasjonalt. Det er behov for å opprettholde sterke miljøer med relevant kompetanse for AIDs sektor og forvaltningsområder. Forskerne kan være svært viktige premissleverandører for gode politiske beslutningsprosesser på et område hvor det stadig kommer nye (og til dels uforutsette) utfordringer og kunnskapsbehov.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente utover at det må tas etiske hensyn når forskning som omfatter personer i potensielt sårbare situasjoner.

³² Indikatorer for integrering. IMDI, 2022

³³ Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032, 2022

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Det anbefales å finansiere prosjekter som gir ny kunnskap og styrker forskningsmiljøene. Også prosjekter som involverer brukere av forskningen kan være aktuelt.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt? For en økning på 10 mill. kroner kan vi finansiere flere nye prosjekter av høy kvalitet. Det gir enkelte etablerte forskere/forskningsmiljøer mulighet til å opprettholde sin aktivitet og finansiere 1-2 doktorgrader eller postdoktorer til feltet. De kan utvikle samarbeid nasjonalt og internasjonalt som kan øke kvaliteten på forskningen. Ny forskning vil føre til innsikt som formidles til beslutningstakere, forskere og allmennheten. Rekruttering til og styrking av forskningsmiljøene vil gi beslutningstakere et godt grunnlag når de skal bestille kunnskap om spesifikke problemstillinger når det er behov for det. Dette vil bidra til det totale kunnskapsgrunnlaget for politikk og forvaltning som gjør arbeidsliv og sivilsamfunn bedre i stand til å håndtere utfordringer på integreringsområdet. Det kan tydeliggjøre politiske dilemmaer og valgmuligheter i håndteringen av innvandreres deltakelse i arbeids- og samfunnsliv, forebygge segregering og utenforskap samt bidra til et mer opplyst ordskifte. De langsiktige effektene av en styrket forskningsinnsats er et bærekraftig velferdssystem og vellykket internasjonalt samarbeid om migrasjon og integrering.

Innsats på integreringsforskning gjennom Forskningsrådet siden 90-tallet har bidratt til langsiktig oppbygging av gode forskningsmiljøer. At miljøene har hevdet seg i den internasjonale konkurransen om forskningsmidler er en indikasjon på høy kvalitet. Det må satses på integreringsforskning nå for fordi dagens innsats gir lite rom for å styrke og opprettholde sterke miljøer på et viktig samfunnsområde. Små midler gir svake incentiver for forskere til å delta i konkurransen om forskningsmidler. Dersom ingen tiltak iverksettes vil det medføre et kunnskapsgrunnlag som ikke står i forhold til utfordringene på et komplekst felt, og forskningsmiljøene kan bli dårligere rustet til å levere gode analyser om integreringspolitikken.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Forskningsrådet mottar et relativt høyt antall søknader av god kvalitet på integreringsfeltet, noe som tyder på en god kapasitet i miljøene til å nyttiggjøre seg vekst. Norge har flere miljøer av høy kvalitet som også når opp internasjonalt.

Finansiering

Den nåværende finansieringen på om lag 10 mill. kroner til integreringsforskning gjennom Forskningsrådet per år gir lite rom for å styrke og opprettholde sterke miljøer på et viktig samfunnsområde. Vi anbefaler en styrking på 10 mill. kroner fra AID.

Bærekraftig nasjonaløkonomi

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Norge har en omfattende velferdsstat som langt på vei er finansiert av skatt og avgifter, ikke minst fra petroleumssektoren. Krigene i Ukraina, store svingninger i oljeprisen og uro i valutamarkedene, samt demografiske endringer, har endret langtidsutsiktene for norsk økonomi. Tiltakene for å begrense koronapandemien hatt store konsekvenser for den globale økonomien og i Norge har de økonomiske virkningene av pandemien slått ulikt ut i ulike sektorer. Det trengs kunnskap for å identifisere, forstå og håndtere årsakene til, og

ringvirkningene av, de raske skiftene i økonomien, samt hva dette innebærer for omstilling, effektivisering og omfordeling, bl.a. knyttet til fremveksten av en datadrevet økonomi, klima- og miljøutfordringene samt demografiske endringer. Forskningen på samspillet mellom konjunkturer, strukturer og politikk må styrkes for å kunne forklare sentrale makroøkonomiske utfordringer og for å kunne utforme en økonomisk politikk som kan bidra til å løse disse utfordringene. En kraftfull forskningssatsing på skatt vil være et viktig bidrag til utformingen av fremtidens skatte- og avgiftspolitik, og slik sikre et bærekraftig fundament for velferdssamfunnet.

Hvilke tiltak er relevante?

Norsk økonomifaglig forskning er generelt god, og i enkelte tilfeller fremragende, men forskningen på enkelte sektorområder knyttet til klima og miljø, ressursforvaltning mv. vurderes som noe svak, både hva angår kritisk masse på forskergruppene, kvalitet og rekruttering. Skal norske forskere hevde seg i internasjonalt forskningssamarbeid trengs det vekst i den økonomifaglige forskningsinnsatsen. Koblingen mellom mikro- og makroøkonomi bør styrkes og det må sikres tverrfaglig forskning, bl.a. i skjæringsfeltet økonomi og jus, eksempelvis i tilknytning til skatterettslige og rettsøkonomiske problemstillinger. Det trengs bred samfunnsøkonomisk forskning for å fremskaffe kunnskap om de økonomiske utfordringene som følger av nasjonale, internasjonale og globale utviklingstrekk, på tvers av sektorer. Hvilken virkning den økonomiske politikken har, vil variere med makroøkonomiske forhold. Det har over tid vokst frem en stor datadrevet økonomi, ledet an av internasjonale plattformsselskaper, som er svakt regulert. Dersom det ikke frembringes ny kunnskap og nye modeller for ulike scenarier, vil Norge stå dårligere rustet til å forvalte nasjonaløkonomien på en bærekraftig måte. Videre vil befolkningens forventninger om mer og bedre offentlig finansierte velferdstjenester forde at finansieringen av disse gjennom skatte- og avgiftspolitikken er bærekraftig.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Ingen kjente.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Det trengs en handlingsrettet satsing som fremmer forskning av høy kvalitet med både mikro- og makroøkonomiske perspektiver og som er relevant for sentrale brukere i politikk og forvaltning. Det er behov for mer forskning som kan belyse sentrale drivere av konjunkturer og samspillet mellom penge- og finanspolitikk og forskning som kan belyse den økonomiske samfunnsutviklingen på tvers av sektorer. Forskningsrådet vil bidra til realisering av prosjekter med høy vitenskapelig kvalitet som utvikler ny anvendt teori og empiriske metoder innenfor temaene Konjunkturer, formue og økonomisk politikk, Bærekraftig velferdsstat i en global økonomi og Vekst, produktivitet og omstilling. For forskning på skatt og avgifter vil utvikling av et sterkt faglig miljø for skatteøkonomisk forskning i Norge være et sentralt perspektiv. Det vil vektlegges forskning innenfor temaene skattegrunnlag og realøkonomiske virkninger; fordelingsvirkninger samt etterlevelse og skatteforvaltning. Satsingen vil gi ny kunnskap og sikre høyere kvalitet i forskningen gjennom konkurranse og mobilisering til internasjonalt samarbeid og deltakelse i Horisont Europa. Det er avgjørende for en bærekraftig økonomisk utvikling i Norge at norske forskningsmiljøer, i tett samarbeid med internasjonalt ledende forskere, kan bidra til kunnskapsgrunnlaget for den økonomiske politikken.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

En satsing på forskning om velferdssamfunnets økonomiske bærekraft vil etablere en nasjonal konkurransearena for forskning på sentrale samfunnsøkonomiske tema. Satsingen vil ventelig gi økt kapasitet og kvalitet i forskningen gjennom økt vitenskapelig produksjon, flere doktorgrader og økt internasjonalt forskningssamarbeid. Det forventes at satsingen vil frembringe ny kunnskap om sektorovergrepene som påvirker den makroøkonomiske

utviklingen, gi et forbedret grunnlag for en helhetlig økonomisk politikk, bedre kjønnsbalanse i økonomifaglig forskning og styrket dialog mellom forskere og brukere av forskningen.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Norge har flere gode miljøer som tilsier at det ikke trengs særskilte tiltak for å løfte kvaliteten i bredden av norsk samfunnsøkonomisk forskning, men det er enkelte temaer som trenger målrettede incentiver for å sikre nasjonal forskningskapasitet på felt som etterspørres av samfunnet. En videre innsats på forskning om skatt vil være en sentral del av satsingen. Det vil legges vekt på å stimulere til samarbeid på tvers av institusjoner innenfor forskningssektoren, også med hensyn til økt samarbeid mellom UH-sektoren og instituttsektoren. Det vil også være et mål å få til forskningssamarbeid mellom forskere og sentrale brukere av forskningen, herunder direktorater og etater mv.

Finansiering

Det er behov for en langsiktig og forutsigbar finansiering av satsingen med opptrapping over en treårsperiode til 50 mill. kroner. Finansdepartementet har sektoransvar for satsingen. Det foreslås 30 mill. kroner fra FIN i 2024.

Likestilling og mangfold i vår tid

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Likestilling er et definerende trekk ved det norske samfunnet, en av våre fremste "sosiale innovasjoner" og avgjørende for velferdsstatens økonomiske og sosiale fundament. Den nordiske samfunnsmodellen bygger på høy grad av deltakelse i arbeids- og samfunnsliv for alle. Befolkningens opplevelse av og evne til samhørighet og sammenheng er grunnlaget for samfunnets bærekraft. I tråd med generell globalisering og økt migrasjon blir samfunnet mer mangfoldig og komplekst, og endringene skjer raskt. Utenforskap og manglende følelse av tilhørighet og deltakelse er skadelig både for den enkelte og gjør i sum samfunnet mer sårbart. Et samfunn i rask endring gir nye likestillings- og mangfoldsutfordringer i ulike samfunnssektorer. Det er behov for kunnskapsbasert politikk og tiltak som kan gi mer likestilling, mindre diskriminering og mer mangfold. Dette vil bidra til et mer inkluderende samfunnsfellesskap og et bedre liv for mange.

Dialogen mellom Forskningsrådet og Kultur- og likestillingsdepartementet har synliggjort at det er behov for videreutvikling og styrking av kunnskapsgrunnlaget for arbeidet med likestilling og mangfold på en rekke arenaer og sektorer. Den reviderte Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning sier at regjeringen vil utarbeide og gjennomføre en tverrsektoriell FoU-strategi for å styrke kunnskapsgrunnlaget for likestillings-, ikke-diskriminerings- og mangfoldsinnsatsen. Strategien vil gi et godt grunnlag for utvikling av prioritert forskningsinnsats i 2024 og framover.

Hvilke tiltak er relevante?

Likestilling og mangfold er tverrgående og sektorovergripende tematikk. Temaer knyttet til likestilling og mangfold tilhører kjerneelementer i den offentlige samtalen, og involverer spørsmål om likeverd, identitet og tilhørighet i samfunnet. Derfor er det så viktig at utforming av politikk og tiltak på dette området bygger på forskningsbasert kunnskap. Også internasjonalt ser vi at dette området har et stort fokus. EU-kommisjonen framholder likestilling som en av kjerneverdiene i det europeiske fellesskapet, og de høye ambisjonene på området avspeiles i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Samtidig skårer Norden og Norge tradisjonelt høyt på alle parametere som gjelder likestilling i samfunnet. Vi bør derfor ta mål av oss å ligge i fremste rekke internasjonalt når det gjelder å utvikle og dele ny kunnskap på dette feltet.

Tradisjonelt har likestilling dreid seg om å fremme og sikre kvinners rettigheter og muligheter på lik linje med menn. Men de seinere åra har likestillingsutfordringer blant gutter og menn fått økt oppmerksomhet, eksempler er gutters frafall i skolen, fedres rett til og krav på

deltakelse i omsorg for sine barn og ekstremistmiljøers dyrking av en maskulinisert voldsetetikk i sosiale medier. Dette er noe av bakteppet for at regjeringen nå har satt ned et nytt mannsutvalg som skal se på menns utfordringer med likestilling.

Fra og med 2018 har vi hatt én felles lov for likestilling og diskriminering i Norge. Loven forbyr diskriminering knyttet til en rekke ulike grunnlag, og den er nylig blitt utvidet til å gjelde flere former for diskriminering. "Mangfold" kan forstås som variasjoner langs parameterne i lovverket. I tillegg er ulikheter i sosial bakgrunn, inntekt og livsgrunnlag viktige dimensjoner.

Som et ledd i forarbeidet til den planlagte tverrsektorielle FoU-strategien for likestilling og ikke-diskriminering, utarbeidet NIFU på oppdrag fra Forskningsrådet i 2021 en systematisk kunnskapsoversikt over nordisk forskning på diskriminering, trakassering og likestilling. Rapporten viser at det er størst volum på forskning på etnisitet (med vekt på diskriminering) og kjønn (med vekt på likestilling), og langt mindre på de andre diskrimineringsgrunnlagene som loven dekker.³⁴

Den tverrsektorielle FoU-strategien må følges opp av økt konkret FoU-satsing for å kunne videreutvikle forskningen på nevnte forskningssvake områder og tema, samt styrke likestillingsperspektivet på fagfelt der dette er relevant.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Utvikling av ny kunnskap på områder som involverer minoriteter og utsatte grupper kan medføre forskningsetiske problemstillinger, for eksempel knyttet til brukerinvolvering. En overordnet problemstilling kan være at identifikasjon av forskningsbehov, og beslutninger om hvilke områder innenfor likestilling og diskriminering om bør prioriteres, vil ha etiske implikasjoner og berøre utsatte grupper.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Mer likestilling, mangfold og ikke-diskriminering er vesentlig for fellesskap, samhold, gode demokratiske prosesser, og bidrar til sosial bærekraft. Et forskningsbasert kunnskapsgrunnlag for politikk og tiltak på disse områdene er viktig. Den tverrsektorielle FoU-strategien og tilhørende FoU-satsing skal styrke kunnskapsutvikling og forskning med relevans for likestillings- og mangfoldsutfordringer i samfunnet.

Kunnskapsoversikten fra NIFU synliggjør de norske forskermiljøene med særskilt kompetanse, og hvor det fins internasjonalt forskningssamarbeid. Samtidig ser vi at det er behov for å øke kapasiteten når det gjelder forskning på hele bredden av diskrimineringsgrunnlag som loven dekker, og eventuelle samspill mellom disse. Handlingsrettet forskning på temaer der likestillings- og mangfoldsspørsmål står sentralt, kan gi nye verktøy for å løse viktige samfunnsutfordringer. Høy grad av brukerinvolvering må være en viktig del av kunnskapsutviklingen, både for at problemstillinger skal treffe godt og for at forskningsresultatene skal få effekt og komme til nytte. En målrettet satsing på dette området vil samtidig styrke norske miljøers muligheter til å nå opp i internasjonale utlysninger, i tråd med målet om å mobilisere til internasjonalt samarbeid og deltakelse i Horisont Europa. Satsingen vil også naturlig ta opp globale og internasjonale utviklingstrekk og løfte komparative perspektiver.

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Satsingen vil gi et godt utgangspunkt for oppfølgingen av en tverrsektoriell FoU-strategi på likestilling og ikke-diskrimineringsområdet, og gi relevant og oppdatert kunnskap av høy kvalitet, som grunnlag for politikk, lov- og tjenesteutvikling. Målrettet innsats på dette feltet vil styrke likestillings-, integrerings- og antidiskrimineringspolitikken. Ambisjonen er at satsingen

³⁴ [Nordisk forskning om diskriminering, trakassering og likestilling: En forenklet kunnskapsoversikt \(unit.no\)](#)

vil bidra til økt inkludering og mindre utenforskap, bredere deltakelse i samfunnsliv og politikk og i overordnet perspektiv et mer demokratisk, likestilt og sosialt bærekraftig samfunn. Satsingen vil derfor også bidra til å følge opp det nye samfunnsoppdraget Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsli.

Rekrutteringen til likestillings- og mangfoldsforskningen i Norge vil bli styrket, og det vil utvikles flere tverrfaglige prosjekter mellom humaniora, samfunnsfag, naturvitenskap og teknologi. Fornyelse, høy kvalitet og større bredde i norsk likestillings- og mangfoldsforskning vil være viktige forutsetninger for å utvikle mer og bedre kunnskap om likestilling og mangfold, både nasjonalt og internasjonalt.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

Det er god kapasitet i sektoren til å nyttiggjøre seg vekst. Samtidig er det potensial for langt større grad av brukerinvolvering i kunnskapsutviklingen. Forskningen må ses i internasjonal sammenheng, og det må tilrettelegges for gode nettverk og samarbeid på tvers av land. Samfunnseffektene står sentralt. Det har vært løpende dialog med Kulturdepartementet fra 2020 om behovet for økt forskningsbasert kunnskapsutvikling på dette feltet.

Finansiering

I 2024 foreslås det 10 mill. kroner til tiltaket i vekst fra Kultur og likestillingsdepartementet. Satsingsforslaget bør sees i sammenheng med forslaget på det nye samfunnsoppdraget Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv, som også foreslås finansiert fra KUD.

Kultur og medier

Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

Kultur og medier utgjør viktige arenaer for fellesskap og deltakelse i samfunnet. Samtidig preges samfunnsutviklingen stadig mer av digitalisering og annen teknologiutvikling, noe som også fører til store og raske endringer og omstillinger for medier og kulturliv, frivillighet og sivilsamfunn. Det har ført til endrede rammebetingelser, bl.a. knyttet til økonomi og konkurranse fra globale aktører, og til nye utfordringer for demokrati og samfunnsdeltakelse. Dagens samfunnssituasjon med konflikter og krig viser betydningen av kritiske, uavhengige medier, demokratisk beredskap og institusjoner som forvalter samfunnets kultur og historie.

Utviklingen er i høy grad teknologidrevet, og må suppleres med forskningsbasert kunnskap om samfunnsmessige aspekter, både kulturelle, sosiale, etiske og juridiske. Det er behov for systematisk kunnskap om kulturens og medienes rolle, betydning og rammevilkår i lys av digitalisering, globalisering og andre samfunnsutfordringer. Dette omfatter innhold i og bruk av kultur og medier, og strukturelle og økonomiske endringer som påvirker medier, kulturliv og sivilsamfunn, både nasjonalt og regionalt. Ikke minst vil kunnskap om unges mediebruk og deltakelse i kulturliv og sivilsamfunn gi viktig innsikt når det gjelder å forhindre ungt utenforskap. Ny kunnskap om digitaliseringens konsekvenser for deltakelse, demokrati – f.eks. falske nyheter og desinformasjon – offentlighet, mangfold og inkludering kan gi grunnlag for å forstå hvordan utfordringene kan håndteres.

Hvilke tiltak er relevante?

Digitalisering er blitt en stadig viktigere dimensjon i kultur- og medieforskning, i Forskningsrådet, nasjonalt og internasjonalt. "Det digitale" er altomfattende og omsegripende, ikke minst i presse og underholdningsmedier. I EUs rammeprogram har også kultur fått større plass, og det er viktig å bygge nasjonal kapasitet og kompetanse for å

kunne delta på de internasjonale arenaene og bidra til den internasjonale kunnskapsutviklingen.

Forskning om utfordringer i kultur- og mediesektoren har vært en satsing fra 2014, med 2023 som siste år. Forskningen har gitt kunnskap om mangfold, deltakelse, endrede roller for kulturinstitusjoner, og om økonomiske og juridiske problemstillinger, men her er fortsatt store kunnskapshull. Satsingen bør derfor videreføres og styrkes fra 2024. Innenfor museumssektoren er det i 2022 satt i gang en satsing for å styrke forskning, rekruttering og samarbeid, også dette må styrkes. Medie- og kulturforskning har solide forskningsmiljøer i Norge, mens målrettet forskning om utfordringer i kultursektoren har vært preget av små og sårbare miljøer, svak finansiering og svak organisering. Det er viktig å fortsette arbeidet med å bygge opp og vedlikeholde kompetanse og FoU-kapasitet.

De siste årenes pandemi har tvunget fram ny bruk av digital teknologi, men samtidig synliggjort store utfordringer for deler av kultursektoren som er avhengige av fysisk tilstedeværelse og felles opplevelse. Mediesektoren har lenge vært under digital omlegging, men sviktende inntekter er stadig en trussel. Relevante tiltak vil være forskning om hvilke sosiale, økonomiske og juridiske konsekvenser digitalisering og endringer i rammebetingelsene har for mediene, kulturen, det frivillige kulturlivet og sivilsamfunnets ulike møteplasser – som ikke minst er sentrale for ungdom og for en del svakstilte grupper i samfunnet?

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltaket?

Som for alle andre samfunnsområder, vil også kultur- og medieforskning om barn, unge og utsatte grupper kunne medføre forskningsetiske problemstillinger som må håndteres ut fra vanlige forskningsetiske retningslinjer.

Hvilke tiltak anbefales, og hvorfor?

Et hovedtiltak er å lyse ut midler til forskning av høy kvalitet og samarbeidsprosjekter mellom forskningsmiljøer og aktører i sektorene for å utvikle ny og relevant kunnskap. Prioriterte temaer for forskning om medier og kultur er knyttet til følgende brede områder:

- konsekvenser av digitalisering og endrede økonomiske rammebetingelser for medier og kulturliv
- mediernes og kulturlivets samfunnsrolle; demokratiutfordringer knyttet til demokrati og offentlighet, medborgerskap, tillit og samhörighet, bred deltakelse og inkludering
- museer som arena for fellesskap og for forvaltning og aktualisering av kultur og historie

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Forventede resultater, virkninger og effekter av de prioriterte tiltakene er:

- Styrket forskningskapasitet og -kvalitet og økt rekruttering på områder med liten FoU-kapasitet.
- Et robust demokrati med en velfungerende, informert offentlighet og et uavhengig mediemangfold som bidrar til ytringsfrihet og samfunnsdeltakelse.
- Et inkluderende samfunn og levende kulturliv som bidrar til mangfold og demokratisk deltakelse for alle grupper i befolkningen.

Gjennom innsatsen som løper ut 2023 er det arbeidet med å bygge kompetanse og FoU-kapasitet på slike områder, og dette må videreføres og styrkes. Uten finansiering er det fare for at miljøene igjen fragmenteres, det gjelder særlig forskning om kultursektoren. Uten kunnskap på disse områdene vil vi stå dårligere rustet til å møte digitaliseringens

konsekvenser for deltakelse, demokrati, offentlighet, mangfold og inkludering, og vi vil mangle grunnlag for å forstå hvordan utfordringene kan håndteres.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

I UoH- og instituttsektoren finnes mange gode forskningsmiljøer som kan levere forskning innenfor disse problemstillingene. Humanistiske og samfunnsvitenskapelige forskningsmiljøer, spesielt på medierelaterte områder, er særlig aktuelle, gjerne i fler- og tverrfaglige prosjekter. På visse områder av kulturfeltet er det fortsatt behov for å bygge og vedlikeholde kapasitet. Det er et potensial for å mobilisere flere forskningsmiljøer, også når det gjelder å søke EU-midler.

Finansiering

Kunnskapsbehovet på kultur- og mediefeltet er stort, og det er behov for å videreføre satsingen på KULMEDIA med vekst fra 2023-nivået (18 mill. kr). Museumssatsingen kan trappes opp over to år. Det foreslås videreføring og økt satsing på 10 mill. kroner fra KUD i 2024. Satsingsforslaget bør sees i sammenheng med forslaget på det nye samfunnsoppdraget Inkludere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv, som også foreslås finansiert fra KUD.

Norges forskningsråd

Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01

post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Design:
Foto/ill. omslagsside:

ISBN 978-82-12-03950-6 (PDF)

